NAAR AANLEIDING VAN

Thet Oera Linda Bok.

HISTORISCHE SCHETSEN

MET EENIGE

IN- EN UITVALLEN.

DEVENTER,
J. DE LANGE.
1874.

NAAR AANLEIDING VAN

THET OERA LINDA BOK.

NAAR AANLEIDING VAN

Thet Oera Linda Bok.

HISTORISCHE SCHETSEN

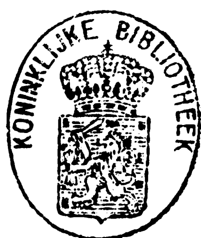
MET EENIGE

IN- EN UITVALLEN.

(door Dr. A. J. Vitringa)

DEVENTER,
J. DE LANGE.
1874.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Deze schetsen werden opgenomen in het feuilleton der Deventer Courant. Veelvuldige aanvraag naar afdrukken noopte den uitgever ze afzonderlijk in 't licht te geven. Den schrijver mocht menig onverwacht bewijs van belangstelling en goedkeuring ten deel vallen. Hij stelt dit enkel op rekening van den piquanten inhoud van 't Oera Linda Bok, niet van den vorm, waarin hij dien inhoud vertolkte. Zijn werk heeft noch wetenschappelijke noch letterkundige waarde. Het diene, zoo mogelijk, verder tot het doel, waartoe het geschreven werd: tot uitspanningslectuur.

INHOUD.

Blz.

I.

HOE HET BOEK DOOR DE GELEERDE WERELD ONTVANGEN IS EN HOE IK WENSCH, DAT MIJNE LEZERS DEZE BLADEN ZULLEN ONTVANGEN.

Met het onderricht in de synoniemen der Nederlandsche taal zag 't er in mijne jeugd slecht uit. Of er tegenwoordig meer werk van wordt gemaakt, weet ik niet. 't Zou jammer zijn, als 't niet zoo was; want niets is er, waardoor men den rijkdom en de kracht, de ziel eener taal beter leert kennen. We leerden, zooals ik zeide, zoo goed als niets daarvan: maar toch herinner ik mij, dat het een der stokpaardjes van onzen meester was ons op 't hart te drukken, dat er een oneindig groot verschil bestaat tusschen beroemd en berucht.

Wat dunkt u, waarde lezer, welk van deze beide adjectieven zou volgens 't oordeel van onzen ouden meester bij het „Oera Linda Bok'' gepast hebben? Ik denk, als de goede man nog wel bij zijne zinnen het brood dezer aarde at, zou hij vrij wat verlegen met de zaak zijn geweest. Ik vermoed, dat hij het epitheton berucht zou hebben gekozen, juist niet van wege het doemvonnis, dat van Vloten over 't boek uitsprak, — immers als willig onderdaan der over

hem gestelde machten en niet minder in zijne hoedanigheid van voorzanger zou hem het oordeel van den geleerde, die niet tegen standjes met zijne superieuren opzag en dapper op de vermolmde preekstoelen inrammeit en sommige dominees voor kanselboeven en meer liefelijks uitmaakt, geen knip voor den neus zijn waard geweest. — Maar mijn meester had een onbegrensd respect voor 't geen in de wetenschap eenmaal als autoriteit geijkt is, en vooral schenen de uitspraken van geleerde genootschappen hem een soort van orakels toe. Als één professor — natuurlijk niet zoo'n soort als van Vloten, uit wiens afzetting door zijne superieuren genoegzaam blijkt, dat hij niet veel bijzonders was — maar als één heusch professor iets verklaart, zal het wel zoo zijn; maar als eene geheele vergadering van professoren met de geleerden, die door hen waardig zijn gekeurd om met hen zitting te nemen, hare meening uit, dan is het zeker zoo.

En zie, wat is er nu gebeurd? In 't jaar 1867 duiken de heeren Jansen te Harlingen en dr. E. Verwijs een overoud handschrift op, dat eeuwen lang als een geheimzinnig erfstuk bewaard was door het geslacht over de Linden. Cornelis over de Linden aan den Helder was de toenmalige bezitter van het familie-heiligdom. Dr. Verwijs, ten hoogste verbaasd over den verrassenden inhoud van eenige bladen, denkt eerst, dat de een of andere geestige en knappe snaak hem wil beet nemen, doch eindigt, toen hem inzage van 't geheel was verleend, met niet aan de echtheid te twijfelen. Hij laat een afschrift vervaar-

digen, belooft eene vertaling van het over-overoude Friesch te zullen bezorgen, — doch volbrengt zijne taak niet. Overvloed van vrijen tijd zal den samensteller van het met reuzenschreden vorderende kolossale woordenboek wel niet ten dienste staan. 't Kan ook zijn, dat de aanvankelijke lust wat verflauwd was. Want zie, daar waren natuurlijk andere geleerden bijgekomen, en die dachten minder gunstig over de echtheid van 't handschrift. Geen wonder ook! Verbeeld u: het bewuste manuscript zou reeds geschreven zijn in 't jaar onzes Heeren 1256. Dat is een oud boek, niet waar? — Maar die eerwaardige leeftijd is nog niets in vergelijking van den overouden tijd, waarin het werd te boek gesteld: in 558 *vóór* Christus zou het begonnen zijn. Dat bij de Grieken, bij Indiërs en andere volken reeds vóór dien tijd classieke werken zijn geschreven, klinkt niet zoo heel wonderlijk; maar dat zoo iets 't geval kon zijn bij de *Friezen*, die, zoo ze in dien tijd al mogen bestaan hebben, toch wel volslagen barbaren en dierlijke natuurmenschen zullen geweest zijn, dit is bijna niet te gelooven. — Eindelijk zet de kroon aan al deze ongerijmdheden op, dat in dat boek verhaald worden gebeurtenissen, die ruim een paar duizend jaren vóór Christus' geboorte hier in 't Noorden zouden hebben plaats gegrepen. En dit verhaal wordt niet geleverd in 't fantastische gewaad, waarin de mythen en sagen van bijna alle volken gehuld zijn; neen, 't is hooge ernst — 'k zou haast zeggen, nuchter proza — met al die geschiedenissen van anno twee duizend en

zooveel vóór Christus. Van geen poëtisch verkeer tusschen goden en menschen leest ge hier, van geene wonderen, waarmee de dichterlijke phantasie bijna vergeten tradities opsmukt en onkenbaar maakt, — 't staat alles in een heel natuurlijk verband, 't zijn alles dingen, die heel goed letterlijk zooals ze daar staan kunnen gebeurd zijn, ja zelfs eene nauwkeurige tijdrekening wordt bijgehouden. Zie, zoo iets is nog nooit of nergens ter wereld vertoond. Geen wonder, dat zulk een op zich zelf staand verschijnsel de hoofden der geleerde lui in de war brengt.

Hoe 't ook zij, dr. Verwijs liet weldra niet meer van zich hooren. Eindelijk kwam de zaak ter kennis van dr. Ottema te Leeuwarden. Deze geleerde koesterde weldra geen twijfel omtrent de echtheid, en, zich boven alle vooroordeelen verheffend, bracht hij het handschrift met eene getrouwe vertaling voorzien onder de oogen van 't publiek (1). Reeds vóór die uitgaaf echter was de zaak meer ruchtbaar geworden: dr. Verwijs en dr. Ottema vooral hadden haar ter sprake gebracht in 't Friesch genootschap. De laatstgenoemde had een verslag gegeven van den rijken inhoud en met voorliefde gewezen op het nieuwe

(1) Thet Oera Linda Bok. Naar een handschrift uit de dertiende eeuw. Met vergunning van den eigenaar, den heer C. over de Linden, aan den Helder, bewerkt, vertaald en uitgegeven door dr. J. G. Ottema. Te Leeuwarden bij H. Kuipers, 1872. — Geschiedkundige Aanteekeningen en Ophelderingen bij Thet Oera Linda Bok; door dr. J. G. Ottema, bij denzelfden, 1873.

licht, dat door het Oera Linda Bok op de oudste geschiedenis en godenleer inzonderheid der Grieken geworpen wordt. Ja, dit was wel iets nieuws, dat Athene, dat Tyrus, dat Kreta, dat de Ionische eilanden, dat zelfs de oever van den Indus door die oude Friezen zouden zijn bewoond geweest. Minos van Kreta een zekere Fries Minno, Wodan of Odin een Friesch zeekoning, Minerva eene burgmaagd van Walcheren, beiden met arglistige bedoelingen van vorsten en priesters tot den rang van goden verheven, Neptunus niemand anders dan een van die stoute Friesche zeevaarders, Neef Teunis genaamd... Wie denkt niet aan Langendijk's beschrijving van 't scherm van den Amsterdamschen schouwburg:

Daer hong ien zwarte doek, zo bried als de stellazies,
Waerop ien doofpot stong, en ook twie Jampottazies,
De ien, die Neef Teun hiet, ('k loof 't is al ien ouwe Sangt)
Reê op ien walvisch mit ien hooyvork in zen hangt,
En d'angder hiet Malkuur, zoo as ik hoorde praten.

.... Komaan, 't was om 't uit te gillen! Hoe gaat het echter in zulke omstandigheden? Eerst lacht men, maar dan, als de ander volkomen ernstig op zijn stuk blijft en zijn goed recht handhaaft, wordt men kribbig, nijdig, kwaadaardig. Dit gebeurde ook hier. Dr. Ottema werd niet minzaam bejegend door de partij, die hij noemt „den Spectator en zijn aanhang."

Toch verscheen het boek in 't licht. Nu bracht het eerst dr. Leemans te Leiden het zonderlinge verschijnsel ter sprake bij ons hoogste gerechtshof in zaken van wetenschap, bij de Koninklijke Aca-

demie. 't Kan wel zijn, dat dit geleerde lichaam reeds bij voorbaat niet zeer ten gunste van 't Oera Linda Bok gestemd was. Zooveel is zeker, dat de Academie niet de moeite heeft genomen om de zaak aan een nauwgezet onderzoek te onderwerpen en dat enkele leden, volgens 't bericht in de Oprechte Haarlemmer, zelfs gewaagd hebben van recente en onhandige bedriegerij.

Tegen deze handelwijs van 't hoog wetenschappelijk gerechtshof teekenen protest aan èn dr. Ottema, voor wien 't niet zeer aangenaam is aldus te worden tentoongesteld als, op zijn zachtst genomen, de dupe eener bedriegerij, èn de tegenwoordige bezitter L. F. over de Linden, die 't min eervol vindt, dat onder zijne laatste familie-leden onhandige bedriegers zouden voorkomen. Zij eischen in eene kortelings verschenen brochure een nauwkeurig onderzoek en dan een ten minste gemotiveerd vonnis (1).

Wij vernemen echter nader, dat de handelwijs der „Koninklijke" toch niet zóó onkoninklijk onbeschoft zou geweest zijn als de dagbladen 't hebben laten voorkomen: zij zou enkel verklaard hebben, dat deze zaak niet tot haar ressort behoorde en dat zij haar mitsdien naar een rechtbank van lageren aanleg, naar 't Friesch Genootschap verwees.

Is dit nu in 't kort de geschiedenis van 't geheim-

---

(1) De Koninklijke Akademie en het Oera Linda Bok door dr. J. G. Ottema. Te Leeuwarden bij H. Kuipers, 1874.

zinnige boek, sedert het het kabinet of wellicht de rommelkamer der over de Linden's verlaten heeft, dan durven wij bijna niet denken aan de adjectieven, die mijn meester zaliger er aan zou hebben toegevoegd. Iets, waarvoor de Koninklijke Academie den neus ophaalt, wordt niet alleen berucht, neen, er is een luchtje aan!

Of neen, laat ik uwe nagedachtenis niet beleedigen, eenvoudige Paria der wetenschap! Als ge tot den dag van heden hadt mogen blijven leven en daarbij 't geluk hadt gehad van niet kindsch te worden, zouden de moderne ideeën ook op uw eerlijk gemoed wel zooveel vat hebben gekregen, dat uw autoriteitsgeloof thans wat minder vast zou staan dan vroeger. Misschien had juist de aanneming van 't onfeilbaarheidsdogma het vermoeden bij u opgewekt, dat vergaderingen van de geleerdste mannen wel degelijk feilbaar zijn. Misschien had de herinnering aan eenige flaters door Academiën begaan, zooals onder anderen die aardige blunder der Fransche Academie met het schrift der oude Roodhuiden, u genoeg geblaseerd gemaakt om de vraag te opperen, of niet misschien 't slaapverwekkende samenzijn in een vergaderzaal voldoende is om eene andere macht te doen binnensluipen dan juist den „geest, die in alle waarheid leidt," — in allen gevalle zoudt ge begonnen zijn met dr. Ottema's boek en brochuren te gaan lezen, en dan zoudt ge, denk ik, bij u zelven hebben waargenomen, wat andere lezers van 't geschrift overkwam: ge zoudt met zekeren tegenzin de lectuur

hebben aangevangen, om eindelijk het boek met hooge ingenomenheid uit de handen te leggen.

Wat nu stelt de schrijver zich voor met de volgende hoofdstukken over het boek, waarop wij 't epitheton van berucht volstrekt nog niet van toepassing achten en waaraan wij toch ook nog niet dat van beroemd zouden durven geven..... welnu 't vergenoege zich dan vooreerst nog met de qualificatie van „veel besproken" — wat wij eigenlijk willen? — Liefst natuurlijk, dat gij 't boek gaat koopen en lezen. Doch ontbreekt het u vooreerst nog aan tijd of lust, dan willen wij trachten u in den vorm van licht te verteren brochuren-kost een weinig op de hoogte van den inhoud te brengen.

Voor één ding behoeft ge niet bang te zijn: dat ik u in de doornstruiken eener critiek over de echtheid van 't boek en de geloofwaardigheid der historische feiten zal voortsleuren, en dat wel om de afdoende reden, dat ik niet tot zulk een onderzoek in staat ben. Ik heb gelezen, pretendeer gezond verstand te hebben en voel mij dus wel bij machte om 't geen ik las na te vertellen. Gelukt het mij dit in geregelden en niet al te drogen vorm te doen, dan ben ik hiervan volkomen zeker, dat dit verslag uwe nieuwsgierigheid beter zal gaande maken dan de meest ingewikkelde liefdesgeschiedenis eener novelle. Is het boek echt, dan doe ik een nuttig werk door u in kennis te brengen met een geschiedverhaal of, zoo ge wilt, met sagen, die voortaan elk beschaafd mensch zal moeten kennen. Is het valsch, dan zijn wij voor

eenigen tijd beiden de dupe van een geestigen en knappen bedrieger, doch dan kunt gij u troosten met de onweerlegbare waarheid, dat ik mij meer heb afgesloofd met er over te schrijven dan gij zult doen met mijn geschrijf te lezen. Daarvoor nemen we dan beiden toch de overtuiging meê, dat we wel is waar onzen tijd hebben verloren, maar dat we ons toch hebben geamuseerd, — en dat is ook wat waard!

II.

HET BOEK EN ZIJNE SCHRIJVERS.

Thet Oera Linda Bok, dat wil zeggen: Het over de Linden-boek, het boek geschreven en tot heden bewaard door leden van het geslacht over de Linden.

'tKan zijn, dat er in Egypte, Indië of China menschen wonen, die hun geslachtsboom tot eene fabelachtige oudheid opvoeren. Bij den tegenwoordigen Romeinschen adel ontmoeten wij luisterrijke namen uit den tijd der oude republikeinen, ja, uit dien der koningen van Rome. De hoofdpersonen van onzen bijbel worden in rechte lijn teruggebracht tot Adam — iets, wat, ter loops gezegd, van ieder onzer met evenveel grond kan beweerd worden, alleen met dit verschil, dat de knapste genealoog vrij wat lacunes zou moeten laten tusschen Noach en onze bekende stamvaders. Doch de oudste adelijke families houden 't al voor een bijzonder voorrecht, als zij op goede gronden haar afkomst tot op de kruistochten kunnen doen afdalen. In het oog echter der over de Linden, sedert jaren in nederige werkkringen te Enkhuizen en aan den Helder voor hun dagelijksch brood arbeidende, moeten de leden der oudste adelijke geslachten een soort van parvenu's

schijnen. Immers reeds in de zesde eeuw vóór Christus' geboorte speelden zij niet alleen een groote rol onder de oude Friezen, maar begonnen zij eene geschiedenis van hun volk en geslacht te boek te stellen: in 558 vóór Christus schreef Adela het eerste gedeelte van 't Oera Linda Bok. Als ik zeg, dat zij 't in dat jaar schreef, zoudt ge wellicht nog een te geringen dunk krijgen van de oudheid en autenticiteit der berichten van 't Oera Linda-boek: zij en hare opvolgers schreven zelven, maar zij schreven daarbij ook dingen over, die toen reeds sinds onheuglijke tijden op de wanden der burchten te lezen stonden.

Die Adela was een kloeke vrouw. „Frya was gewis niet schooner...... Zeven aardvoet is zij hoog, hare wijsheid is nog grooter dan haar lichaam, en haar moed is gelijk beide te samen." Eens kwamen er drie Phoenicische zeelieden, die de kinderen wilden mishandelen. Adela schiet toe, „slaat de onverlaten in zwijm" en bindt hen allen te samen aan een spinrok vast. Drie jaren lang was ze burgmaagd geweest en had toen tot de hoogste waardigheid van eere-moeder kunnen verheven worden, maar ze verkoos Apol te huwen, die „grevetman" was over Oost-Flyland en over de Lindeoorden, onder wiens hoede stonden de burgen Lindgarda, Lindahem en Stavia. Wij zullen de streek, waaraan 't geslacht zijn naam ontleende, dus grootendeels moeten zoeken, waar thans de golven der Zuiderzee tusschen de Friesche en Noordhollandsche kusten rollen. Adela

vertelt ons van 't ontstaan der wereld en van den mensch, zij stelt zich tot taak de oudste wetten en instellingen der echte Fryaskinderen zuiver aan de nakomelingschap over te leveren, zij verhaalt de oudste geschiedenis van haar volk tot ruim een duizend jaren vóór Christus.

Haar werk wordt vervolgd door hare kinderen Adelbrost en Appollonia, de eerste „grevetman," de laatste burgmaagd. Zij verhalen eene treurige geschiedenis uit de zesde eeuw, toen vreemde rassen uit het Oosten en Zuiden op het land indrongen en het aan den Frieschen stam ontrukten. Tot aan den Weser heerschten de Magy of Koning der Finnen, tot aan de Schelde de Golen. De schrijvers waren ooggetuigen van die vernedering en zullen dus in 't laatst der zesde eeuw geschreven hebben.

Nu vat Frêthorik Oera Linda de pen op. Daar brak de verlossing voor de benarde Fryaskinderen aan. Maar welk eene verlossing! Een vreeselijke overstrooming in 305 verzwolg voor een tijdlang een groot deel van 't land, maar verjoeg ook den Magy met zijne Finnen. De eene ramp was 't geneesmiddel voor de andere. Met noeste volharding vestigde 't Friesche ras zich weder in het door de golven geteisterde land en trachtte tot de voorvaderlijke instellingen terug te keeren. Daar scheen zelfs een nieuw tijdperk van bloei aan te breken, toen de tot nu toe alleen in de sagen der Friezen en als mythisch held bekende Friso in 303 uit Indië in zijn oorspronkelijk vaderland te Staveren voet aan wal zette.

Frêthorik zal geschreven hebben ongeveer in 300 v. Chr. Zijn weduwe Wiljo voegt bij den nu reeds aanzienlijk aangegroeiden familieschat het oude geschrift van Hellenia, dat door haar gered is en waarin de geschiedenis van den stichter van 't Buddhisme voorkomt.

De geschiedenis van Friso en van zijne opvolgers Adel of Atharik en Zwarte Adel of Askar — in dit laatste gedeelte van 't Oera Linda Bok zijn lacunen, zoodat de derde Friesche Koning Ubbo geheel wordt overgeslagen — vervolgen Konereed, Frêthoriks en Wiljo's zoon, Beeden, neef van Konereed, en eindelijk een schrijver, die zich niet noemt, maar een tijdgenoot van Koning Askar moet geweest zijn. Askar nu zoude geregeerd hebben ten tijde van Caesar en Augustus; zoodat de laatste der schrijvers, die de hand aan 't familieboek legde, zal geleefd hebben in de eerste eeuw vóór Christus. Al deze laatstvermelde schrijvers schilderen een tijdvak, waarin de Friesche stam krijgshaftig en krachtig werd, maar die macht en invloed kocht met opoffering van 't kostbaarste goed, waarvan hij door Frya als de bewaarder was besteld. Dat geslacht van Friso zette een nieuwen luister bij aan den naam der Friezen, maar een luister, waarvan 't voorgeslacht zou gegruwd hebben. Door listen en lagen knoopten zij een band tusschen de verspreide stammen van Frya's ras. 't Was echter een band, waardoor de *vrijheid* geboeid werd. Zij heerschten als eerzuchtige tyrannen. De laatste gedeelten van 't Oera Linda boek leveren

dus het treurige beeld van 't zedelijke verval der Friezen.

Wat is nu verder gebeurd met deze geschriften, bevattende behalve de scheppingsmythe een geschiedverhaal van ruim twee duizend tot kort vóór de geboorte van Christus en geboekt gedurende een tijdsverloop van vijf eeuwen (van 558 tot in de laatste eeuw vóór Christus)? Een diepe sluier ligt hierover. Eerst in 803 *na* Christus hooren wij weder iets van 't boek: Liko, bijgenaamd over de Linde, vermaakt het aan zijne erfgenamen met de uitdrukkelijke vermaning: „om onzer lieve vrijheids wille duizendmaal bid ik u, och lieve, laat de oogen van een monnik toch nooit over deze schriften weiden. Zij spreken zoete woorden, maar zij tornen ongemerkt aan alles, wat ons Fries betreft. Om rijke prebenden te winnen, heulen zij met de vreemde Koningen; deze weten, dat wij hunne grootste vijanden zijn, omdat wij hunne lieden toespreken durven over vrijheid, recht en vorstenplicht. Daarom laten zij alles vernielen, wat van onze voorvaderen komt en wat nog overig is van onze oude zeden". Met deze vermaning geeft Liko het boek aan de zijnen over in 803.

Dan weder een tijd van diep stilzwijgen, totdat zekere Hiddo, bijgenaamd over de Linde, het familiestuk in een brief, die even als de vorige het boek voorafgaat, overgeeft aan zijn zoon Okke. Deze brief is gedateerd 1256 van onze tijdrekening. Hij meldt, dat het boek door hem in het vorige jaar uit den vloed (een der groote overstroomingen, waardoor

de Zuiderzee hare tegenwoordige gedaante heeft verkregen) gered is. Omdat het door 't water bedorven was, heeft hij zich de moeite gegeven om het over te schrijven, en beveelt hij zijn zoon aan dit eveneens te doen.

Noch Okke noch een van zijne nazaten schijnt dit bevel te hebben volbracht; immers het tegenwoordige handschrift zou dat zijn, 't welk door Hiddo in 1256 is geschreven op „overlandsch papier".

Ik vooronderstel den lezers, die ik mij voorstel, geen grooten dienst te zullen bewijzen door hun het geleerde betoog van dr. Ottema weer te geven, waarin hij uit papier, inkt en dergelijke bijzonderheden uitmaakt, dat alle kenmerken volkomen in overeenstemming zijn met zulk èen hoogen ouderdom van 't geschrift. Ook dr. Verwijs schijnt deze meening te deelen en, beweert dr. Ottema, ook de leden der Academie zouden het doen, als zij zich slechts de moeite wilden geven om het met eigen oogen te zien.

Na 1256 hooren wij niets meer omtrent de wijs, waarop het van hand tot hand in de familie moet zijn overgegaan. Eindelijk verklaart de kortelings overleden C. over de Linden het in 1848 van zijne tante te Enkhuizen te hebben ontvangen; met den inhoud was zij volkomen onbekend.

Sedert 1867 hebben, zooals wij vroeger verhaalden, de geleerde lui zich met het oude document gaan bemoeien en is het thans uit zijn diepe rust opgeschud, na vrij wat langer daarin te hebben gelegen

dan de Schoone Slaapster, met wier geschiedenis onze jeugd zich vermaakte.

Is het boek nu eene vervalsching, dan moet die gepleegd zijn na 't jaar 1853. In dat jaar werden door dr. Keller voor het eerst de overblijfselen van zoogenaamde paalwoningen in het meer van Zurich ontdekt. Is deze ontdekking, sedert gevolgd door talrijke vondsten in andere Zwitsersche meren en elders, die de geleerden in staat stellen om zich een vrij nauwkeurig beeld te scheppen van 't leven dezer meerbewoners, thans algemeen bekend, vóór dat jaar was niemand hieromtrent iets anders ter ooren gekomen dan een los gerucht uit de Grieksch-Romeinsche oudheid omtrent zekere stammen van Colchiërs, Paeoniërs in Thracië en Daciërs, die hunne woningen op deze zonderlinge manier zouden gebouwd hebben. Doch wie had vóór de ontdekking van dr. Keller kunnen vermoeden, dat de Zwitsersche meren het terrein waren, waar bij voorkeur de paaldorpen moesten gezocht worden? Nu is het hoogst opmerkelijk, dat in het verhaal van Apollonia's reis langs beide oevers van den Rijn vermeld wordt, dat zij „*boven den Rijn tusschen het gebergte*" bij de Mârsâta (d. i. Meerbewoners), die de „*Swetsar*, (Zwitsers), dat wil zeggen, *aangrenzenden van de heinde Krekalanden* (*Italië*), *der Kalta-volgers* (*Frankrijk*) *en der verwilderde Twiskar*" zijn, zulke meerbewoners gezien had en hunne levenswijze beschrijft. Zoo iets brengt tot het besluit, dat, als het boek eene vervalsching is, deze moet gepleegd zijn na 't jaar 1853.

Wie zou haar gepleegd hebben? Niet de eerste de beste was tot zoo iets in staat. Daartoe werd vereischt eene nauwkeurige kennis van de oudste Friesche taal, waarvan slechts enkele gedenkstukken en dus een zeer geringe voorraad van woorden bestaat, en bovendien kennis van die taal, zooals zij zich in den loop der tijden wijzigde: een merkwaardig verschil toch valt op te merken tusschen de taalvormen, waarvan de eerste en de laatste samenstellers van 't Oera Linda Bok zich bedienen. De vervalscher moest eene historische en geographische kennis bezitten zooals zelden wordt aangetroffen. Jarenlange studie waren een onverbiddelijke voorwaarde. 't Schrijven van 't vreemde letterschrift was een zure arbeid. En wat voordeel was er meê te behalen? Eer?.... Maar een vervalscher heeft goede reden om zijn naam geheim te houden. — Geld?.... 't Was vooruit te berekenen, dat de uitgaaf nauwelijks de drukkosten zou dekken. — 't Genoegen om de geleerde heeren eens een poets te spelen?.... Zou een door en door geleerd en talentvol man, zooals de maker moest zijn, zulk een bedenkelijk genot met zooveel opoffering van tijd en inspanning koopen? — Niets van dit alles laat zich denken.

We staan hier dus voor een zonderling dilemma: òf we laten ons beet nemen door een met noeste vlijt tot stand gebracht gewrocht van een geleerd krankzinnige, òf een groot deel der oude geschiedenis wordt in zulk een licht gesteld, dat er noodzakelijk eene revolutie op dat gebied moet plaats hebben.

Ge denkt wellicht nog aan de knutselarij van een zich vervelenden kloosterbroeder? Ook deze uitkomst wordt ons afgesneden. Want we hopen later uiteen te zetten, dat in het Oera Linda Bok een godsbegrip en eene zedeleer voorkomen zóó onovertreffelijk waar en zuiver, zoo anti-monniksch en anti-theologisch, dat iemand, onder den invloed van Katholieke of zelfs van Protestantsche dogma's opgevoed, met geene mogelijkheid zulke echt vrijzinnige en volkomen onbevooroordeelde gevoelens heeft kunnen uitspreken.

III.

WR-ALDA EN DE MENSCH.

't Gaat met de geschiedenis der volken evenals met de herinneringen uit ons eigen leven. De lotwisselingen van den mannelijken leeftijd staan ons duidelijk voor den geest, wij doorzien ze in hare oorzaken en gevolgen, zij vormen een samenhangend geheel. Meer en meer ontbreekt dat verband, als ge terugdenkt aan de jongelingsjaren. De logica van 't leven, de onverbiddelijke wet van oorzaak en gevolg, die ge vaak, doch te vergeefs, ook in dat tijdvak van uw bestaan zoekt op te sporen, wordt vervangen door een anderen vorm, waarin zich de zaken aan u voorstellen. 't Zijn fragmenten van genietingen zooals gij ze nu niet meer smaakt, van rooskleurige droomen, op wier verschijning gij thans te vergeefs wacht, van plannen, zoo stout, dat ge er voor huivert, van verwachtingen, waar ge heden met een medelijdenden glimlach op neerziet. Of de jongelingsjaren werkelijk meer genot aanbieden dan de mannelijke leeftijd? Ik weet het niet; maar somtijds twijfel ik er aan. Zou 't ook kunnen zijn, dat die lang vervlogen jaren inderdaad niet rijker in genietingen zijn geweest dan het heden, maar dat ze enkel in onze verbeelding

eene gestalte aannemen, waardoor we er met een zeker heimwee aan terugdenken als aan 't Eldorado, waardoor ons levenspad zich eens slingerde? Ja, ik geloof, dat het zóó is; ik denk, dat de jongeling bij 't genot even ruim bedeeld wordt met de smarten des levens, dat hij even goed zijne teleurstellingen en zorgen heeft, dat hij kleinigheden zelfs nog zwaarder opneemt dan de man van ervaring, maar dat we de toenmalige omstandigheden idealiseeren. Over de jongelingsjaren ligt het waas der poëzie; daardoor worden die herinneringen zoo aanlokkelijk, maar daardoor worden ze ook zoo verward, zoo onsamenhangend. — Eindelijk de kinderjaren.... nu houdt elke duidelijke en geregelde voorstelling op. — Hier en daar duikt eene herinnering op, maar zoo flauw, dat we ons het waar, het wanneer en het hoe niet meer kunnen te binnen brengen. 't Moet wel eene zoete rust geweest zijn, die door het liefdevolle moederoog bewaakt werd; de kinderspelen moeten een onbegrijpelijk onschuldig genot hebben verschaft; wat moet het heerlijk zijn geweest, dat ieder ons aanhaalde en alles voor ons inschikte en niemand ons leed toevoegde! Ja wel, 't zal wel heerlijk geweest zijn.... jammer, dat we niet meer weten, hoe zalig het op moeders schoot en hoe prettig het op vaders knieën was, — in dien tijd, waarin ons bestaan zich geheel oploste in dat van liefhebbende ouders en van hen, die ons met de teederste zorg omringden.

Ook bij volken is dit de gewone gang der zaken. Datgene, wat den naam van *geschiedenis* verdient,

omvat het tijdperk van hun mannelijken leeftijd. Maar vóór die eigenlijk gezegde geschiedenis gaat een tijdvak van *sagen*. Die Argonauten-tochten, die Troiaansche, die Thebaansche oorlogen zijn sagenkringen vol tegenspraak, vol van onwaarschijnlijkheden, stoute plannen, halsbrekende heldendaden. 't Geen aan den geregelden samenhang en aan de trouwe overlevering der feiten ontbreekt, wordt aangevuld door de phantasie, die ze meer en meer in een dichterlijk gewaad hult. Aan dezen tijd ontleent de poëzie hare scheppingen. Dit zijn de jongelingsjaren der volken.

Vóór dit heldentijdvak staat nog een ander: de kindsheid der volken. De sagen worden voorafgegaan door *mythen*. Dan is het leven der volken nog saamgeweven met dat der goden. De scheppers en bestuurders der wereld verkeeren met de menschenkinderen van aangezicht tot aangezicht, zij hoeden en onderwijzen hen, zij vervullen de plaats van ouders en verzorgers.

Nu beslaan in het Oera Linda Bok de mythen en sagen een betrekkelijk zeer kleine plaats. Veel spoediger dan bij eenig ander volk der oudheid begint hier de eigenlijk gezegde geschiedenis, die de gebeurtenissen in tijdsorde en in geregelden samenhang opgeeft. Wie echter de zaken wil ophalen van de schepping der wereld en van 't ontstaan der eerste menschen, moet aanvangen òf met eene mythe òf met eene wijsgeerige hypothese. 't Scheppingsverhaal van 't Oera Linda Bok is niet eene zuivere mythe, — er loopt de draad van eene wijsgeerige hypothese tusschen.

Het boek verkondigt van den aanvang tot het einde een zuiver monotheïsme. Overal wordt met afschuw gesproken van veelgodendom en van afgoderij. Aan den éénen en eenigen God worden zelfs geene menschelijke eigenschappen, veel minder eene menschelijke gestalte toegeschreven. Hij behoeft met geene offers verzoend te worden. Nergens is sprake van godsdienstvormen. Deze zijn enkel 't verzinsel van arglistige priesters. Hun eigenbelang brengt mede, dat zij 's menschen vrijheid aan banden leggen door hem voor te stellen als den speelbal van goede en booze machten, die door allerlei middelen moeten worden aangeroepen of afgeweerd, die naijverig zijn op de vereering der menschen, die liefhebben en haten. Immers zij, de priesters, zijn dan de tusschenpersonen, de verzoeners, de voorbidders, en wie met de goden op goeden voet wil staan, moet beginnen met hunne bedienaars te eeren en rijk te maken. Daar, waar godsdienstvormen en eene priesterschap bestaan, gaat de *vrijheid* verloren. Dan wordt de mensch aan den eenen kant de sidderende slaaf van heeren in den hemel, wier toorn hem bedreigt, wier gunst hem zegent, voor wier ondoorgrondelijken wil hij stilzwijgend het hoofd buigt, maar wier onmiddelijke invloed hem tevens ontslaat van een groot deel zijner eigene verantwoordelijkheid en hem zijne zelfbepaling ontneemt. Aan den anderen kant wordt hij de slaaf van heeren op aarde: van geestelijken, wien de schrikbeelden der dom gehouden menigte goud en aanzien baren; van vorsten, wier belang het meebrengt zich

de geestelijkheid te vriend te houden en haar te gebruiken om de gemoederen te beheerschen.

Het Opperwezen wordt door de schrijvers van het Oera Linda Bok zooveel mogelijk buiten de wereldsche zaken gehouden. De mensch mag niet steunen op de hulp en tusschenkomst eener Voorzienigheid. Slechts dan, als hij ten einde raad is en in den hoogsten nood verkeert, mag hij de godheid aanroepen. Overigens moet hij zich zelven helpen, en — deze schoone les wordt ons telkens op 't hart gedrukt — is het de heiligste plicht, dat menschen elkander bijstaan, — ja, dat we niet wachten tot anderen onze hulp inroepen, maar dat we hen door hulpbetoon voorkomen.

De god, wiens heilig wezen niet in de ellenden der wereldsche zaken mag gemengd worden, is alleen de oorzaak van het goede en volmaakte. Al wat kwaad is, het booze, zonden, rampen, ziekten zijn 't gevolg van 's menschen eigen dwaasheid. Wilde hij rein naar lichaam en ziel leven, geen gehoor geven aan zijne hartstochten, dan zou hij op aarde door geen leed gekweld worden.

De naam van dit heilige Opperwezen is *Wr-alda*, d. i. de *Overoude* (ook in schriften der Kabbalisten wordt God aangeduid met den naam „Oude der Ouden"). Hoewel de oorsprong en 't begin van al wat is, kan hij niet in den eigenlijken zin de maker dezer wereld genoemd worden. Het onvolkomene en vergankelijke der stoffelijke natuur als het werk van een volmaakt wezen aan te merken scheen in strijd met de verhevene voorstellingen omtrent God.

Ziehier, hoe de mythe de onafhankelijkheid der wereld van God en tevens hare betrekking tot God voorstelt: — 't is alles nevelachtig en onbepaald, maar wie is in staat om in duidelijke woorden rekenschap te geven van 't begin aller dingen?

„Wr-alda, die alleen goed en eeuwig is, maakte den aanvang; alsdan kwam de Tijd; de Tijd wrochtte alle dingen en ook de aarde."

Wat nu betreft alles, wat op de aarde is, planten en dieren, goed en kwaad, — dat alles baarde de aarde uit haar eigen schoot.

Ook de mensch is een gewrocht der aarde. Zij bracht, zoo vervolgt de mythe, drie vrouwen voort: Lyda, Finda en Frya genaamd.

In de dichterlijke beschrijving, die van deze drie wezens gegeven wordt, bespeurt men de karakters der drie menschenrassen, waarvan zij de stammoeders zijn. Van Lyda, voortgebracht uit „gloeiende stof", stamt het zwarte ras: krullend haar als de lammeren, oogen, die als starren fonkelen, buitengemeen scherpe zintuigen, verbazende lichaamskracht, lenigheid, dierlijke drift, ongetemde hartstochten, de wuftheid van een kind, — ziedaar de eigenschappen, die de stammoeder van 't Aethiopische ras (Lyda's kinderen = de Lybiërs?) aan hare kinderen naliet.

Finda, uit „heete stof" voortgekomen, is de moeder van het gele ras. „Hare haren waren gelijk de manen van een paard;" door list en sluwheid vermocht ze oneindig meer dan Lyda door hare reuzenkracht; verleidelijk was hare stem; die „in hare oogen

zag, werd een slaaf," doch ze was ijdel, valsch, zelfzuchtig, dubbelhartig. Wie worden bedoeld met het *gele* menschenras, dat in 't vervolg dezer geschiedenis een groote rol zal spelen? Azië is zijn vaderland, want op den Himalaja werd Finda geboren. De Hindo's geven voor, dat zij hare onverbasterde kinderen zijn. Buitendien worden in Indië als tot dit ras behoorende genoemd de Slaven (1), onder welke de Buddha zijn nieuwen godsdienst predikte. Zij zullen later uit hun oorspronkelijk vaderland naar Europa verhuisd zijn. Ook van de Troianen wordt uitdrukkelijk vermeld, dat zij nakomelingen van Finda zijn. In Europa treffen wij als een „bruin Finda's-volk" aan de Tartaren (2) en bovenal de Finnen, bij wie Finda's naam is bewaard gebleven en die geregeerd worden door priesters, die den naam dragen van Magy's (vanwaar de Magyaren). Deze opgaven brengen ons tot het besluit, dat met de kinderen Finda's niet meer of minder bedoeld wordt dan het groote Mongoolsch-Maleische menschenras. Opmerking verdient het, dat de Finnen en Magyaren inderdaad Mongolen zijn, die, als van den hoofdstam afgedwaald, nevens de Germaansche bevolkingen hun eigendommelijke taal en stamkarakter handhaven.

---

(1) Omtrent de Slaven bestaat inderdaad de quaestie, of zij wel tot hetzelfde menschenras als de Germanen mogen gerekend worden.

(2) Bij oudere schrijvers is de naam Tataren of Tartaren gelijkluidend met Mongolen.

De eigenschappen der stammoeder Finda voorspelden niet veel goeds voor het gele menschenras. Het mist de gegevens om duurzaam de hoofdrol te spelen in de geschiedenis der menschheid. Wel is het niet misdeeld van verstandelijke vermogens — 't geen bij Lyda's kroost 't geval is —, maar het ontbreekt Finda's kinderen aan karakter, aan gemoed. Duizende voortreffelijke wetten kunnen zij maken, doch zij hebben geen zelfverloochening noch geestkracht om ze op te volgen. Door hunne ijdelheid en zwakheid worden zij de prooi van priesters en vorsten. Ziehier de worm, die aan 't bestaan van dit menschenras knaagt. Waar Finda's kroost heerscht, daar regeeren priesters en vorsten. Daar gaat de mensch gebukt onder drukkende godsdienstvormen en bijgeloof. De priesters houden hem dom, dooven de zucht naar vrijheid uit, leveren hem in handen van tyrannen, die liever ruwe krijgers dan nijvere arbeiders kweeken, die liever de verwoestingen van den oorlog verspreiden dan overal welvaart stichten. En waar Finda's kinderen bij vrijheidlievende volken door geweld of list vasten voet kunnen krijgen, daar brengen zij het krijgsmansberoep, tempels, priesters, afgoden mede. Afgodendienaars zijn de volksmenigte; en hunne wijzen?.... Die zijn Pantheïsten; die staan de verderfelijke leer voor, „dat zij het beste deel zijn van Wr-alda; dat hun geest het beste deel is van Wr-alda's geest, dat Wr-alda alleen kan denken door hulp vau hun brein;" doch, voegt het oude gedenkstuk er naïef bij, „ware hun geest Wr-alda's geest,

dan zou Wr-alda heel dom wezen, in plaats van verstandig en wijs."

Eindelijk het blanke menschenras: dit is het kroost van Frya, „die wit was gelijk de sneeuw bij het morgenrood, en het blauw harer oogen won het den regenboog af."

Geene woorden zijn voldoende om Frya's schoonheid, deugden, wijsheid te prijzen. En terecht; want hoor, welk een heerlijk erfdeel zij aan hare kinderen naliet: „Het eerste, wat zij aan hare kinderen leerde, was *zelfbeheersching*, het tweede was *liefde tot de deugd*, en, toen zij volwassen waren, leerde zij hen *de waarde van de vrijheid* kennen."

Zij gaf, voordat zij de aarde verliet, aan hare kinderen hare „Tex," wijze wetten, wier beginselen waren gelijke rechten van alle menschen, een zuiver communisme, orde en handhaving van reine zeden, een godsdienst, die slechts ééne wijze van godsvereering kent: liefde en hulpvaardigheid jegens den naaste; bovenal ook waakzame zorg voor de vrijheid.

Zulk een ras bezit de gegevens om eenmaal de wereld te overheerschen en de menschheid gelukkig te maken.

't Was een gelukkige tijd, toen dit edele geslacht nog niet besmet was door vermengingen met Finda's volk. 't Klimaat was zachter; er groeiden vruchten, die men thans vergeefs in deze streken zoekt. Geheel westelijk en zuidelijk Europa werd door Frya's kinderen bewoond. De kusten van Oostzee, Atlantischen Oceaan en Middellandsche zee waren in hun bezit.

Zij beheerschten 't stroomgebied van twaalf groote rivieren. De Duitsche landen, Zweden en Noorwegen, Britannië, Denemarken, Nederland, België, Frankrijk, Portugal, Spanje, Italië, Griekenland waren Frya's landen. Aan de eene zijde beschermde hen de zee, waarover zij onbeperkt heerschten, aan de landzijde beveiligde hen het bijna ondoordringbare en in Caesar's tijd zich nog oneindig ver uitstrekkende Hercynische woud, hier het Twiskland (Duitschland) genaamd. Jutten, Letten, Sturiërs, Sicambren, Anglen, Kadhemers, Saxmannen, Landzaten, Marzaten, Hout- en Woudzaten, ziedaar eenige stammen van het ver verbreide Frya's geslacht. De door de Romeinen op velerlei volksstammen toegepaste benaming van Germanen, waren oorspronkelijk niets anders dan kolonisten van Frya's ras, die later uit Indië en Griekenland naar 't Friesche vaderland terugkeerden en door hun verblijf in den vreemde noch de oorspronkelijke zuiverheid van ras noch de voorvaderlijke reinheid van zeden bewaard hadden. We missen op deze lijst hen, die we er in de eerste plaats verwacht hadden: de *Friezen.* Ieder bevroedt de reden van deze uitlating: de Friezen zijn de Frya's kinderen bij uitnemendheid, de kern der Frya-stammen, de algemeene naam, die eigenlijk al de genoemde volken omvat. Uit den loop van ons verslag zal blijken, dat het boek de treurige geschiedenis bevat, hoe Frya's kinderen met het Finda-ras zijn in aanraking gekomen, hoe zij deels door listige middelen zijn verbasterd, deels met geweld onder 't juk zijn

gebracht, hoe hun vroeger uitgestrekt gebied meer en meer inkrimpt, totdat slechts als kern overblijft het tegenwoordige Friesland met West- en Oost-Friesland.

Tusschen de drie menschenrassen moesten noodzakelijk vermengingen plaats grijpen. Veranderingen van den bodem, veroorzaakt door geweldige overstroomingen en aardbevingen, deden ook de menschen van woonplaatsen verwisselen. Volksverhuizingen, veroveringstochten verbraken de oorspronkelijke afscheiding. Zoo ontstonden gemengde rassen. De voornaamste willen wij met een enkel woord vermelden.

Zoo zijn Phoeniciërs en Karthagers „een basterdvolk; zij zijn van Frya's bloed en van Finda's bloed en van Lyda's bloed." Tyrus toch was eene Fryakolonie; tengevolge van geweldige vloeden zijn de kusten der Middellandsche zee overal overstroomd door Finda-volk, — die brachten hun wreedaardigen godsdienst en bijgeloof mede; eindelijk werd de verbastering nog grooter door ontuchtigen omgang met Lyda's zonen, die in den beginne in dat land als slaven gebruikt werden.

Door dit basterdras zijn ook Frankrijk en Engeland ontaard.

De Golen (Galliërs) of Truwenden (Druïden) zijn Phoenicische priesters, die zich te Marseille hebben weten te nestelen en van uit het zuiden Frya's volk met hun priesterdienst en zedeloosheid hebben besmet en vernietigd.

Eerst werden in Frankrijk de Celten hun prooi. De Celten zijn oorspronkelijk echte Frya's kinderen, zoo genaamd, omdat zij in een burgeroorlog de partij hebben gekozen van een burgmaagd, Kælta geheeten. Door spijt en eerzucht gedreven — eene geschiedenis, waarop we later terugkomen — leverde zij hare volgelingen over in de macht dier Goolsche priesters of Druïden. Zoo zijn dan de Celten door vermenging met Gallen een verbasterd en aan de priesterschap onderworpen ras geworden.

Ook Engeland is door de Golen-priesters overmeesterd. Het was de gewoonte van Frya's volk om misdadigers te verbannen naar Britannië, waar zij dan de tinmijnen bearbeidden en overigens een zelfstandig bestaan leidden. Toen de Golen, reeds meesters in Frankrijk, merkten, dat bij deze kolonisten gebrek was aan vrouwen, wisten zij het middel om ook hier het geslacht van Frya in hunne boeien te slaan.

Eveneens zijn gemengde rassen de Franken en Allemannen, beiden bewoners van het uitgestrekte Twiskland (Hercynisch woud, Duitschland). De Franken zijn „gebannen en weggeloopen Frya-kinderen", die zich vrouwen van de Tartaren geroofd hebben. Zoo ook zijn de Allemannen ontstaan uit vereenigingen met Slavische vrouwen.

De lezer zal zich herinneren, dat we straks de Troianen noemden onder de echte afstammelingen van Finda. De verwoesting van Ilium was eene der aanleidingen, waardoor Finda's volk later het overwicht

verkreeg aan de kusten der Middellandsche zee. Italië draagt evenals Griekenland in deze oorkonden den naam van de Krekalanden (Graecia en Magna Graecia). Wij verhaalden straks, dat die streken van ouds bezet waren met koloniën van Frya's geslacht. De aankomst van Aeneas in Latium met zijn uit Troie gevlucht Finda-volk had onoverzienbare gevolgen. Deze aankomelingen werden de stamvaders der Romeinen, die, zich eerst over Italië, later langs de kusten der geheele Middellandsche zee en eindelijk over een groot deel der aarde verbreidende, met hun Finda-bloed heinde en ver de afgoderij, priesterheerschappij en de booze krijgskunde van Finda's kinderen in aanzien brachten.

Reeds vroeger had het Finda-element zich doen gelden in 't andere Krekaland, in Griekenland. Athene, oorspronkelijk eene Frya-kolonie, werd bemachtigd door het Phoenicische basterdras, onder aanvoering van een Egyptisch priester, Cecrops genaamd. Het uit deze vermenging in Griekenland voortgekomen geslacht was het schoonste van alle menschenrassen, maar tevens diep bedorven van zeden.

Amerika kan oorspronkelijk bevolkt zijn geworden door 't Finda-ras van 't verzonken Atlantis, waarover straks. Doch er bestaat in 't Oera Linda Bok eene traditie, die 't vermoeden bevestigt, dat ook de bewoners van dat werelddeel een basterdras zouden zijn. Zekere Friesche zeekoning, Inka genaamd (de gedachte aan de Inka's in Peru ligt hier voor de hand), stuurde met een groot gevolg, bestaande uit

landslieden, maar voor een groot deel ook uit Finnen en Magyaren, uit de straat van Gibraltar naar 't westen. Van hem en de zijnen is niets meer vernomen.

Wellicht hielden we onze lezers reeds te lang bezig met de indeeling der menschenrassen. 't Is een der meest twijfelachtige quasties, die de wetenschap kent. Men zou bijna kunnen zeggen, dat er evenveel stelsels zijn als geleerden, die dit punt onderzocht hebben. Terwijl sommigen slechts twee, drie, vier, vijf enz. menschenrassen aannemen, meenen anderen dit getal te moeten vermeerderen tot 16, 22, ja zelfs tot 60 en 63. Met de traditie van 't Oera Linda Bok stemt het meest overeen het stelsel van A. de Quatrefages, die drie hoofdstammen aanneemt: den blanken of Caucasischen, den gelen of Mongoolschen en den zwarten of Aethiopischen stam. Deze drie stammen scheiden zich dan weder in takken en leveren talrijke basterdrassen.

Zoo was volgens de scheppingsmythe de mensch evenals plant en dier het kind der aarde. Maar gelijk in 't Bijbelsch verhaal God zijn adem blies in de neusgaten van den mensch, dien Hij uit stof geformeerd had, lezen we ook in 't Oera Linda Bok, dat Wr-alda de drie vrouwen, „ spijsde met zijn adem, opdat de menschen aan hem zouden gebonden zijn. Zoodra zij — de drie vrouwelijke wezens — volwassen waren, kregen zij vermaak en genoegen in de *droomen* (dr. Ottema zegt in zijne „ aanteekeningen, dat het woord drâma ook kan beteekenen *blijdschap*) van Wr-alda. Haat trad tot haar binnen. En nu

baarden zij elk twaalf zonen en twaalf dochteren, elken juultijd een paar. Daarvan zijn alle menschen gekomen."

Zoo heeft dan de mensch, hoewel het kind der aarde, tevens deel aan Wr-alda's geest. Door dien geest „ligt de neiging tot recht en vrijheid in Frya's kinderen. Deze neiging hebben wij door den geest van Wr-alda, onzen vader, die luide spreekt in Frya's kinderen."

IV.

HET VERZINKEN VAN ATLANTIS.

Bij de Grieken bestond eene overlevering, waarvan Plato in den Timaeus onze zegsman is. De Atheensche wetgever Solon had op zijne reizen Egypte bezocht. Te Sais kwam hij in aanraking met leden van de priesterkaste. Het gesprek kwam op de oudste geschiedenis der menschheid. Toen de Atheensche wijze ophaalde van de vroegste mythen zijns volks, zeide een der oudste priesters: Solon, Solon, gij Grieken zijt en blijft steeds kinderen; er bestaat geen enkele inderdaad oude Griek. — Met deze woorden bedoelde hij, dat alle historische herinneringen van de Grieken jong waren in vergelijking van de tradities der Egyptenaren. En toch was, zoo beweerde de man, Athene ouder dan het Nijlland. De Egyptische staat toch zou eene kolonie van Athene zijn en aan haar zijne wetten en instellingen te danken hebben. Deze grondvesting van den Egyptischen staat was toen echter reeds acht duizend jaren geleden. In dien overouden tijd waren de Atheners een wijs en dapper volk, dat ongeveer negen- of tienduizend jaren geleden Europa uit een dreigend gevaar had gered. Buiten de straat van Gibraltar lag een groot

land, een eiland, grooter dan Azië en Lybië samen. Zijn naam was Atlantis. Daar was een machtig rijk ontstaan, dat zijne heerschappij ook buiten Atlantis zelf reeds had uitgestrekt over Europa tot aan Etrurië en over Afrika tot Egypte. Thans bedreigde de koning van het uitgestrekte Atlantis onmiddelijk de vrije republieken der Grieken, en gewis zou alles den nek onder 't slavenjuk hebben moeten buigen, als niet die overoude voorvaderen der Atheners als de moedige handhavers der vrijheid waren opgestaan. Hoewel verlaten door al hunne bondgenooten, hebben zij met onvergelijkelijke dapperheid en overleg over de tyrannen gezegepraald en zijn door hen terug te slaan de verlossers van geheel Europa geworden. „Later, dus vervolgt Plato, kwamen er buitengewone aardbevingen en overstroomingen en in één vreeselijken dag en nacht is uwlieder geheele krijgsmacht te gader onder de aarde verzwolgen en is het eiland Atlantis eveneens onder de zee gezonken en verdwenen. Hierom is ook thans nog die zee ontoegankelijk en kan men haar niet doorvorschen, daar men belemmerd wordt door zeer diep slijk, 't welk het eiland bij 't verzinken heeft veroorzaakt."

Zoo luidt het bericht van Plato omtrent het verzonken land, waarvan de naam nog steeds voortleeft in dien van den Atlantischen Oceaan. Terwijl er ten allen tijde geweest zijn, die dit verhaal tot het rijk der verdichtselen rekenden, heeft het anderen geleerden veel hoofdbreken gekost en is het eene rijke bron van hypothesen geworden. 't Lag voor de hand

om in Madera, de Canarische, Capverdische eilanden en de Azoren de overblijfselen van 't verzonken groote land te begroeten. Buffon was niet afkeerig van het denkbeeld, dat Ierland, de Azoren en Amerika er oudtijds een deel van zouden hebben uitgemaakt. De la Borde gaat verder: hij wil het zelfs over den geheelen zuidelijken Oceaan uitstrekken, zoodat ook de Molukken, Nieuw-Zeeland, Nieuw-Holland, enz. er toe zouden behoord hebben. Zulke gemakkelijk te opperen vermoedens hebben in zeker opzicht iets zeer aanlokkelijks: zij geven eene gereede oplossing aangaande de verspreiding van 't menschelijk geslacht over den geheelen aardbodem, inzonderheid omtrent de wijs, waarop Amerika zijne bevolking zou hebben ontvangen. De oplossing wordt op deze manier zoo snel en gemakkelijk, dat menigeen er bij eer zal denken aan het doorhakken dan aan het ontwarren van den Gordiaanschen knoop.

Ook het Oera Linda Bok heeft zijne Atlantis-sage. Altland (het Oude Land), bij de zeelieden Atland, zoo heet het daar, is door de zee verzwolgen in een vreeselijke catastrophe, die drie jaren lang de aarde geteisterd heeft. Vuurspuwende bergen, aardbevingen, watervloeden vereenigden hunne krachten om ook in Duitschland en aan de kusten der Middellandsche zee verwoestingen aan te richten en de scheidspalen af te breken, die de menschenrassen van elkander afgezonderd hielden.

Het zwaarst werd Finda's volk door de ramp getroffen. Altland toch was door dat geslacht bewoond.

Ook voor Frya's kroost had de omwenteling der natuur bedenkelijke gevolgen. De kusten der Middellandsche zee werden door vreemdelingen overstroomd. Overal zwierven benden van Finda's volk rond, en nu ons oostelijk bolwerk, het Hercynische woud, grootendeels verbrand was, kwam ook uit het oosten steeds dichter en dichter het ras opdagen, dat bestemd was om aan Frya's kinderen de grootste ellende te berokkenen.

Het verzinken van Altland is het tijdpunt, vanwaar de schrijvers van 't Oera Linda Bok bij hunne tijdsberekeningen uitgaan. 't Heet gedurig: dit of dat gebeurde in 't zoo veelste jaar na 't verzinken van Altland.

Aangezien nu 't vergaan van Atlantis geheel buiten onze chronologie ligt, — Plato stelde een ronde som van 9 à 10 duizend jaren, dat wil zeggen, hij bedoelde slechts een zeer, zeer lang tijdsverloop — zou de geheele tijdberekening van 't Oera Linda Bok voor ons een gesloten boek zijn, als niet de laatste overschrijver van 't manuscript, Hidde bijgenaamd Over de Linde, de goedheid had gehad om ons mee te deelen, dat het verzinken van Altland heeft plaats gehad juist in 't jaar 2193 vóór Christus. Vanwaar echter de man, die in 't jaar 1256 *na* Christus kopieerde, deze nauwkeurige tijdsbepaling gehaald heeft, komen wij niet te weten (1).

(1) Zie aanteekening 1 aan 't einde van het werk.

V.

EEN BLIK OP DE „CULTURGESCHICHTE" VAN RUIM TWEE DUIZEND JAREN VÓÓR CHRISTUS, EN WAT ZOETIGHEID VOOR GEËMANCIPEERDE DAMES.

Reeds met het jaar 2193 neemt derhalve het mythentijdvak van 't Oera Linda Bok een einde en pretendeert de historische tijd aan te vangen. Eene eerbiedwaardige traditie!

Maar er is iets, dat nog meer onze verbazing wekt dan de oudheid der chronologie: het is de hooge mate van beschaving, waarin 't Frya-geslacht zich reeds vóór het tweeduizendste jaar onzer tijdrekening mocht verheugen.

In de eerste plaats vinden wij het op dien tijd reeds in 't bezit van de schrijfkunst, zonder welke trouwens een zoo nauwkeurige overlevering van feiten onmogelijk ware geweest. De uitvinding van het letterschrift valt nog in den mythentijd: Frya zelve heeft het staand schrift gevormd. Het is dus in zooverre van goddelijken oorsprong, dat „wij Wr-alda eeuwig dank mogen wijden, dat hij zijn geest zoo krachtig over onze voorvaderen heeft laten varen."

't Is geen wonder, dat, als Wr-alda's geest krachtig over den mensch vaart, er iets zeer verstandigs,

stelselmatigs, ja, wiskundigs tot stand komt. Deze uitmuntende kenmerken zijn dan ook in de hoogste mate te bespeuren aan 't oude letterschrift, dat met eenige wijzigingen om het cursief te maken de letterteekens zijn, waarin de thans bestaande kopie van 't Oera Linda Bok geschreven is. Deze letters zijn alle hoogst regelmatig gevormd op het schema van een rad met zes spaken. We zien geen kans onzen lezers met korte woorden dit kunstje nader te verklaren en nemen mitsdien de vrijheid van hen te verwijzen naar dr. Ottema's uitgaaf, waarin de geheele zaak door plaat en facsimile's met een oogopslag te zien is. Deze lettervormen verschillen niet zoo heel veel van de onze, wel te verstaan van onze kapitale drukletters; en aangezien ook de Grieksche hoofdletters voor het meerendeel dezelfde vormen hebben als de onze, ligt het voor de hand, dat het Oera Linda Bok de gewone meening omtrent de uitvinding en verbreiding van het schrift omkeert: niet wij hebben door bemiddeling der Romeinen onze letters aan de Grieken ontleend, neen, de Grieken hebben de kunst van die oude Fryaskinderen afgezien en overgenomen. Dr. Ottema vindt hier den sleutel van eene Grieksche sage. De Phoeniciër Cadmus, zoo leerden we in de geschiedenis, heeft het letterschrift bij de Grieken ingevoerd. Nu vertelt het Oera Linda Bok, dat de Fryaskinderen, die de kusten der Middellandsche zee bewoonden, den naam droegen van Kadhemers (Kadebewoners). Cadmus is dus niets anders dan eene herinnering aan deze Kadhemers, — de

geheele volksstam is door de alles verbasterende traditie veranderd in een enkel persoon. Meenen *wij* dus, dat de Grieken de kunst aan de Phoeniciërs ontleenden, 't Oera Linda Bok beweert stoutweg, dat ook de Phoeniciërs het schrift van Frya's kinderen hebben overgenomen. De neiging van Finda's priesterras om alles duister en geheimzinnig te maken heeft zich ook in deze zaak laten gelden: Grieken en Phoeniciërs hebben de oorspronkelijk zoo eenvoudige en stelselmatige teekens dusdanig ontsteld, dat ze bijna niet meer te herkennen zijn en dat bij hen het nageslacht de schriften der voorvaderen niet dan met moeite kon ontcijferen.

Men merkt het, het Oera Linda Bok is sterk in paradoxen, in verrassende wendingen en nooit verwachte oplossingen. Meende tot nu toe de Geleerde Wereld, dat de letterteekens hun ontstaan te danken hebben aan afbeeldingen van voorwerpen, aan hiëroglyphen, die meer en meer vereenvoudigd werden, zoodat de oorspronkelijke vormen er bijna niet meer in te herkennen zijn, — 't Oera Linda Bok heeft den luimigen inval om deze gangbare meening, die haar steun vindt in het meest natuurlijke beloop der zaken, zonder omstandigheden van den troon te stooten en er een mathematische figuur voor in de plaats te stellen. Met deze letters griften onze voorvaderen — we willen immers hopen, dat we niet van Finda's ras zijn, maar dat er nog een goed deel Fryasbloed door onze aderen stroomt — reeds een vier duizend jaren geleden hunne wetten en historische herinne-

ringen op de wanden der burgen en kwamen weldra zoo ver, dat zij „schrijfvilt" vervaardigden en daarmede een grooten handel dreven.

Een tweede punt, dat niet de eer zal hebben om onzen oudheidkenners te bevallen, is, dat we Frya's geslacht reeds een paar duizend jaren vóór Christus aantreffen in 't bezit van ijzeren wapenen. De geleerden verkeeren tot nu toe in 't heilig geloof, dat het smeden van ijzer een betrekkelijk zeer jonge kunst is. In den Troiaanschen oorlog is brons nog het gewone metaal, waarmee de helden voor Ilium kampen. 't Lijdt, zou men meenen, geen twijfel, of de bewoners van onzen bodem hebben zich anno twee duizend vóór Chr. nog beholpen met werktuigen uit vuursteen. — Is het boek eene vervalsching, dan weet de auteur heel goed, wat hij omtrent dit punt schreef, en kan hem geen antiquarische flater worden te last gelegd. Immers overal, waar Frya's kinderen in aanraking komen met stammen van Finda, strijden de laatste nog met steenen en koperen wapenen. 't Bezit van ijzeren strijdtuig wordt voorgesteld als een bepaald privilege van Frya's volk, als een bewijs van zijne hooge beschaving: anderen zijn begeerig om het voor de kostbaarste zaken in te ruilen.

Eindelijk verrast het ons in deze hooge oudheid hier in 't noorden eene uitmuntende wetgeving en een republikeinsch-communistisch staatswezen te vinden.

Deze wetten en instellingen dagteekenen uit het mythisch tijdvak, — en dit wil wat zeggen bij een volk, dat zijne geschiedenis met anno 2193 v. Chr.

aanvangt! Zij dagteekenen uit den mythentijd, want zij zijn door de mythische stammoeder Frya zelve gegeven, 't is Frya's Tex, die gegrift werd op de wanden van den eerst gebouwden burcht, vanwaar het land, waarop die stond, den naam ontving van Texland (Texel). Die oudste tafelen zijn de grondslag van later er aan toegevoegde wetten en vormen een tamelijk volledige en in haar soort voortreffelijke wetgeving, die in het Oera Linda Bok verzameld is en waarvan ieder met genoegen zal kennis nemen. Strikte eerlijkheid en daarbij de hoogste humaniteit spreken er uit. Zedeleer en burgerlijke wetten zijn in deze oorkonden niet gescheiden, — handhaving der vrijheid en hulpbetoon aan den naaste zijn de nauwlettende zorg der wetgeefster: help anderen; toef niet tot men u gebeden heeft; neem nimmer kniebuigenden dank van uwen naaste aan; wie zijne vrijheid verkoopt, moet met zijne moeder uit het land verdreven worden; wie een ander van de vrijheid berooft, zijn lijk en dat zijner moeder moet op eene kale plaats verbrand en daarna hunne asch vijftig voet onder den grond begraven worden. Tegen rasvermenging wordt ernstig gewaarschuwd: wil echter uw zoon of dochter met een der kinderen van Finda's of Lyda's volk huwen, beduid hun de dwaasheid, doch, baat dit niet, laat hen in vrede trekken, „maar noch de een noch de ander mag terugkeeren." Alle vrijgeborenen hebben gelijk recht op alwat Wr-alda geeft. In dezen geest gaat het voort, en in denzelfden geest zijn gesteld de in bijzonderheden tredende bepalingen omtrent staats-

bestuur, eigendomsrecht, huwelijk, koop en verkoop, krijgsrecht enz. Hoe is het mogelijk onder anderen omtrent het laatste punt een menschlievender bepaling te stellen dan deze: „Indien wij zelven vijanden gevangen nemen, dan voere men die diep in het land weg en leere hen onze vrije zeden. Indien men hen naderhand vrijlaat, dan late men dat met goedheid door de burgmaagden doen, opdat wij makkers en vrienden winnen in plaats van haters en vijanden." — In het strafrecht vindt men de meest humane wetten. Aan de menschelijke natuur, die de neiging tot wraak niet geheel kan verloochenen, wordt, doch klaarblijkelijk met weerzin, in zoover toegegeven, dat, vooral bij op heeter daad betrapten, de doodstraf voor gruwelijke misdrijven en het jus talionis (d. i. vergelding van gelijk met gelijk) niet geheel geweerd worden. Waar het openbare gezag recht spreekt, wordt echter bij voorkeur toegepast de straf van uitwijzing uit het land en wordt, alweder met de grootste humaniteit, vrijwillige uitwijking om den arm der gerechtigheid te ontgaan zooveel mogelijk begunstigd. Het oord van ballingschap was Britannië, waar de misdadigers, na met een brandmerk op 't voorhoofd te zijn geteekend, hun bestaan vonden in 't ontginnen van de tinmijnen. Zij leefden daar overigens, naar 't schijnt, in een toestand van vrijheid en in een arbeidzaam leven, waardoor het schuim der natie tot nijvere kolonisten bekeerd werd. Toen later de Golen (Gallen) of priesters van Finda's volk in dit land vasten voet wisten te krijgen, ging deze kolo-

nie als zoovele andere voor Frya's kinderen verloren.

Wij zeiden vroeger, dat het Oera Linda Bok de beginselen van het communisme huldigt. Wij mogen thans hierbij voegen, dat het een zeer wijs communisme is, 't welk niets gemeen heeft met de ziekelijke ontaardingen, die deze leer bij ons in een kwaden reuk hebben gebracht. Hier treedt het niet in dienst van 's menschen zelfzucht en van het streven om zonder eigen krachtsinspanning ten koste van anderen te leven. Arbeid is de onverbiddelijke plicht, die aan ieder wordt opgelegd. De mensch is op de wereld om te arbeiden. Ieder moet in de eerste plaats zich zelf en den zijnen het levensonderhoud verschaffen. „Zoo iemand arm wordt, doordien hij niet werken wil, die moet uit den lande uitgedreven worden; want de laffen en tragen zijn lastig en ergdenkend, daarom behoort men hen te weren." Om tot een arbeidzaam leven te dwingen, wordt het huwelijk bij de wet geboden en de ongehuwde staat zelfs met straf bedreigd. Zoodra iemand gehuwd is, ontvangt hij van de gemeente een huis en erf, waarvan de grootte wordt voorgeschreven. Dit eigendom is echter slechts een tijdelijk bezit; want bij overlijden keert het tot de gemeente terug. De gemeente is derhalve eigenaar, en het erven wordt enkel in één geval toegestaan: wanneer iemand een daad heeft verricht ten algemeenen nutte, wordt hij beloond met een grooter huis en erf, dat zijn jongste zoon mag erven. Heeft een koning — koning of heerman is bij deze vrije lieden enkel de titel van den legeraan-

voerder — een gevreesd volk afgeslagen, dan mag hij een nog grooter „ronddeel" uitkiezen, 't welk eveneens zijn jongste zoon en na dezen ook nog diens jongste zoon erft. Doch dan eindigt het persoonlijk eigendom en neemt de gemeente het weder tot zich. Buiten het aan elken gehuwde toegewezen huis en „werf", heeft het dorp zijn gemeenschappelijk bouwland, bosch en markt. Opzichters, graven genaamd, zien toe, dat ieder zijn deel van 't bouwland goed onderhoude, dat hij niet willekeurig boomen velle, dat het marktgeld, waarvan de helft aan de armen komt, gelijkmatig verdeeld worde. Armen, „dat is: die niet werken kunnen", weduwen en weezen worden door de gemeente onderhouden. Men ziet, het alles beheerschende beginsel is, dat niemand ten koste van anderer arbeid leve en dat allen in gelijke mate ten nutte van het algemeen bijdragen en daarvoor hun billijk aandeel van Gods goede gaven genieten.

Om de gemeentezaken in orde te houden, vinden we als gemeente-overheden melding gemaakt van „grevetmannen" (grietmannen) en als onder hen staanden van graven en marktrechters.

De krijg wordt enkel beschouwd als noodzakelijke maatregel om de vrijheid te handhaven. Ieder Fries is gehouden beleedigers of vijanden af te weren. Aanvoerders zijn te land heermannen of koningen en ter zee zeekoningen en — 't klinkt wel wat modern — onder hen schouten bij nacht. — Als we met een vervalscher te doen hebben, hoe kon de knappe kerel dan zoo onnoozel zijn om zulk een ergernis opwek-

kenden term van lateren tijd er bij te halen? 't Was een lichte moeite geweest om zoo iets te vermijden, en een schooljongen zou slim genoeg zijn geweest om een titel te verzinnen, wiens klank het kenmerk van eerwaardige oudheid op de zaak drukte.

Ik sla tal van bijzonderheden over, wijl ik een onweerstaanbaren drang gevoel om te naderen tot het centraalbestuur der communistische republiek. Waarom ik allerlei wetenswaardige zaken overspring en waarschijnlijk door oppervlakkigheid allerlei onjuistheden bega om toch maar spoedig door te dringen tot de spil, waarop het geheele gemeenwezen dier vrije Fryaskinderen draait? Komt hier, dames, en hoort! Ik weet het, gij, heel en half geëmancipeerden, ge hebt u tot dusverre niet verwaardigd één syllabe te lezen van mijn oncritisch gebeuzel. Maar komt thans en hoort! Alleen de zucht om u toch eens iets aangenaams mee te deelen laat mij geen rust en jaagt mij voort tot hetgeen ik thans ga vertellen.

Neemt dan wèl ad notam, dat het krachtige en vrije Fryasmanvolk zich gewillig boog onder de pantoffel, — wel niet, zooals velen onzer, onder de pantoffel van meestal slecht geluimde „echte-helften" — aan *die* zullen Frya's ferme zonen, denk ik, wel behoorlijk hare nukken hebben weten af te leeren — neen, ze stonden onder de plak van burchtmaagden, van *ongehuwde* dames, van een soort van hoog geacheveerde hoogere-burgerschool-dames.

Doch zacht wat, ik zie dr. Ottema dreigend den vinger tegen mij opheffen..... dus ter zake.

Tacitus vertelt ons, dat bij de Germanen zekere vrouwen als profetessen beschouwd werden en dat men haar in staatsaangelegenheden raadpleegde. Zoo is bij den opstand van Claudius Civilis de naam van Velleda ons allen bekend. Zij was profetes bij den stam der Bructeren en zetelde op een hoogen toren. Om zich in een nimbus van heiligheid te hullen, vertoonde zij zich niet in 't openbaar, liet ook de om raad vragenden niet bij zich toe, maar liet als een echt orakel hare antwoorden door tusschenpersonen overbrengen.

Dit in de hoofdzaak aldus luidende bericht van den Romeinschen geschiedschrijver vinden we in 't Oera Linda Bok gewijzigd en in alle bijzonderheden uitgebreid weder.

De zoogenaamde „Burgmaagden," wier opperste was de „Volksmoeder" of „Eeremoeder," worden niet voorgesteld als profetessen, maar bij deze vrouwen berustte de hoogste leiding van alle stoffelijke en zedelijke belangen van Frya's volk. Overal, waar Frya's kinderen wonen, treffen wij dan ook burchten aan, waarop zulk eene maagd hare residentie heeft; zoo onder anderen te Staveren (Stavia), Medemblik (Medeasblik), Walcheren (Walhallagara), Leiden (Lydasburch), Aken, Cassel (Kattaburch) in de Saxenmarken, Munster (Mannagardaforda of Mannagarda Wrda), Freiburg (Fryasburch) in Zwitserland, Gothenburg in Zweden, Lindasburch in Noorwegen, Kæltasburch of Kerenæk in Britannië, Cadix (Kadik) in Spanje, Athene, ja zelfs was zekere maagd, Geert

genaamd, burgmaagd bij de kolonie aan den Indus (Pendjab). De voornaamste van alle burgen was de Fryasburg op Texland (Texel), waar de Eeremoeder haar verblijf hield. De Waraburch bij Medemblik was geen maagdeburg: daar werden allerlei door de zeelieden meegebrachte merkwaardigheden bewaard, — het Museum der republiek.

Zulk eene burgmaagd had eene geheele hofhouding. Haar waren toegevoegd 21 maagden, 7 leermeisjes, 21 burgheeren, 7 bejaarde wijzen, 7 bejaarde krijgslieden, 7 oude zeestrijders, 300 jonge burgverdedigers, 3 boden met paarden, 50 landbouwers; bovendien vinden we melding gemaakt van den schrijver, burgmeester en heelmeester. 't Spreekt van zelf, dat op de Fryasburg te Texland alles op grooter voet was ingericht. De opperste der maagden of Eeremoeder toch kan beschouwd worden als de banier, waarom de heinde en ver verspreide Fryasstam in noord en zuid, oost en west zich schaarde. Uit deze opsomming begrijpen we eenigszins den aard van de instelling: die burgheeren, wijzen, bejaarde krijgslieden en oude zeestrijders zullen een raad van algemeen bestuur gevormd hebben. *Zij* zullen waarschijnlijk het bewind over alle zaken gevoerd hebben, terwijl de „maagden" zoowat de rol speelden van Engeland's koningin. Zij vormden 't middelpunt, waarom alles zich vereenigt. En door hiertoe vrouwen en wel ongehuwde vrouwen te kiezen hield men rekening met den eerbied jegens 't vrouwelijk geslacht, die den Germanen was aangeboren, en behoefde men minder

te vreezen voor het eer- en heerschzuchtige streven, dat zich overal openbaarde, waar mannen als priesters en koningen de hoofden van den staat waren. De vrees voor eene regeeringskaste spreekt ook uit de bepaling, dat de leden van den aan de maagden toegevoegden raad niet voor geruimen tijd de leiding der zaken in handen hebben. Volgens een rooster treden ieder jaar eenigen van hen af en „mogen niet opgevolgd worden door hunne nabestaanden, nader dan het vierde lid."

De burg is het punt, waar niet alleen het staatsbestuur zijn zetel heeft; van hem gaat ook het licht der wetenschap uit, uit hem wordt toezicht gehouden op de zeden. Bij onderhandelingen met andere volken en in oorlogstijd gaan boden heen en weer uit de dorpen en uit het leger naar de burgen. Twistende partijen komen daar recht vragen. De Tex of wetten staan op de wanden gegrift. Er is een tuin met geneeskruiden. Jonge meisjes worden daar opgevoed tot de hooge waardigheid van burgmaagd. „De schrijver moet haar leeren lezen, schrijven en rekenen. De grijsaards of greva moeten haar leeren recht en plicht, zedekunde, kruidkunde en heelkunde, geschiedenissen, vertellingen en zangen, benevens allerhande dingen, die haar noodig zijn om raad te geven..... Voordat eene burgmaagd hare plaats inneemt, moet zij door het land reizen een vol jaar. Drie grijze burgheeren en drie oude maagden gaan met haar mede." — Die oude Friezen zochten hun kracht in geestbeschaving en verlichting, in eerlijkheid en reine

zeden; en de burgen waren de brandpunten, vanwaar al dit licht uitstraalde.

De eenige godsdienstige vorm, dien we aantreffen, is „het waken bij de lamp." De eerste Eeremoeder, die hare wijding onmiddelijk van Frya ontvangen had, was Festa, — de instelling dagteekent dus uit den mythentijd. Festa moest het eerst de lamp opsteken. Bij de Eeremoeder op Texland bleef het oorspronkelijke licht; de lamp van elke burgmaagd moest aan dat licht ontstoken worden en zeven maagden moesten steeds bij het heilige vuur waken. Toog eene kolonie uit, dan nam zij eene burgmaagd mede, die te voren haar lamp op Texland ontstoken had. — Zoo ging het immers ook bij de oude Grieken: als eene kolonie uittrok, nam zij vuur uit de moederstad mede. — We zouden de scherpzinnigheid onzer lezers beleedigen, als we hier betoogden, dat, — altijd volgens 't nieuwe licht, dat het Oera Linda Bok over de Grieksch-Romeinsche oudheid verspreidt — de Vesta-dienst en de Vestaalsche maagden ontstaan zijn uit en ook genoemd naar de instelling van deze Festa. De priesters van Finda's volk in Griekenland hebben in den tijd, toen Athene nog eene Friesche kolonie was, de gewoonte om maagden over 't heilige licht te laten waken aan Frya's kinderen ontleend, en, om gezag aan die instelling bij te zetten, hebben zij van onze eerste Eeremoeder Festa eene godin Vesta gemaakt.

Wij sommen slechts in dorre opvolging de hoofdpunten op, maar twijfelen niet, of de lezer zal uit het boek zelf vrij wat meer belangstelling voor de

zaak opvatten, als hij b. v. kennis maakt met alleraardigste beschrijvingen, zooals die van een burg en van het reisje langs den Rijn van eene der candidaat-burgmaagden.

Jammer, duizendmaal jammer, waarde hoogere-burgerschool-dames, dat ge niet een vierduizend jaren vroeger 't levenslicht hebt aanschouwd. En toch..... of de opleiding tot burgmaagd u wel zoo erg zou hebben aangestaan? Ik weet het niet! Dat studeeren zou nog wel gegaan zijn, — 't waken bij de lamp, ja, daar was met een romannetje ook nog wel door te komen; maar — zoo zeide Adela: „eene Eeremoeder behoort zoo rein in haar gemoed te zijn als zij uitwendig schijnt en even liefderijk voor al hare kinderen;" en eene maagd, die liefdeshistorietjes in 't hoofd heeft, wordt gecenseerd „met haar tochtigen adem het licht te verontreinigen."....

Ik heb niet gelezen, dat in de burgen een hoftheater was, waar men La fille de madame Angot opvoerde; ook heb ik op den catalogus der burgbibliotheek niet aangetroffen Klaasje Zevenster en Lidewyde....

Komaan, men kan wel hooren, dat die verslaggever van 't Oera Linda Bok een ouderwetsche dominee is: wie spreekt nog van Lidewyde? We hebben al vrij wat piquanter kost; maar dien kent hij niet.....

Wel te rusten, beminnelijke priesteres der staathuishoudkunde en aesthetica; pas maar op, dat uw adem niet „tochtig" wordt en het licht der wetenschap verontreinigt!

VI.

OVER OUDE EN HEDENDAAGSCHE FINNEN EN MAGYAREN EN EENIGE HISTORISCHE KETTERIJEN.

Wij willen thans de lotgevallen onzer voorouders, van het blanke Fryaras, vervolgen. — Atlantis of Altland was dan in 't jaar 2193 vóór Chr. verzonken. Over 't geen plaats had in de eerste eeuw na deze catastrophe, waarin geheel Europa en vooral ook de streken aan de Middellandsche zee en de binnenlanden van Duitschland deelden, bewaart het verhaal een diep stilzwijgen. Zooveel is echter zeker, dat het geen gouden eeuw voor Frya's volk was, — de tijd van ongestoord geluk was er geweest, om nimmer terug te keeren. Men zal zich herinneren, dat vóór de groote natuurramp geheel westelijk en zuidelijk Europa het erfdeel was van Frya's kinderen. Deze eeuw bracht daarin groote veranderingen: de kusten der Middellandsche zee gingen voor ons verloren. Findavolken (Mongolen), vermengd met menschen van Lyda's ras (Aethiopiërs), overstelpten die heerlijke streken. Hoe deze verwisseling en vermenging van bewoners daar in haar werk zijn gegaan, komen wij niet te weten; maar zooveel is zeker, dat, als 't geschiedverhaal ons weer in die streken ver-

plaatst, wij aan die zee de staten der Egyptenaren en Phoeniciërs aantreffen, bij wier inwoners 't Mongoolsche en Aethiopische bloed de overhand had, terwijl Kreta, Griekenland en Italië in een toestand van barbaarschheid vervallen zijn en door ruwe basterdrassen bewoond worden.

Slechts een der invallen van de Mongolen op Frya's gebied wordt ons vrij uitvoerig verhaald. Maar deze aanranding had plaats in een geheel andere streek der aarde: in 't hooge Noorden.

. In 't zuidelijk deel van Zweden — de oorkonde noemt dit land „Skênland" = Schoonland = Scandinavië — hadden de Friezen de kuststreek in bezit. Zoo was eene burgmaagd gevestigd te Goda-hisburch = Gothenburg. In 't jaar 2092, of, zooals 't Oera Linda Bok pleegt te rekenen, „honderd en een jaren nadat Altland verzonken is," had er eene volksverhuizing van Finda's kinderen (Mongolen) plaats. Bij zulke altijd raadselachtige verschuivingen der menschheid, die somtijds eeuwen lang aanhouden, dringt het eene volk het andere met onweerstaanbare kracht vooruit. De stroom der volken ging van 't oosten naar 't westen. Achter in Duitschland gekomen verdeelden de door andere stammen, die als „wilde schaapherders" en ruiters worden aangeduid, steeds voortgedrongenen zich in twee hoopen. Van den eenen, die meer zuidwaarts schijnt te zijn getogen, meldt onze oorkonde verder niets: dr. Ottema vermoedt, dat het de Hunnen zijn geweest. De andere partij echter is bestemd om een rol in dit verhaal te

spelen. Zij had haar weg meer noordwaarts genomen, viel in Scandinavië en wist zich in dit schaars bewoonde land vaste zetels nevens de Friezen te verwerven. Deze nieuwe naburen bezaten al de karaktertrekken van het echte Findaras. Bijgeloovig, trouweloos, sluw en wreed zijn zij de slaven van eene talrijke priesterkaste, die tevens het koninklijk gezag uitoefent. Deze stand van priester-koningen, die den naam van Magjara en hun opperste dien van Magy dragen — de tegenwoordige Magyaren bewaren de herinnering aan dezen naam — zijn *het* volk bij uitnemendheid; de groote massa, door godsdienstige vrees en geweld onderdrukt en dom gehouden, is „nul in 't cijfer." — Deze uitdrukking klinkt mijnen lezers wellicht wat heel modern, maar ik geloof, dat ik, over 't letterschrift handelende, vergeten heb er bij te voegen, dat wij aan de Arabieren eene geusurpeerde reputatie gunnen, als wij onze getalmerken op hun rekening stellen en naar hen noemen. Onze cijfers zijn geene Arabische, maar echte Frya's cijfers; de figuren er van zijn gevormd naar 't zelfde schema als de letters; de milde Frya bewees geene halve weldaden: terwijl zij de middelen gaf om te schrijven, lag het voor de hand, dat zij hare kinderen tevens in staat stelde om behoorlijk te rekenen. — De nieuwe naburen dan bestonden uit een oppermachtigen priesteradel en een volkshoop, een soort van lijfeigenen of slaven, zonder eenig begrip van menschenwaarde, eene plebs, „die niet eens een naam heeft." Frya's kinderen hebben die massa zonder naam

en rechten gedoopt als *Finnen.* — Waarom, vraagt gij? — Hoor het antwoord: „ofschoon hunne feesten allemaal treurig en bloedig zijn, zijn zij daar toch zoo *fijn* op, dat wij daarbij achterstaan.” — Finnen dus zooveel als „fijnen” ...... ach, 't klinkt ons alweer zoo nieuw, zoo familiaar! Als we de vrijheid nemen om den naam, die thans nog aan de trouwste en gewilligste onderdanen van dominees en pastoors gegeven wordt, in de uitspraak een weinig te wijzigen, zijn ook wij van alle zijden omringd door echte Finnen. De ethnograaf zal eenmaal moeten constateeren, dat in de 19de eeuw de Veluwe en Utrecht, Noord-Brabant en Limburg grootendeels bewoond werden door Finnen. Finnen der 19de eeuw, ziet uw beeld in 't Oera Linda Bok: „hoewel hunne feesten allemaal treurig en bloedig zijn” — juist zoo, 't is de Zondagviering op een Veluwsch dorp: na eerst in de kerk voor verdoemden en hellewichten te zijn uitgescholden, besluiten zij den feestdag menigmaal met kloppartijen, waarbij 't mes zijn bloedig werk doet. Verder: „zij zijn slaven van hunne priesters, maar nog veel meer van hunne meeningen” — een snuifje voor de rechtzinnige dogmatiek! — „zij meenen, dat alles vol is van booze geesten” — ja wel, de duivel gaat rond als een brieschende leeuw. — „Maar van Wr-alda's geest weten zij niets.” — Neen, 't is ook zoo, van liefde en goede werken willen zij niet weten. — „Het volk is steeds in bange vrees” — vreeze des Heeren — „En op hun gelaat is nimmer vroolijkheid te zien” — uitgestreken tronies en verzuchtingen......

Kerel, als gij een vervalscher zijt, dan kunt gij op zijn pas zoo scherp zijn als een naald. Uwe Finnen zijn sprekend trouw geschilderd; gij zoekt ons slechts van 't spoor te brengen door uwe jaartelling: als ge de Finnen van een paar duizend jaar *vóór* Christus teekent, hebt gij 't oog op onze Finnen een paar duizend jaren *na* Christus. Maar pas op! — Heeren Over de Linden en Ottema, als 't handschrift eene vervalsching mocht zijn en als gij den naam van den maker kent, dan bidden we u bij al wat heilig is, laat dien naam nimmer over uwe lippen komen. 't Zou ons spijten, als de geestige, knappe en, we durven niettegenstaande de op hem rustende verdenking van fopperij volhouden, brave kerel het mikpunt werd van de giftige pijlen onzer Finnen. Van de oude Finnen zegt het Oera Linda Bok, dat ze met steenen wapenen streden, terwijl hunne Magyaren koperen hadden. Alleen *dit* past niet op onze Finnen. Op *dit* punt is het ras vooruitgegaan. Er valt niet te spotten met de geestelijke wapenrusting der heeren „Magjara" en met de vlijmend scherpe tongen der Finnen.

En als de overoude oorkonde nu eens geene vervalsching was.... Vriend, houd stil, ge maakt mij mismoedig. Ik had tot nu toe geloofd aan vooruitgang der menschheid. Vierduizend jaar is een heele tijd. En als we dan tot de treurige wetenschap komen, dat de Finnen en „Magjara" van heden, niettegenstaande het licht van Christendom en wetenschap, geen haar beter zijn dan hunne collega's voor

vierduizend jaren, ja, dat zij zich nog meer in ons midden hebben genesteld, zich krachtig laten gelden in staat en kerk en veel talrijker vertegenwoordigd zijn dan toen, — zie, dan valt het moeilijk het geloof aan vooruitgang der menschheid vast te houden....

Mij dunkt, vriend, we moesten maar decreteeren, dat het Oera Linda Bok valsch is, — dat het eene satire op onzen tijd is, — dat onze voorouders voor vierduizend jaren apen waren, — dat wij in gelijkmatig voortgaande beweging prachtig op weg zijn om een soort van goden te worden.... Aldus besloten in 't jaar onzes Heeren 1874. — Zie zoo, nu ben ik gerust.

Ik ben inderdaad toch een goed criticus. Ik overtref ver de verwachting, die ik in den beginne van mij zelven koesterde. Toen meende ik niet competent te zijn om een oordeel te vellen over de echtheid van 't Oera Linda Bok; en zie nu eens aan, daar critiseer ik zoo zachtjes aan er even kras op los als de beste moderne theoloog: wat niet de eer heeft met mijne opvatting der wereldsche dingen te strooken en 't geen in de verste verte dreigt mijne gemoedsrust te verstoren, verklaar ik dood-eenvoudig voor onecht. Waarachtig, ik ben toch nog zoo'n slecht criticus niet.

Dat overigens de naam Finnen zooveel zou zijn als „fijnen", daartegen heb ik op zich zelf minder bezwaar, en aan zulke naamsafleidingen zullen we, al voortlezende, wel gewend raken. Trouwens, lezer, wat kunt gij er eigenlijk tegen hebben? 't Is bij ons door taalverbastering en gebrekkige overlevering

nu eenmaal zoo gesteld, dat wij van zeer vele plaatsen en volken niet meer kunnen nagaan, hoe ze eigenlijk aan hun namen zijn gekomen. Dat er echter eene geldige reden is, waarom een land, eene natie, eene stad, wier bestaan uit de hoogste oudheid dagteekent, zoo en niet anders heeten, dat ze hun naam hebben ontvangen naar eene opvallende eigenschap of merkwaardige omstandigheid, spreekt van zelf. Wat aanspraak maakt op hooge oudheid is niet gedoopt evenals een hond, romanheld, kat, moderne villa of planeet met een reeds bestaanden naam, omdat hij mooi klinkt of met den luim en de gemoedsstemming van zijn bezitter of schepper best harmoniëert, — neen, de naam wilde oorspronkelijk uitdrukken, wat iets is, om het zoo op de treffendste wijs van andere dingen te onderscheiden. Bezaten wij slechts *schriftelijke* aanteekeningen uit den tijd, toen de naam werd gegeven, dan zouden we ook weten, waarom iets zoo en niet anders heet. Welnu, in dit geval verkeert meestal 't Oera Linda Bok. Omdat de schrijfkunst daar even oud is als de menschheid zelve, blijkt in de meeste gevallen, waaraan plaatsen en volken hun naam hebben te danken. En komen die afleidingen ons somtijds wat heel naïef voor, dan moeten we bedenken, dat *het volk* naïeve, maar in den regel ook juiste namen pleegt te geven, en dan moeten we niet van die oude Frya's kinderen verlangen, dat zij bij het doopen te werk zijn gegaan evenals onze geleerden, wanneer zij een naam verzinnen voor nieuw ontdekte planten, dieren of werktuigen. Dit alles is

zoo duidelijk, dat afleidingen als Finnen van fijn, Marseille d. i. Massilia van Mis sellia = miskoop, verkeerde koop, Athene van „lik *átha* untfongen" = als vrienden ontvangen, Kreta van de „wilde krêta", d. i. de woeste kreten, die het volk bij onze komst aanhief, enz. *op zich zelf* geen recht geven om de echtheid van 't boek te verdenken. Wanneer het nageslacht over een paar duizend jaren, als de tegenwoordige Europeesche talen wellicht geheel van gedaante zijn veranderd en de namen en lotgevallen der ontdekkers vergeten, uit een plotseling aan 't licht gekomen geschrift den oorsprong verneemt van namen als die der Vriendschapseilanden, Ververschingseilanden, Spitsbergen enz., zal het zulke naamsverklaringen met even veel bevreemding aanzien als dat thans met ons bij die van 't Oera Linda Bok 't geval is. Wij mogen argwaan koesteren, glimlachen, — maar tot bespotten zijn wij, zoolang de quaestie over de echtheid van 't boek hangende is, niet gerechtigd.

De Magyaren en Finnen bleven niet lang bevriende naburen der Scandinavische Fryaskinderen. Tachtig jaren na hunne vestiging deden zij onverwachts een verraderlijken aanval op onze landen. Wel werden zij in hun verderen voortgang gestuit bij Gothenburg; maar het gevaar bleef niettemin dreigend. Toen verbonden zich drie helden, allen neven van een ouden zeekoning Sterik, die „aan de Aldergamude (Alderga = Ouddorp bij Alkmaar) rustte", om de Friesche broeders in Zweden te verlossen. Hunne namen

waren: Neef Wodin, Neef Teunis en Neef Inka. Hun plan gelukte. Onder 't opperbevel van Wodin landden zij in Zweden en sloegen zij de Finnen en Magyaren terug „alsof het kinderen waren."

Men vergeve 't ons, dat wij dergelijke gebeurtenissen, die zonder twijfel 't gewichtigst waren in het oog der Fryaskinderen en waarvan 't verhaal het onderhoudendste gedeelte van 't Oera Linda Bok uitmaakt, als ter loops aanroeren. Ons boezemen zij vrij wat minder belangstelling in dan zekere gevolgen, die zij na zich sleepten, en die, als wij ze voor waar mogen aannemen, tot de episoden van 't Oera Linda Bok behooren, waardoor de oude geschiedenis in een geheel nieuw licht zou gesteld worden.

De zaak is deze: toen wij u, geachte lezer, de drie neven Wodin, Teunis en Inka voorstelden, hadden wij er beleefdheidshalve hunne qualiteit moeten bijvoegen. We hadden moeten zeggen, dat de heeren der expeditie tegen de Magyaren respectivelijk de titels droegen van heerman of koning, van zeekoning en van schout-bij-nacht. 't Is ook zoo, dat waren toenmaals hunne titels. Maar als gij bij voorbaat verneemt, dat eenige jaren later twee dier menschenkinderen tot den rang van goden zijn opgeklommen, terwijl de derde waarschijnlijk de grondvester werd van een oppermachtig koningsgeslacht, zoudt ge mij allicht beschuldigen, dat ik aan hunne waardigheid had te kort gedaan.

Ziehier, wat er van de helden dezer expeditie is geworden:

Toen de Magyaren zagen, dat de Friezen met hun ijzeren wapenen en stalen moed onweerstaanbaar waren, begon die listige priesteradel de toevlucht te nemen tot het wapen, dat hunne Jezuïetische collega's ook thans nog 't best weten te hanteeren. Zij schreven hun verraderlijken inval toe aan nooddwang: de wilde herders zaten hen op de hielen en drongen hen vooruit. Zij veinsden de grootste bewondering voor de talenten en de dapperheid van Wodin. Kortom, bemerkende, dat ijdelheid de zwakke zijde was van den heldhaftigen, maar „niet helderzienden" Fries, haalden zij hem over om hun aanvoerder te worden tegen de hen steeds verder westwaarts voortstuwende vervolgers: hij zou hun koning, zij zouden zijne slaven zijn. Hunne berekening was goed gemaakt. De wilde steppen-ruiters werden teruggedreven. De priesterschap boog zich voor Wodin en „berookte hem met kruiden; doch er waren tooverkruiden onder; want Wodin werd trapsgewijs zoo vermetel, dat hij Frya's en Wr-alda's geest durfde miskennen en bespotten, terwijl hij zijn vrijen hals boog voor de valsche gedrochtelijke beelden." Toen 't eenmaal zoover met Wodin was gekomen, hadden de heeren Jezuïeten hem in hunne macht en — niet meer noodig. Na eene regeering van zeven jaren „verdween hij." — 't Is te hopen, dat Bismarck sterker hoofd heeft dan held Wodin! — 't Heeft trouwens ook zijne aangename zijde zoo door bemiddeling der heeren geestelijken uit dit ondermaansche tranendal te „verdwijnen." 't Spreekt van zelf, dat zij toch wel de

loyaliteit zullen hebben om u een paspoort mee te geven naar den hemel. Maar bovendien, als een invloedrijk persoon hunne plannen krachtdadig heeft helpen bevorderen, bestaat er voor hem eenige kans om na een zalig uiteinde voor heilige te worden verklaard. 't Geen dan ook met onzen vriend Wodin geschied is. Doch aangezien een paar duizend jaren vóór Christus de canonisatie nog niet plaats kon hebben in den vorm, waarin zij heden geschiedt, maakten de priesters van Finda's volk zoo'n eerst bekeerden en na volbrachte diensten uit den weg geruimden Bismarck *tot een god.* Kort en goed, de Magyaren vonden het geraden Wodin na zijn geheimzinnigen dood voor een god te verklaren en te zorgen, dat zij, van hun gevaarlijk instrument ontslagen, zelven weder de teugels van 't bewind in handen kregen. Zoo ontstond de vereering van den Germaanschen god Wodan of Wuotan, die dezelfde is als de Odin der Scandinavische mythologie. Over 't geval nadenkende moeten we alweer eindigen met te bekennen: onmogelijk is het niet. Leerden wij niet in de Romeinsche geschiedenis, dat de senatoren, die Romulus vermoord hadden, het volk wijs maakten, dat hij ten hemel was gevaren, en dat zoo de dienst van den nationaal-god Quirinus ontstaan is? 't Is jammer, dat de nieuwere critiek zulk eene gebeurtenis zoekt weg te cijferen. Een moord gedekt door eene apotheose, zoo iets strookt volkomen met het karakter der Romeinen. Gij herinnert u immers, lezer, dat zij van de Troianen afstamden en derhalve van echt

Finda's bloed waren? Jawel, in Rome zit nog echt Finda's bloed!

De beide andere „neven" Inka en Teunis zeilden weg, behalve door hunne eigene manschappen, ook gevolgd door een heer van stoutmoedige Finnen als roeiers en door vele Magyaren, die zich niet langer aan den staat van zaken wilden onderwerpen. Deze groote nasleep van Mongolen had ten gevolge, dat zij aan de kusten van het vaderland geweerd werden. Overal, waar Frya's volk woonde, afgewezen, voeren de stoutmoedige zeehelden, van roof levende, steeds verder zuidwaarts. Eindelijk kwamen zij te Cadix. „Kâdik, zoo geheeten, omdat zij door een steenen kadijk gevormd was", schijnt in dien tijd de zuidelijkste volkplanting der Friezen te zijn geweest en was de zetel eener burgmaagd. Hier kregen de beide aanvoerders twist, ten gevolge waarvan zij zich van elkander scheidden.

Een gedeelte der vloot, waarbij zich de meeste der Magyaren en Finnen voegden, volgde Inka. Hij zette koers naar 't westen, in de hoop van in den Oceaan een overblijfsel van Atlantis te zullen aantreffen. „Van neef Inka is nimmer bericht gekomen." Men behoeft geen scherpzinnig hypothesen-maker te wezen, om te onderstellen, dat deze afdeeling in Peru zal geland zijn, waar Inka dan de stamvader van 't naar hem genoemde koningsgeslacht is geworden.

Neef Teunis gevoelde zich meer aangelokt door de kusten der Middellandsche zee. De herinnering, dat vóór de catastrophe, die Altland deed verzinken, zijne

voorouders aan die stranden geheerscht hadden, en de wetenschap, dat thans die bevolking vermengd en gedeeltelijk verdrongen was door stammen van Finda's en Lyda's ras, zoodat „de heinde en verre Krekalanden (Italië en Griekenland) voor het oppergezag der Moeder waren verloren gegaan," zal bij hem den lust hebben gaande gemaakt om zich daar ergens te vestigen. Evenals in hun vaderland ook hier overal door de kustbewoners (Kadhemers) afgewezen, kwamen zij eindelijk in Phoenicië, waar zij de stichters werden van Tyrus, aldus, op verzoek der hem vergezellende Magyaren en Finnen, genoemd naar hun god Thor (Thunar of Donar bij de Germanen), den zoon van Odin. De eene inwilliging was de andere waard: „tot eene vergelding wilden zij Teunis *eeuwig* als hun koning erkennen." Neef Teunis schijnt ook een weinig te hebben geleden aan 't gebrek van neef Wodin. De ijdelheid steeg hem naar 't hoofd en hij nam het aanbod aan. Dit „eeuwige koningschap" dwingt ons den spottenden uitroep af: aha, daar hebt ge 't al, neef Teunis is, evenals met Wodin 't geval was, door de Finda-priesters in Phoenicië gecanoniseerd en tot den god van alle wateren, tot Neptunus, verheven! „Omdat de priesters, zegt het Oera Linda Bok later, een koning wilden hebben, die daar naar hun begrip van overlang (?) was, hadden zij Teunis tot een god verheven, tot ergernis van zijne volgers." — De stichting van Tyrus had plaats in 't jaar 193 nadat Altland verzonken is, dus in 2000 v. Chr. Later ontstond een levendig handelsverkeer tusschen

deze kolonie in Phoenicië en het Friesche vaderland.

Met nog eene episode, die later hoogst treurige gevolgen na zich sleepte, eindigt het verhaal van deze gebeurtenissen, die alle een paar duizend jaren vóór Christus plaats grepen. Het tegenwoordige Frankrijk schijnt in dien tijd nog geheel tot het gebied der Friezen te hebben behoord, ofschoon de kuststreek aan de Middellandsche zee tengevolge van de groote catastrophe schaars bevolkt was. Dit gaf aanleiding dat „zendelingpriesters van Sidon," Golen genaamd, een eiland aan de kust in koop vroegen, om daar eene Phoenicische kolonie te stichten. De koop werd gesloten. Zoo ontstond Marseille, dat in den Romeinschen tijd Massilia heette. Deze naam stamt af van Mis Sellia, d. i. miskoop, verkeerde koop. Frya's kinderen noemden de stad zoo, toen zij al te spoedig inzagen, dat zij eene verkeerde zaak hadden gedaan door de priesters van Finda vasten voet op hun gebied te laten zetten. Deze priesters heetten, zooals wij zooeven zeiden, „Gola," vanwaar de naam Gallen, Gaulois. 't Schijnt derhalve, dat bij de Phoeniciërs, waar het Findaras de overhand had, ongeveer dezelfde toestanden waren als bij de Finnen in het noorden. De heerschende kaste van den priesteradel, die bij de noordsche broeders den naam van Magyaren droeg, zal bij dezen zuidelijken Findastam Golen hebben geheeten. — Eenmaal in 't nieuwe land gevestigd, noemden de Golen zich zelven „ana trowe wydena" d. i. aan de trouw gewijden. De Friesche

zeelieden veranderden dezen schijnheiligen naam spottend in dien van „fon thêre trowe wendena," d. i. van de trouw afgewenden, of kortweg Truwendne, vanwaar de naam Druïden.

't Oera Linda Bok leert ons derhalve, dat Galliërs dezelfden zijn als Druïden. Gaandeweg werden zij de heerschende priesteradel in geheel Frankrijk. Later zal ons duidelijk worden, welke de verhouding is tusschen Galliërs en Celten.

Niet alleen tot Frankrijk bepaalden zich de Golen of Druïden, ook op Britannië, het ballingsoord der Friezen, wisten zij hun invloed te doen gelden. „In Britannië waren zeer vele mannen, doch weinig vrouwen. Toen de Golen dat wisten, lieten zij allerwege meisjes schaken, en deze gaven zij aan de Britten om niet. Doch al deze meisjes waren hun dienaren, die kinderen van Wr-alda stalen, om ze aan hunne valsche afgoden te geven."

Al het in dit hoofdstuk verhaalde had plaats omstreeks 2000 vóór Christus. Hier breekt de draad der geschiedenis af. Gedurende een tijdvak van vier eeuwen vernemen wij niet, hoe 't verder met de Fryaskinderen gegaan is. Tot omstreeks 1600 vóór Christus moeten wij hen aan hun lot overlaten.

Er zijn ons in dit hoofdstuk tal van historische ketterijen verkondigd. Ieder, die iets van oude geschiedenis weet, heeft voor heden, dunkt ons, ergernis genoeg. Men zal intusschen wijs doen met dit gevoel een weinig in te toomen. Want ik moet den lezer bij voorbaat verzekeren, dat later nog andere

ketterijen volgen, zoo kolossaal, dat het gewetenloos zou zijn ze onmiddelijk achter elkander op te disschen. 't Gevoel van ergernis zou zulk eene spanning kunnen bereiken, dat het nadeelige gevolgen voor de zenuwen na zich sleepte. Wij willen u dus eenigen tijd gunnen om wat tot bedaren te komen.

VII.

RUSIE TUSSCHEN DE DAMES, DIE VER REIKENDE GEVOLGEN HEEFT.

Wij verlieten onze kloeke Friezen of Fryaskinderen, terwijl zij juist in 2000 vóór Christus begonnen nieuwe koloniën te stichten aan de kusten der Middellandsche Zee, die, in overouden tijd hun eigendom, door de catastrophe van Altland voor hen waren verloren gegaan en thans bewoond werden door basterdrassen van 't oude Fryasvolk, vermengd met Mongolen (Finda's ras) en Aethiopiërs (afstammelingen van Lyda.). Thans vatten wij den draad van 't verhaal vier eeuwen later weder op. Maar ofschoon er zulk een geruime tijd ligt tusschen de toen medegedeelde gebeurtenissen en 't geen we thans gaan verhalen, behoeven we ons toch niet van de plaats te bewegen. Wij blijven aan de kusten der Middellandsche Zee en vervolgen 't verhaal der kolonisatie in die streken.

We tellen 't jaar „563 nadat Altland verzonken is," dat wil zeggen „nei Kersten bigrip" anno 1630 vóór Christus. In dien tijd residეerde op een der Zeeuwsche eilanden eene maagd Min-erva, bijgenaamd Nyhellenja. De naam van den burg was Walhalla-

gara, waarnaar 't geheele eiland den naam van Walcheren draagt, terwijl de plaats, waar die burg stond, thans heet Middelburg, immers hij lag op 't *midden* van 't eiland.

Over de Schelde op Flyburg woonde ook eene maagd: Syrhêd. Haar bijnaam was Kælta.

Hier heb ik u twee dames voorgesteld, wier namen ten volle uwe aandacht verdienen. Onthoud ze wèl, bid ik u; want ze gaan zwanger van groote dingen; — foei, wat gebruik ik daar een leelijken, hoewel hoogst deftigen en geijkten stadhuisterm, nu er sprake is van twee dames en dan nog wel van burgmaagden. Doch 't staat er nu eenmaal, en ik houd niet van doorhalingen en verbeteringen, welken afkeer ik toeschrijf aan een gevoel van ergernis over de amendeerwoede van 's lands wetgevende vergadering.

Deze twee „gevolgrijke" dames leefden op geen zeer goeden voet. De buurvrouwen verschilden al te veel in karakter en streven. Min-erva was een toonbeeld van wijsheid en goede trouw. Vanhier dan ook haar bijnaam Nyhellenja: de raad, dien zij verleende (lênada), was steeds nieuw (ny) en helder (hel).

In ieder opzicht was het tegenovergestelde 't geval met Syrhêd. Kælta werd zij door de zeelieden genoemd, omdat hare raadgevingen steeds in duistere woorden vervat waren. De eerzucht dreef haar ten verderve. Beleedigd, omdat eene andere maagd, Rosamunde, Eeremoeder was geworden en omdat Min-erva meer aanzien genoot dan zij, heulde zij met de Magjara en leerde van hen schandelijke tooverkunsten.

„Was de maan vol en de zee onstuimig, dan liep zij over den wilden vloed, de zeelieden toeroepende, dat zij allen zouden vergaan, indien zij haar niet wilden aanbidden. En dan verblindde zij hunne oogen, waardoor zij water voor land en land voor water hielden. Daardoor is menig schip vergaan met man en muis." De schoone Syrhêd was dus eene rechte *Sirene*. Van kwaad verviel zij tot erger. Nu liet zij de Magjara varen, maar enkel om betrekkingen aan te knoopen met hunne zuidelijke collega's, de Golen. Eindelijk kwam het zoo ver, dat het volk voor haar de wapens opvatte, in dronkenschap en blinde woede optrok naar Min-erva's burg op Walhallagara en dien verwoestte. En zonder twijfel zou haar gehate mededingster zelve het leven er niet hebben afgebracht, als niet onverwachts hulp was opgedaagd.

Een zeekoning, Jôn, Jhon of Jân (deze naam beteekent „gegeven") was juist met een vloot van 127 schepen, toegerust voor een grooten tocht naar het Zuiden, in de nabijheid. Hij wreekte Min-erva door op zijn beurt den burg van Syrhêd te verbranden.

De tooveres redde zich bij de Golen, die zich in 't zuiden van Frankrijk gevestigd hadden. Daar werd zij in de handen dier looze Findaspriesters het werktuig om 't grootste deel van Frankrijk en verder Britannië in hunne macht te brengen. En hier hebben wij nu de oplossing der quaestie, die wij in het vorige hoofdstuk reeds aanroerden; wij bedoelen de verhouding tusschen Gallen en Celten. Syrhêd wist de Fryaskinderen in Frankrijk en de Friesche bal-

lingen, die Britannië bewoonden, aan zich te verbinden, ja, zij bracht het zoover, dat een scheuring in staat en kerk ontstond: zij wierp zich onrechtmatig als Eeremoeder in laatstgenoemd land op. Ziehier dan een deel van Frya's volk aan 't gezag der eenige en ware Eeremoeder op Texland onttrokken! — De Friezen, die hare partij kozen, noemden zich, naar haren bijnaam Kælta, de Kæltana-volgers, Kelten, Celten. Maar treurig liep het met hen af. Syrhêds of Kælta's eerzuchtig streven bracht ten laatste hare volgelingen in de macht der Golen. Zoo geschiedde het dan, dat de Friezen in Frankrijk tot aan de Seine en die in Britannië de slaven werden van het Findasche priesterras. Nu weten wij dan ook, waarom de verkoop van Marseille of Massilia met recht een Mis Sellia, een verkeerde koop mocht heeten. Nu weten wij tevens, welke de verhouding en betrekking tusschen Galliërs en Celten is. En hiermeê, wij moeten het erkennen, valt een niet onverrassend licht op menigen min loffelijken karaktertrek van Franschen, Engelschen en Ieren vooral. Dat Findapriesterbloed heeft zich in alle eeuwen behoorlijk laten gelden bij de onderdanen van de allerchristelijkste koningen en oudste zonen der Kerk en speelt den op zijne vrijheid roemenden Brit nog menigmaal booze parten. En het bloed van Kælta — ja, wat zullen we daar wel van zeggen? 't Oera Linda Bok vermeldt uitdrukkelijk, dat zij een haan als banier voerde. Dat kamplustige hanenbloed van de „groote natie" heeft al wat wee over de wereld gebracht.

Laten we nu zien, hoe 't met de overige personages dezer geschiedenis is afgeloopen. De van weerskanten gepleegde geweldenarijen hadden in de Zeeuwsche streken een burgeroorlog ten gevolge, „waardoor duizenden gesneuveld zijn." Rôsamond, de Eeremoeder, moest tusschenbeiden komen. De „noodban" werd opgeroepen. Het strijdende landvolk werd gevat en naar Britannië gebannen. De zeelieden echter, onder aanvoering van Jôn, ontkwamen aan de bondsexecutie. Met Min-erva en de beide lampen der twee verwoeste burgen zeilden zij ijlings terug naar het vaderland, namen vrouwen en kinderen aan boord en zeiden toen voor goed de Friesche kust vaarwel, om elders nieuwe haardsteden te vestigen. Na heen en weer aan de kusten der Middellandsche zee te hebben rondgezwalkt, landden zij eindelijk in den Pireus. Omdat deze haven niet ruim genoeg was om alle schepen te bevatten, bleef slechts een deel van hen daar onder Min-erva achter, terwijl Jôn met de overigen en Kælta's lamp verder voer en zich vestigde op de naar hem genoemde Ionische eilanden, die, omdat deze Friezen hun beroep bleven maken van vrijbuiterij ter zee, ook den naam dragen van Rooverseilanden (Insulae Piratarum).

Min-erva was, zooals wij zeiden, met de haren aan de kust van Attika gebleven. Daar bouwden zij, anderhalven paal (1 uur) landwaartsin een vasten burg, dien zij Athenia noemden, om te kennen te geven, „dat zij hier niet door list of geweld waren gekomen, maar als vrienden (lik âtha) ontvangen waren" door de

bewoners van 't land, ruwe lieden, die door ons volk Hellingers zijn geheeten, omdat zij op de hellingen der bergen woonden. Ziehier dan u in één adem een der gewichtigste feiten van de oude geschiedenis, de stichting van Athene, verteld. Of de bedoeling van 't Oera Linda Bok is, dat de naam Hellenen afstamt van Hellingers, durven wij niet gaafweg beslissen. Men zal zich toch herinneren, dat de bijnaam van Min-erva was Nyhellenja, die later verkort is in *Hellenia* (1).

De inwoners van 't land, in wie wellicht van oudsher nog eenig Frya-bloed was, schaarden zich gewillig onder de bescherming der nieuw gevestigde kolonie tegen hunne belagers, die wel geene anderen zullen geweest zijn dan de Golen-priesters uit Phoenicië. Overal zochten deze basterd-Mongolen vasten voet te krijgen aan de kusten der Middellandsche Zee. List en geweld werden dan ook door hen te baat genomen om de Friezen-kolonie aan hunne macht te onderwerpen. Van hunne echt Jezuïetische laagheid in het kiezen der middelen tot bereiking van een zelfzuchtig doel ontvangen wij een prachtig staaltje in 't verslag van een gesprek, dat Min-erva houdt met eenige van

---

(1) De Golen-priesters noemen Nyhellenja (p. 49) spottend „wijze Hellênia." 't Volk, staat er verder, nam dezen spotnaam op als een *eernaam*. De woordspeling tusschen Nyhellenja of Nyhalennia en Hellenia zal hierin bestaan, dat het Grieksche „Hellen" oorspronkelijk moet beteekend hebben „verstandig." De priesters zeiden dus spottend tot haar: „O, gij snuggert!"

deze priester-vorsten, die haar eén bezoek brengen op haren burg. Wij aarzelen niet dat dispuut een der schoonste stukken van 't Oera Linda Bok te noemen. Wij zouden dat hoofdstuk, waarin de helderste begrippen voorkomen over de betrekking tusschen God en mensch en over den oorsprong en het doel van 't booze in de wereld, gaarne in zijn geheel overnemen, als wij niet vreesden, dat het in dit verslag te veel ruimte zou innemen. Genoeg zij het den lezer te weten, dat nooit huichelachtige geestelijken zóó op hun plaats zijn gezet als hier de kloeke en wijze Min-erva den Golen te woord staat. Nu zou men wanen, dat de priesters, die zoozeer in al hun naaktheid en geestelijke ellende ten toon waren gesteld, dat het volk, getuige van den woordenstrijd, hen bespotte, Min-erva een oorlog op leven en dood hadden aangedaan. Niets hiervan. Toen zij ervaren hadden, dat zij niet tegen de Friesche maagd waren opgewassen en dat het volk haar aanhing, namen zij ook hier alweer hun toevlucht tot eene apotheose. Allerwege verkondigden zij, dat Min-erva eene dochter van den oppersten god was, over de zee in een wolk tot hen gezonden. Altaren, standbeelden werden voor haar opgericht, wonderen werden van haar verhaald. Ziehier dan den oorsprong van den Minerva-dienst.

Hoe, hoor ik u vragen: *Minerva*-dienst gekomen uit *Athene?* — daar betrappen we den vervalscher dan toch eens op eén historischen flater en op een lompen flater bovendien. De eerste de beste Latijnsche kwak zal u vertellen, dat Minerva niet eene

Grieksche. maar eene echt Italiaansche godin is; dat de Grieksche godheid, die de meeste overeenkomst met haar had, genaamd was Pallas Athene; dat in lateren tijd, zooals dit met zoo vele goden 't geval was, de Romeinen *hunne* Minerva hebben verward of geïdentificeerd met de *Grieksche* Athene, maar dat deze vermenging der beide mythologiën eerst veel, veel later heeft plaats gehad, in den tijd namelijk, toen de Romeinen kennis hadden gemaakt met en smaak gekregen in de Grieksche beschaving en letterkunde. Het ontstaan van den naam Minerva uit *Athene* is dus een jammerlijk bewijs, dat geen vervalscher zoo bij de hand kan zijn, of eindelijk moet hij wel eens betrapt worden.

Ik voor mij geloof, dat, als we een weinig attent lezen, deze episode ons nog geen bewijs aan de hand doet om eene aanklacht tegen 't Oera Linda Bok in te dienen. Er staat niet, dat die Golen-priesters in Griekenland zelf de apotheose hebben afgekondigd, neen, er staat uitdrukkelijk, dat zij „allerwegen, ook naar het *heinde* Krekaland (dus naar *Italië*) *tot aan de Alpen*" de god-verklaring gingen uitroepen. Als hier een vervalscher aan 't vertellen is, heeft hij zeer goed geweten, dat Minerva of Menrfa hoogstwaarschijnlijk uit *Etrurië*, dat is uit Italië aan de Alpen (de oudste woonplaats van dit volk in Italië) stamt. Misschien is de knappe kerel ook wel op de hoogte geweest van het laatstelijk door historische onderzoekingen van monumenten en schrift der Etruriërs opgerezen vermoeden, dat dit geheimzinnige volk inderdaad zeer

nauw zou zijn verwant geweest met echt *Mongoolsche* volken, zooals de Chineezen. Het Oera Linda Bok geeft dus alle aanleiding om zich de quaestie van den Minerva-dienst aldus voor te stellen: hij zou ontstaan zijn in Etrurië en vandaar later in Rome overgenomen. Toen die dienst zich ook in Griekenland verspreidde, is die godin *daar* Athene genoemd, natuurlijk naar den naam van de stad zelve, die haar tot patrones heeft genomen.

Eindelijk — om met de u voorzeker reeds lang vervelende godenquaestie klaar te komen — is Minerva of Athene wederom dezelfde als de weinig bekende Zeeuwsche godin Nehalennia.

De oorkonde meldt ons niet, hoe lang de beroemde Minerva of Nyhellenja als burgmaagd de zaken te Athene leidde. Dat de daar gestichte kolonie niet op den duur tot Frya's erfdeel zou behooren, liet zich vooruitzien. Hoe zou men daar, van alle kanten omringd door Findasvolk, duurzaam weerstand bieden aan den ziel en lichaam verdervenden invloed der priesters? Toen dan ook aan de Moeder op Texland gevraagd was, of Frya's zeden te Athene en in de andere Krekalanden zouden bloeien, had het antwoord van 't orakel geluid: Indien de verre Krekalanden tot het erfdeel van Frya behooren, zullen zij daar bloeien; maar behooren zij niet daartoe, dan zal er lang over gestreden moeten worden; want de Kroder zal nog vijfduizend jaren met zijn Jol omloopen, voordat Finda's volk rijp voor de vrijheid is." — Vijfduizend jaren na 1600 vóór Christus.....

Treurige profetie voor Griekenland, Italië en, laten we er maar bijvoegen, ook voor Spanje! 't Laat zich echter aanzien, dat zij slechts al te waar is: een 3500 jaren zijn reeds van de 5000 verloopen, — mij dunkt nog anderhalf duizend jaar zijn niet te veel voor zulke eerst door eenzijdige vergoding van 't schoone ontzenuwde en daarna onder 't priesterjuk krom gegroeide volken om weder mannen te worden, wier schouders berekend zijn om de wapenrusting der vrijheid te dragen.

Min-erva's stichting is weldra na het overlijden dezer burgmaagd voor Frya's kinderen verloren gegaan. Wel werd na Min-erva's dood eene nieuwe burgmaagd, Geert, Pyre's dochter, gekozen, maar men was op den duur niet tegen de listen en geweldenarijen der Golen opgewassen. De noodlottige slag viel, toen deze eindelijk een zekeren Sêkrops aan hun hoofd stelden, die een vloot van 300 schepen uit Tyrus liet aanrukken, den burg omsingelde en met bestorming bedreigde.

Wij houden hier een oogenblik stil om te verwijlen bij dezen Sêkrops, in wien men zonder moeite den Cecrops der Grieksche geschiedenis herkent. Hij is volgens 't Oera Linda Bok een Egyptenaar, de zoon van een Egyptisch (dus Finda's) priester en van een meisje uit Fryasras. Hij is een man, helder en blauw van oogen, klaar van brein en verlicht van geest, — een man, „die niet hield van moorden noch van verwoesten." Hebben wij hier in zijne afstamming uit twee rassen wellicht eene oplossing van de

sage, dat Cecrops, de oudste brenger der beschaving in Attika, zou geweest zijn de „tweevormige", de man half mensch half slang of draak?

De Friezen-kolonie te Athene begreep, dat het verstandigst zou zijn voor de overmacht te wijken. Men bedong vrijen aftocht „en drie maanden daarna vertrok Geert met de beste Fryaszonen en zeven maal twaalf schepen." Bij hen voegden zich 30 schepen uit Tyrus met vrouw en kinderen. 't Schijnt, dat in de voor vier eeuwen daar door Teunis gestichte kolonie diegenen, welke het Friesche bloed zuiver bewaard hadden, de tyrannie der Golen moede waren en besloten elders een bodem te zoeken, waar de vrijheid beter zou gedijen dan in het door Finda's priestervolk doorendoor ontaarde Phoenicië. Voort ging de tocht door de straat, die toen nog de Middellandsche met de Roode Zee verbond. Dat inderdaad in overouden tijd eene gemeenschap tusschen de beide zeeën heeft bestaan, wordt door historische getuigenissen bevestigd, waarover ik mijne lezers verwijs naar de geleerde inleiding en aanteekening van dr. Ottema; bovendien is deze zaak menigvuldig ter sprake gekomen bij de doorgraving der landengte van Suez.

Zij voeren dan door die zeestraat de Roode Zee in. Het geloof aan onmiddelijke ingrijping der Voorzienigheid is in strijd met het zuivere godsbegrip der schrijvers van 't Oera Linda Bok; en toch gebeurde toen iets, zoo treffend merkwaardig en juist ter rechter tijd om de Friesche vluchtelingen, wien de Tyriërs met een machtige vloot op de hielen zaten,

te redden, dat de berichtgever hier inderdaad aan een wonderdadige tusschenkomst schijnt te denken. Toen Frya's kinderen de straat door waren, werden hunne vervolgers gestuit: „als zij bij de straat kwamen, beefden beide aarde en zee. Daarop hief aarde haar lijf zoo omhoog, dat al het water de straat uitliep en dat alle wadden en schorren als een burgwal voor hen oprezen. Dit geschiedde wegens de deugden der Geertmannen, gelijk iedereen klaar en duidelijk zien kan."

De *Geertmannen*, zoo noemden zich de Fryaskinderen, die met de maagd Geert uitweken, stevenden steeds verder langs de kust van Arabië, Perzië, Indië, totdat zij eindelijk een geschikte woonplaats vonden aan den Indus, hier Pendjab genaamd. Dr. Ottema meent de plaats dezer nederzetting terug te vinden in Minnagara (een echt Frieschen naam) aan den westelijken oever van den Indus. De naam Geertmannen is verbasterd in dien van *Germanen*. Hier opent zich een wijd veld voor historische gissingen: de vermelding bij Herodotus van Germanii als een Perzischen volksstam, de bekende sage, dat koning Friso uit Indië zou gekomen zijn, Indië de bakermat der Indo-Germanen.... Doch vooral in zulke critieke quaesties houden wij ons liefst aan het bij den aanvang van deze artikelen opgevatte voornemen om ons niet met critiek in te laten. — 't Zij dan onzen lezers voldoende te vernemen, dat sedert 1551 vóór Christus Friezen, die zich Geertmannen = Germanen noemden, aan den Indus gewoond hebben, en dat zij

daar hun verblijf hebben gehouden, totdat zij ten tijde van Alexander den Groote onder leiding van den mythischen held der Friezen, koning Friso, naar hun vaderland zijn teruggekeerd, — eene geschiedenis, waarop wij later terugkomen.

Hoe ging het nu den te Athene achtergeblevenen Fryaskinderen onder Cecrops bestuur? Hij, een verlicht en deugdzaam man, die den Fryaskinderen zeer genegen was, beschermde hen en liet hen onder hunne eigene wetten leven. Doch onder zijne opvolgers nam de verbastering en tegelijk de zedeloosheid hand over hand toe. Van die latere met Findasbloed besmette Atheners, „de schoonste en schranderste menschen van de wereld," geeft het Oera Linda Bok eene treffend ware, maar vreeselijk strenge critiek, die eindigt met de woorden: „zoo is Athene geworden gelijk een moeras in de heete landen, vol bloedzuigers, padden en vergiftige slangen, waarin geen mensch van strenge zeden zijn voet kan wagen."

Aan de Fryaskinderen te Athene heeft nog eene andere kolonie haar ontstaan te danken, van wier lotgevallen wij echter zoo goed als niets vernemen. Een zeker zeekoning, Minno genaamd, was van Athene weggevaren, wellicht in denzelfden tijd, toen de Geertmannen zich naar de Indische Zee begaven. Minno landde met zijne vloot aan de kust van een eiland, dat de manschappen Kreta noemden, wegens de woeste kreten (krêta), die de ruwe inboorlingen bij hunne aankomst lieten hooren. Daar kochten de Fryaskinderen een plek gronds en gaf Minno aan

de zijnen wetten. Deze Minno, die „een ziener en wijsgeer" was, is niemand anders dan de beroemde wetgever van Kreta, Minos, en wel — als de chronologie van 't Oera Linda Bok eenige waarde heeft — niet, zooals meestal wordt aangenomen, Minos de jongere, maar de oudere Minos, de heros der mythe, die na zijn verscheiden gecanoniseerd is als rechter over de dooden in de onderwereld nevens Aeacus en Rhadamantus. Hier hebt gij dan den man, die tot nu toe in de nevelen van den mythentijd wegschool, als in levenden lijve voor u staan. Immers 't Oera Linda Bok bezit de tekst van zijne meer geroemde dan bekende wetgeving: een tiental kostbare bladzijden, bevattende zijne wetten en fragmenten van andere gedenkschriften.

Menno, Minno of Minos eindigt zijne mémoires met de woorden: „Doch als er eens een schip van Flyland bij ons (in Kreta) verzeilde, ben ik daarmede stilletjes weggetogen. Doch mijn eigen ervaren daarlatende, wil ik met deze geschiedenis alleen zeggen, dat wij ons niet moeten inlaten met Finda's volk, vanwaar het ook zij, omdat zij vol zijn van valsche ranken, evenzeer te vreezen als hunne zoete wijnen met doodend vergif." Wij moeten onderstellen, dat Minos, in 't Friesche vaderland teruggekeerd en te Lindahem van zijne zwerftochten uitrustend, deze gedenkschriften *daar* in 't oud-Friesch zal hebben geboekt, maar dat hij vroeger op Kreta zijne wetten toch wel zal gegeven hebben in eene basterd Findataal, die daar verstaan werd, alias in vóór-Homerisch

Grieksch. Jammer voor onze literatoren, dat ze niet in dien oorspronkelijken vorm in 't Oera Linda Bok zijn opgenomen!

Hiermede eindigt het relaas van den twist tusschen de twee maagden en van zijne gevolgen, — gevolgen vrij wat belangrijker dan die van het gekijf tusschen Agamemnon en Achilles, waaraan de goede Homerus 24 heele boeken wijdde. Waarachtig, als men ons niet bij den neus leidt, is elke bladzijde van 't Oera Linda Bok duizendmaal meer waard dan elk boek van den Ilias, — wat zeg ik? meer dan de geheele Ilias. Een tijdvak van een vijftig dagen beslaat de intrige van Homerus' heldendicht, — ongeveer 50 jaren, zoo rijk in wereldbeheerschende feiten, handelt ons boek in weinige bladzijden af, — de geschiedenis van ongeveer 1600 tot 1550 vóór Christus, waarvan ik u in dit hoofdstuk een overzicht trachtte te geven.

Nu hebben wij weder een kleine duizend jaren rust; want van 't geen van ongeveer 1550 tot 600 vóór Chr. gebeurd is zwijgt onze oorkonde, — met uitzondering van één feit, waaraan de onwillekeurige vermelding van Homerus mij nog ter rechter tijd herinnert: het is de komst van Ulysses op Walcheren, die geboekt werd in 't jaar 1005 nadat Altland gezonken is, dus in 1188 voor Christus. Daar, op Wahallagara „was eene burgmaagd gezeten, wier naam was Kât; doch in de wandeling werd zij Kalip (de Homerische Kalipso) genoemd, omdat haar onderlip als een mastkorf vooruitstak. Bij deze heeft hij jaren lang vertoefd tot ergernis van allen, die het

wisten. Naar het zeggen der maagden heeft hij van haar ten laatste eene lamp gekregen; doch zij heeft hem niet gebaat; want toen hij in zee kwam, is zijn schip vergaan en hij naakt en bloot opgenomen door de andere schepen."

Zie zoo, er bestaat dus kans, dat de aardigheden, waarom wij als Latijnsche schooljongens lachten, dat Vlissingen zijn naam zou hebben van Ulysses, dat het Hellegat de herinnering aan zijn hellevaart zou bewaren, en wat dies meer zij, alles behalve den naam van oudewijven-sprookjes verdienen.

Voor heden al weer ergernis genoeg voor literatoren en historici. Waar het Oera Linda Bok weer eenige eeuwen rust neemt, mogen wij ons wel eenige dagen gunnen om wat op ons verhaal te komen.

VIII.

HISTORISCH ONGELOOF. — VRIJHEID BEZWIJKT VOOR PRIESTERLIST. — WACHTER, WAT IS ER VAN DEN NACHT?

Het vorige hoofdstuk, waarin wij verhaalden van ver afgelegen koloniën, die de Friezen stichtten in Griekenland en op Kreta, ja, in Indië en wellicht in Peru, ontlokte u zonder twijfel den uitroep: 't waren dus echte cosmopolieten, die blonde Fryaskinderen! — Dood bedaard antwoorden wij hierop: ja, dat waren zij ook. — Misschien zijt gij maar half tevreden met deze gereede instemming; want er rijst een flauw vermoeden in mij op, dat uwe ontboezeming niet enkel geslaakt werd om aan welgemeende verbazing lucht te geven, maar dat zij veeleer de dekmantel is van wantrouwen, van ongeloof. Laten we er maar rond voor uitkomen: gij slaat geen geloof aan zulke verre zeetochten van anno 1600 vóór Christus: gij steekt den draak met die oude zeekoningen en schouten-bij-nacht en meent, dat, hoe geacheveerd de geographische opleiding der burgmaagden ook moge geweest zijn, zulk eene dame toch kwalijk een flinke zeekaart kon vervangen, evenmin als een heilige lamp in staat was om de diensten van een kompas te be-

wijzen. Ofschoon ik de juistheid van dit laatste beweren volkomen billijk en ik mij ook volstrekt niet geroepen voel om de historische trouw van 't Oera Linda Bok te verdedigen, moet ik u toch met volkomen ernstig gezicht in herinnering brengen, dat die verre tochten op zich zelf geene aanleiding geven om 't geen ons verhaald werd onvoorwaardelijk tot de rubriek der sprookjes, alias leugens, te verwijzen. 't Is waar, de historische critiek doet er wèl aan met zeer omzichtig te zijn. Maar al te groote voorzichtigheid kan tot ongeloof leiden aan feiten, die men later bij slot van rekening toch als waarschijnlijk moet erkennen. Er is een tijd geweest, dat de geleerden ongeloovig 't hoofd schudden bij de overlevering omtrent de expeditiën der Phoenicische handelaren naar het Tinland (Engeland) of het Barnsteenland (de kust der Oostzee). Zulk historisch ongeloof heeft zijn grond hierin, dat we veel te veel geneigd zijn om de daden der oudste menschheid af te meten naar datgene, waartoe wij, verwende kinderen der beschaving, meenen in staat te zijn. 't Zal wel waar wezen, dat *wij thans* zonder kaarten en kompas in kleine scheepjes niet in den Pireus, laat staan aan den mond van den Indus zouden terecht komen; maar de wetenschap der volkenkunde geeft ons meer en meer de les, dat kinderen der natuur, die weinig behoeften en overvloed van tijd hebben, ook met de gebrekkigste hulpmiddelen niet terugdeinzen voor tochten, waaraan wij niet zonder huivering kunnen denken. De algemeen gangbare hypothesen omtrent

de verspreiding van 't menschdom uit één of meer punten over de verst afgelegen deelen der aarde en de sporen van reusachtige volksverhuizingen matigen eenigszins het critisch ongeloof. Wellicht brengt gij in 't midden, dat zulke tochten over land gingen, dat het verhuizingen van nomaden waren, die onwillekeurig op goed geluk af verder en verder dwaalden. Maar dan moet ik hiertegen toch inbrengen, dat, zoodra de mensch het middel, hoe gebrekkig ook, had gevonden om zee te bouwen, die tochten ter zee nog veel avontuurlijker en in ons oog ook gewaagder moesten worden. Als de anthropologen aannemen, dat Amerika zijne bewoners heeft ontvangen uit Azië, zien zij er geen bezwaar in om die gewis heel slecht gekleede heeren en dames in een ijzig klimaat met broze vaartuigjes de Beringstraat te laten oversteken. Ook zal wel niemand gelooven, dat op de eilanden, die onze zeevaarders bewoond aantroffen en die volgens ingewonnen berichten sinds onheuglijke tijden bewoond waren, de menschen als paddestoelen uit den grond zijn opgekomen, — zij zullen er wel degelijk op vaartuigen zijn aangeland. Hoe moeten we ons de zaak voorstellen? Men sukkelt langs de kusten voort met scheepjes van weinig diepgang. Voorraad neemt men niet mede: het schaars bewoonde land is nog rijk genoeg om waar men aankomt een rijken jachtbuit te verschaffen; de zee levert visschen en schaaldieren; wilde vruchten en wortelen worden ook al niet versmaad door de sterke magen en de niet al te fijne tongen; en, is het land bewoond, dan

zullen de gewetens wel ruim genoeg zijn geweest om er een weinig het rooverambacht bij te drijven. Is 't mooi weer, dan vaart men verder. Is 't weer ongunstig, dan blijft men soms weken achtereen aan land, — op tijd komt het niet aan! — Wordt men onverwacht door storm overvallen, ja, dan kan het gebeuren, dat men in de volle zee wordt geworpen, van den koers raakt en òf vergaat òf bij toeval op een eiland aankomt. Wat reden om daar maar niet voor goed te blijven? Men heeft immers vrouw en kinderen en alles, wat men 't zijne kan noemen, bij zich! In dezen trant moeten we ons de tochten der Friezen en wellicht ook nog die der oudste Phoeniciërs denken. 't Oera Linda Bok verzwijgt dan ook niet, dat zij van de Middellandsche naar de Noordzee langer onder weg waren dan tegenwoordig een zeilschip werk heeft om de reis naar Java of China te maken en dat zij, waar 't hun behaagde, plachten aan land te gaan.

Keeren wij na dezen uitstap tot het geschiedverhaal terug. 't Neemt, wat den tijd betreft, een sprong van verscheidene eeuwen. Immers, de kleine episode van Ulysses' komst op Walcheren niet meegerekend, verlieten wij de steeds koloniseerende Fryaskinderen ongeveer 1550 voor Christus, terwijl we thans de draad opvatten, „1600 aend 2 jêr nêi Aldland vrgongen is," dat wil zeggen: anno 591 vóór onze tijdrekening. Wat het tooneel aangaat, waarop dit bedrijf van onze geschiedenis speelt, hebben we het gemak van te mogen blijven in 't stamland der Frie-

zen en in zijne naaste omstreken. De personen, met wie we te doen krijgen, zijn onze oude vrienden de Magjara en Finnen, die echter, zooals de lezer zich zal herinneren, volstrekt niet de vrienden waren der brave Fryaskinderen.

De Mongolen hadden overvloedig den tijd gehad om zich in Schoonland (Zweden) behoorlijk te nestelen. Immers omstreeks 2000 vóór Christus, dus nu bijna anderhalf duizend jaar geleden, hadden zij den dapperen, maar ijdelen Wodin gebruikt als hun werktuig om de daar gevestigde Friezen, die niet verkozen met Neef Teunis en Neef Inka uit te wijken, aan hun gezag te onderwerpen. Met dit bezit stelde de rustelooze, geduldig een wèl beraamd plan vervolgende grijpzucht der Findaspriesters zich niet tevreden. Het naast voor de hand liggende doel was Denemarken (de dêna marka = de lage marken).

Het verraderlijke priestervolk gebruikte om dit doel te bereiken zijn gewone tactiek: eerst langzaam de zedelijke en stoffelijke krachten van zijne prooi ondermijnen, om daarna plotseling zijn slag te slaan, en ook dan nog, bij gebrek aan eigen moed, zich liefst bedienen van den sterken arm van anderen, die zij reeds in hunne strikken verward hebben. Zoo streed het laffe Findasvolk. Zoo hadden voorheen de Magjara den dapperen Wodin van de ware geestkracht beroofd en hem toen gebruikt om de Fryaskinderen in Zweden te onderwerpen. Zoo gebruikten zij thans die Friezen om hunne broeders in Denemarken onder 't juk van den Magy te brengen. Eerst openden de

slimme priesters een druk handelsverkeer tusschen Zweden en Denemarken. Zelven ruilden zij ijzeren wapenen in en gaven daarvoor terug voorwerpen van weelde, aanlokselen tot zedeloosheid. Te vergeefs werden de Denen door de moeder op Texland gewaarschuwd: zij liepen blindelings in 't verderf. De welvaart, de voorvaderlijke kracht verdwenen meer en meer. In zekeren winter heerschte eene felle vorst; de Sond was met een brug van ijs overspannen. De Zweedsche Friezen, door de priesters opgestookt, begeerden het bezit van Denemarken, als 't land hunner voorvaderen. Over het ijs staken zij, aangevoerd door de Magjara en vergezeld van ruwe Finnen, de Sond over, bestreden hunne stamgenooten en brachten hen onder de macht van Finda's priesteradel. Zoo dwongen zij hunne broeders om voortaan hun eigen treurig lot te deelen.

Door de onderwerping der Denen verkreeg de Magy nieuwe strijdkrachten en met deze durfde hij een stuk bestaan, dat hem leerde niet roekeloos den spot te drijven met het nog onverbasterde Fryasgeslacht.

Twee jaren na de onderwerping van Denemarken, dus in 589, waagde de Magy met een vloot, grootendeels bemand met zijne nieuwe onderdanen, een onverhoedschen aanval op den Fryasburg te Texland, de residentie der Eeremoeder, Frâna genaamd. Het plan der Magjara was wèl berekend: zij wilden de Moeder met hare lamp medevoeren, als het beste middel om zoo met één slag alle Fryaskinderen in hunne macht te krijgen. — Wie de koningin der

bijen weet meester te worden, heeft den geheelen zwerm!

Aanvankelijk gelukte het verraad. In een donkeren, stormachtigen winternacht werd de burg overrompeld, en Frâna werd zwaar gewond aan boord gebracht. Er bestaan bijzondere redenen, waarom wij de slachting, die toen in den burg plaats had, niet in nadere bijzonderheden zullen meedeelen. Want hetgeen de Moeder toen moest lijden is van dien aard, dat iemand, die 't Oera Linda Bok in den familiekring voorleest, tot dit punt genaderd zijnde, wèl zal doen met de dames te verzoeken, dat zij zich eenige oogenblikken uit de kamer verwijderen.

De Magy, die de onderneming aanvoerde, had de stervende Frâna bij zich aan boord laten dragen. De bijgeloovige priesterkoning, aan hare profetische gaven en bovenaardsche vermogens geloovende, wilde haar dwingen hem in tegenwoordigheid der zijnen te verzekeren, dat hij meester zou worden over alle landen en volken van Frya. Maar de kloeke Friezin, zijne beloften evenzeer als zijne bedreigingen verachtende, liet eene profetie hooren, die den Magy rauw in de ooren klonk. Bij het licht, dat den geest der stervende vrouw verhelderde, zag zij in de verre, verre toekomst een nieuwen dageraad gloren. Zij zag, hoe na duizende jaren een tijd zou aanbreken, waarin 't verlangen naar vrijheid en 't bewustzijn van eigen kracht de volken zoozeer zal doordringen, dat zij een einde zullen maken aan de overheersching van vorsten en priesters. Eerst dan zal vrede op aarde ko-

men. — Nieuwsgierig vraagt gij, lezer, naar 't begin van dien tijd, waarnaar gij smachtend uitziet? — Hoor eens: de profetie van de stervende Moeder is niet de wartaal van eene ijlende. Alle waarlijk groote menschen hebben met verhelderden blik de toekomst gezien zooals Frâna die aanschouwde. Hun aller oog zag het woord, dat God met eigen hand in ons gemoed gegrift heeft, het woord, dat in gloeiende letters uit het oneindige sterrengeflonker tot ons spreekt, het woord, dat de kreet is, dien de geheele schepping aanheft, als zij eeuwig stervende zich telkenmale weer verjongt en in het vergankelijke het beeld der eeuwigheid tracht uit te drukken, — het woord: verlossing. Frâna bepaalde den tijd, waarin zij komen zal, bij zekere duizendtallen van jaren. Wij spotten met zulke apokalyptische berekeningen, maar weten des te beter, dat de tijd der verlossing daar is, als de mensch zijne zelfzucht heeft overwonnen en door die overwinning zich zelven vrij maakt. Voor dat licht, maar ook voor geen ander, zal alles, wat onder ons naar Magjara en Golen zweemt, van zelf de wijk nemen naar 't rijk der duisternis, waar zijn plaats is.

De Magy had Frâna niet verstaan — de term vrijheid stond waarschijnlijk niet in zijn woordenboek — en schreeuwde der stervende nogmaals zijne vraag in 't oor. „Frâna richtte zich weder op, zag hem strak aan en sprak: eer zeven etmalen om zijn, zal uwe ziel met de nachtvogels bij de graven rondwaren en uw lijk zal liggen op den bodem der zee. —

Heel goed, zeide de Mâgy met verkropte woede, zeg maar, dat ik kom. — Vervolgens zeide hij tot zijne gerechtsdienaars: werpt dat wijf over scheepsboord. — Zoo was het einde van de laatste (1) der Moeders."

Frâna stierf, maar haar vloek werd slechts al te getrouw vervuld. — Stout geworden door zijn aanvankelijken voorspoed, voer de Magy met zijn vloot het Flymeer op naar Medemblik (Mêdêasblik), om daar de burgmaagd te schaken en haar tot Eeremoeder in Zweden aan te stellen. Hier echter was men tot zijne ontvangst bereid. Bijgestaan door de mannen van Staveren (Stâvora), behaalden de Friezen eene bloedige overwinning op hunne aanranders. In de Denen, die de kern van de vloot van den Magy uitmaakten, begon het oude Fryasbloed weer op te bruisen. De Deen, die de stuurman was van des Magy's schip, zeide in 't heete van den strijd: „Gij hebt onze Eeremoeder naar den bodem van de zee gezonden om te melden, dat gij komen zoudt; dat zoudt gij door de drukte wel vergeten; nu wil ik zorgen, dat gij uw woord gestand doet. De Magy wilde hem afweren, maar de stuurman, een echte Fries en sterk als een jukos, klemde beide handen om zijn hoofd en tilde hem over boord in de golvende zee." Nu kozen de Denen met de schepen de volle zee en lieten de Finnen, die aan land waren gegaan,

(1) Namelijk van de laatste der Eeremoeders, van welke Adela, de schrijfster van dit fragment, wist. Dat er later nog andere Eeremoeders geweest zijn, zal uit het vervolg blijken.

hulpeloos achter. Wie van hen niet vluchtte, werd afgemaakt en die vluchtte vond zijn einde in de poelen van het Krylinger woud. Zoo werd deze aanval der Magjara op der Friezen stamland afgeslagen en vond hun aanvoerder den dood.

De aanval was afgeweerd, maar het plan der Findaspriesters slaagde toch in zooverre, dat in de Friesche landen een tijd van verwarring en tweespalt aanbrak. Door naijver van de maagden en heermannen onderling kon men er niet toe komen eene nieuwe Eeremoeder te kiezen, en 't was alsof hiermee alle banden tusschen de Fryaskinderen verbroken waren. Men hoorde van eerzuchtige bemoeiingen, van moord en doodslag. En van deze verwarring wist de sluwe priesteradel in 't noorden en zuiden slechts al te goed partij te trekken, met dit gevolg, „dat de Golen of Truwenden (Druïden) al ons land afgewonnen hebben tot aan de Schelde en de Magy tot aan den Weser (Wsâra)." Wel stichtte Apol, uit het geslacht van Over de Linden, in Noorwegen een burg, Lindasburcht (op Kaap Lindanaes) geheeten, vanwaar hij en zijne kloeke zonen den Magjara heinde en ver schrik aanjoegen; maar wat baatte krijgsmansmoed tegen die soort van wapenen, in het hanteeren waarvan de Findaspriesters de onovertroffen meesters waren?

Altijd loerden de vreemde priesters er op om eene burgmaagd met list of geweld in handen te krijgen, volgens het wèl berekende beginsel, waarvan wij straks spraken, dat, wie de koningin meester wordt, weldra

bezitter is van den geheelen zwerm. Zoo hadden indertijd de Golen Kælta opgenomen, zoo hadden de Magjara onlangs getracht Frâna en de burgmaagd van Medemblik weg te voeren. Thans geschiedde iets dergelijks als met Kælta. Eene eerzuchtige burgmaagd, wie 't niet gelukte tot Eeremoeder verkozen te worden, vluchtte over den Weser. In verbond met den Magy wierp zij zich op als Eeremoeder te Godaburcht in Zweden; maar hiermede niet tevreden maakte zij de afspraak, dat, als de priestervorst haar het Eeremoederschap op Texland wist te verschaffen, zij hem de heerschappij over alle Fryaskinderen zou bezorgen.

Om dit doel te bereiken moest voor alles uit den weg worden geruimd de kloekste vrouw, die Friesland ooit aanschouwd heeft, de edele Adela, op wie 't geslacht der Over de Linden zich mag verhoovaardigen, en wier deugden wij met een enkel woord vermeldden, toen wij de schrijvers van 't Oera Linda Bok opsomden. Zij had den hoogen rang van Eeremoeder, die haar was aangeboden, laten varen ter liefde van haren Apol. Doch dit nam niet weg, dat zij, hoewel met geen gezag bekleed, de ziel van 't Friesche volk mocht heeten. Hare woorden werden gehoord, en die woorden waren steeds de raad van eene „helderziende" vrouw en van een karakter, dat elk zelfzuchtig streven onbarmhartig ontmaskerde. Deze Adela, die, al was zij 't ook niet in naam, toch inderdaad de moeder des volks mocht genoemd worden, moest ter wille van de eerzuchtige burgmaagd uit den weg geruimd worden.

'tWas lente en een vreugdefeest werd in Friesland gevierd. Jong en oud wijdde zich argeloos aan de vreugde. Adela, de alom gevierde, werd met huldeblijken overstelpt. Daar kwam onverhoeds een troep Magyaarsche ruiters op Adela's erf aanrennen. Wel vonden zij, niettegenstaande den onbezorgden toestand der Friezen, een onverwachten tegenstand; wel werden de roovers geveld en gevangen. „Doch te laat! Een pijl had Adela's boezem getroffen. Verraderlijke Magy! De pijlspits was in vergif gedoopt en daaraan stierf zij." Dit geschiedde in 557 vóór Christus.

Hiermede eindigt dit fragment der Friesche geschiedenis, loopende over een kort tijdvak van ruim dertig jaren (van 591—557), — een tijdvak, rijk in voorvallen van treurigen aard.

En 't leek alsof met Adela's dood de ondergang der Fryaskinderen op handen was. Immers, als wij na ongeveer 250 jaren weder in Friesland verplaatst worden, hebben de Finda-priesters het zoover weten te brengen, dat zij niet alleen tot Weser en Schelde heerschen, maar dat zij ook hun invloed hebben doen gelden aan onze Noordzee-kusten; dat hunne afgodsbeelden op Frya's grond staan, dat allen, die met woord of daad Frya's instellingen weder in 't leven trachten te roepen, op geheimzinnige manier door sluipmoord uit den weg worden geruimd. Zoo was in ons vaderland de stand van zaken 250 jaren later, nl. in het jaar 305 v. Chr., als 't verhaal weder wordt voortgezet. Wat in dien tusschentijd, waarvan 't geschiedboek zwijgt, is voorgevallen, weten wij

niet; maar dit laat zich gemakkelijk raden, dat het in die twee en een halve eeuw gebeurde een voortzetting is geweest van den strijd tusschen vrijheid en slavernij, verlichting en bijgeloof, waarvan wij in dit hoofdstuk den aanvang lazen, — een strijd, waarin, volgens 't gewone beloop der wereldsche zaken, het booze beginsel sterker bleek te zijn dan 't goede.

Zal het altijd zoo gaan? Of gloort reeds het morgenrood van den gezegenden dag van vrijheid en vrede, waarvan Frâna profeteerde? Wij willen hopen van ja; maar dit is zeker, dat de martelares Frâna door een al te optimistischen geest geïnspireerd werd, toen zij dien dag drieduizend jaren na 't verzinken van Altland zag aanbreken.

IX.

HET ONWEER ZUIVERT DE LUCHT.

Gedurende de 252 jaren, waarover onze oorkonde wederom 't stilzwijgen bewaart, van 557 tot 305 vóór Christus, moet het er in Frya's landen treurig hebben uitgezien. Niet alleen hadden de Magjara aan zich onderworpen het land tot aan den Weser en de Golen of Druïden dat in 't zuiden tot aan de Schelde, ook aan de Noordzeekust tusschen deze beide stroomen kon men niet zeggen, dat de Friezen hunne zelfstandigheid hadden behouden. Er was geene Eeremoeder om Frya's volk onderling te verbinden, de oude zeden en instellingen te bewaren en zoo het hechtste bolwerk tegen den indringenden priesteradel der Mongolen in stand te houden. Overal waren die vreemdelingen door list en geweld binnengedrongen. Zij waren het, die partijschappen aanhitsten, door sluipmoord de partij, die de oude instellingen trachtte te handhaven, uit den weg ruimden, afgoderij invoerden, de zeden bedierven. Wat niet voor de vernietigers der voorvaderlijke instellingen wilde zwichten, verliet de vruchtbare gewesten aan de zee en nam de wijk naar het arme land der Saxmannen, die de onvruchtbare oorden van het Munstersche bewoonden

en vroom en braaf gebleven waren. Daarheen weken ook Frêthorik en Wiljou, de leden uit het geslacht der Over de Lindens, die zoo de belangrijkste geschriften, waaruit deze geschiedenis is geput, gered hebben.

En 't bleek alras, dat het tijd was geweest om de lage landen te verlaten. Want zie, daar gebeurde in 305 vóór Christus iets zoo verschrikkelijks, dat het in de oogen van 't jongere geslacht wel eene herhaling moest schijnen van den nu haast 2000 jaren geleden ondergang van Atlantis.

„De Aarde zou toonen, dat zij geen Magy noch afgoden mocht toelaten tot den heiligen schoot, waaruit zij Frya baarde. Evenals het wilde ros zijne manen schudt, nadat het zijn berijder in het gras geworpen heeft, evenzoo schudde Irtha (de Aarde) hare wouden en bergen." De rivieren traden buiten hare oevers, de zee overstroomde 't land, vuurspuwende bergen kwamen in werking. Weldra lagen al de lage landen onder 't water bedolven en werden de bosschen met hunne afgodsbeelden door de golven opgelicht en weggevoerd. Daarop kwam felle vorst; eindelijk stormen uit het noorden, die ijsvelden met zware steenen aanvoerden. En hoe treurig zag alles er uit, toen de nog bij tijds uitgewekenen het waagden terug te keeren! 't Land was niet meer te herkennen; de vruchten van noeste vlijt waren verloren gegaan. Vele streken, onder anderen alle land ten noorden van Texel, bleef voor goed onder de wateren bedolven. Elders aan het Flymeer en in West-

Flyland waren tal van zoute plassen ontstaan, — voorboden van 't geen eenmaal de Zuiderzee zou verslinden.

In dezen toestand vonden de uitgewekenen hun voorvaderlijk erf weder.

De vernielende krachten der natuur waren echter de gevleugelde boden, die verlossing en een nieuw leven voor de in ellende verzonken Fryaskinderen aanbrachten. Met de bosschen en met de afgodsbeelden en met de schatten van het weelderige land waren ook de Magjara verdwenen. Friesland herademde. Men vestigde zich binnen de ringdijken der burgen, omdat het geheele land als 't ware nog één poel was. Men beraamde middelen om door nijverheid in de levensbehoeften te voorzien. Door schade en schande wijs geworden, voelden de Fryaskinderen de zucht herleven om tot de instellingen der voorvaderen terug te keeren, en de eerste schrede hiertoe was het verkiezen van eene Eeremoeder, die er sedert den dood van Frâna, nu 282 jaren geleden, niet geweest was. Het lot viel op Gosa, bijgenaamd Makonta, de burgmaagd op Texland, den eenigen burg, die door de overstrooming gespaard was. Zoover ging de vrees voor aanraking met vreemde rassen, dat het volk de eveneens terugkeerende lieden van zwart ras, die als roeiers plachten gebruikt te worden en aan wie woonplaatsen waren aangewezen op de Mare bij den naar de stammoeder van het zwarte ras genoemden Lydasburg (Leiden) en te Alkmaar (Alkmarum), waar zij op *Mare's* (meren of vlieten) paalwoningen

hadden, uit het land wilde verjagen. Maar de nieuwe Eeremoeder matigde de onbesuisde hervormingsdrift door een uiterst humanen raad: „Zij hebben uw zout geproefd en uw brood gegeten. Hun lijf en leven hebben zij onder uwe hoede gesteld. Gij moet uw eigen hart onderzoeken. Maar ik wil u een raad geven. Houdt hen, totdat gij in staat zijt om hen weder naar huis te voeren. Maar houdt hen bij uwe burgen daar buiten. Waakt over hunne zeden en onderwijst hen alsof ze Fryaszonen waren. Hunne vrouwen (meisjes van Fryasras, die zij zich bij de ontvluchting voor de natuurramp hadden toegeëigend) zijn hier de sterkste. Als rook zal hun bloed vervliegen, tot er ten laatste niets anders dan Fryasbloed in hunne nakomelingen zal overblijven."

Niet minder had de natuurramp Skênland (Scandinavië) geteisterd. Bergen werden neergerukt, waar land was geweest hadden zich meren gevormd, bosschen en dorpen waren vergaan. Toen werd daar het punt, vanwaar de victorie uitging, Lindasburg, de stichting in 's vijands land van Apol en zijne dappere zonen. „Toen de aarde hersteld was, kwam er een hertog van Lindasburg met zijn volk en eene maagd, die alom uitriep: De Magy is schuldig aan al het leed, dat wij geleden hebben! — Zij trokken steeds voort en het heer werd al grooter. De Magy vluchtte; men vond zijn lijk; hij had zich zelf omgebracht. Toen werden de Finnen verdreven naar ééne plaats; daar mochten zij leven." Wellicht dagteekent van deze gebeurtenis de vestiging der Finnen in het thans

nog naar hen genoemde land aan de Oostzee. — Die van gemengd bloed waren, mochten in 't land blijven. Deze basterden van de onderdrukte Finnen en Friezen zijn de *Noormannen*. Zij schijnen in 't oog der Fryaszonen vele deugden te hebben bezeten; immers 't heet: „sedert dien tijd komen de *goede* Noormannen dikwijls op Texland om raad van de Moeder. Doch" — ziehier alweer den sterk sprekenden nationaaltrots en rashaat — „doch wij kunnen hen niet meer voor rechte Friezen houden."

Eindelijk schijnt het eveneens in Denemarken te zijn toegegaan. De „zeekampers," zooals zij zich zelven noemden, waren bij de overstrooming op hunne schepen gegaan; anderen waren evenals de bewoners van onze kusten naar de hooge streken in Duitschland geweken. Toen de vloed ophield, kwamen uit de Oostzee (Balda = Baltische, d. i. Kwade Zee) Jutten, die dat deel van 't land in bezit namen, dat naar hen Jutland heet. De uit Duitschland terugkeerende Denen vestigden zich ten zuiden van hen; terwijl de op schepen uitgeweken zeekampers de Zee- of Eilanden (Zeeland) meer geschikt vonden voor de uitoefening van de zeerooverij, waarvan zij voortaan hun beroep maakten.

Was zoo de onafhankelijkheid der Fryaskinderen in de Nederlanden, Denemarken en Zweden hersteld, wij lezen niet van dergelijke gelukkige wending in 't zuiden. De Friezen in Frankrijk, die, zooals de lezer zich zal herinneren, den naam droegen van Volgers van Kælta, Kelten of Celten, en de Friezen

in Britannië bleven onder 't juk der Golen of Druïden en waren voor goed als Frya's erf verloren.

De morgenstond scheen een schoonen dag van herleving der vrijheid te voorspellen, — doch weldra werd dit kostbaarste kleinood der Fryaskinderen op nieuw en gevaarlijker dan ooit bedreigd door eene gebeurtenis, die aanvankelijk niets dan zegen en voorspoed scheen te voorspellen.

X.

EEN HOOFDSTUK, DAT MET HETZELFDE JAAR EINDIGT EN BEGINT; WAARIN GEREDENEERD WORDT OVER BUDDHISME, CHRISTENDOM EN GERMANEN, EN WAARDOOR DUS DE REGEL WORDT BEVESTIGD, DAT MEN MET REDENEEREN GEEN STAP VERDER KOMT.

Twee jaren na de herleving en hervorming der Friezen, dus in 303 vóór Christus, bood het strand van Staveren een fraai schouwspel aan. Een talrijke vloot van wèl uitgeruste oorlogschepen was het Flymeer binnengevallen. „De banieren waren in top en des nachts schoten zij brandpijlen in de lucht." 't Was de vloot van koning Friso, die de Fryaskinderen uit het verre Indië, uit Athene en van de Ionische eilanden na eeuwenlange afwezigheid naar 't Friesche vaderland had teruggevoerd. Thans vroegen de zwervensmoeden woonplaatsen op den voorvaderlijken grond.

Welke was de aanleiding, dat deze Friezen de koloniën in 't verre zuiden en oosten, waar zij nu ruim twaalfhonderd jaren waren gevestigd geweest, verlieten om het barre noorden, de bakermat der vrijheid, weder op te zoeken?

De loop der gebeurtenissen noopt ons hier een eeuw

of twaalf op onze schreden terug te keeren en ons voor een wijl te verplaatsen aan de boorden van den Indus. De goedwillige lezer zal zich uit ons 7de hoofdstuk herinneren, dat, toen Cecrops de Friezen-kolonie te Athene aan het Findaras onderworpen had, een talrijke schaar van vrijheidlievende Fryas-kinderen onder de burgmaagd Geert op goed geluk af de Roode zee was ingevaren en zich eindelijk aan den oever van den Indus had neergeslagen. Deze lieden noemden zich zelven Geertmannen, verkort in Germanen. Dit had plaats in 1551. v. Chr.

'tSchijnt, dat de blauwoogige en blonde kinderen van 't noorden zich tamelijk wel hebben te huis gevoeld in de heete keerkringsgewesten. Zij woonden daar aan beide oevers van den Pangab — dezen naam draagt de Indus in 't Oera Linda Bok — nevens de vreedzame Hindo's, goedaardige Finda-kinderen, die op de wreedste wijs door booze priesters onderdrukt werden. Konerêd deelt ons een heel aardigen brief mede van Ljudgêrth, een der thans met Friso teruggekeerde Geertmannen, waarin op naïven trant eene korte beschrijving van het Oostersche wonderland gegeven wordt. Eén ding was er, dat hen daar toch aan 't Friesche vaderland herinnerde: „Het land tusschen Pangab en Ganges is even vlak als Friesland aan de zee, afgewisseld met velden en wouden, vruchtbaar in alle deelen." Verder doet hij zijn best om zijnen noordschen broeders een denkbeeld te geven van olifanten, tijgers, slangen, groot als een boom en die eene geheele koe kunnen verslinden,

krokodillen, kokosnoten en wat dies meer zij. En 't wonderlijkst moest wel aan die zeevaarders in de ooren klinken, dat, „als men met zijn schip heel ver zuidelijk gevaren, en des middags met zijn gelaat naar 't oosten gekeerd is, de zon tegen uwe linkerzijde schijnt, gelijk zij anders aan uwe rechterzijde doet."

Omtrent de lotgevallen der Friezen op de Delte (laagte) van den Indus gedurende de twaalf eeuwen, die zij daar doorbrachten, laat de oorkonde ons in het onzekere. Uit dat lange tijdsverloop wordt slechts ééne gebeurtenis verhaald, juist niet omdat zij invloed oefende op het lot der Friezen, maar klaarblijkelijk met het doel om aan de nakomelingschap in te prenten, dat het nieuwe licht, 't welk in de zesde eeuw vóór Christus in 't verre Oosten aanbrak, niets anders was dan een afschijnsel van Frya's volmaakt godsbegrip en zedeleer.

Wij bedoelen de stichting van 't Buddhisme, thans nog den meest verbreiden godsdienst der wereld.

Ieder weet — of kan het in 't eerste 't beste Conversations-Lexicon naslaan —, dat in de zesde eeuw v. Chr. (omtrent het jaar van des Buddha's geboorte is men 't niet volkomen eens: het Oera Linda Bok neemt aan 't jaar 593 v. C.) een koningszoon, een zekere Sakyamuni of Gautama of Krishna — in onze oorkonde heet hij ook Jes-us, bij de Chineezen Fo — meer algemeen bekend onder zijn bijnaam Buddha, is opgestaan, — een koningszoon, die troon en schatten en alle genietingen, die 't leven kan aanbieden, vrijwillig liet varen om zich in de eenzaamheid aan een

leven van bespiegeling en volslagen armoede te wijden, en die, toen hij meende genoegzaam tot de zending, waartoe hij zich geroepen voelde, voorbereid te zijn, uitging onder zijne landgenooten om eene nieuwe leer te verkondigen. Het korte artikel van uw Conversations-Lexicon zal u zonder twijfel oprechte bewondering afdwingen voor den zelfverloochenenden, liefderijken en zachtmoedigen man, die zijne landgenooten verloste uit de boeien van het Brahmanismus, dat door een scherpe onderscheiding in onveranderlijke kasten een deel der menschheid doemde om eeuwig slaven te zijn en anderen door geboorterecht bestemde om als priesters te heerschen, dat alle menschen onderwierp aan de kleingeestige godsdienstvormen en na een in zelfpijniging doorgebracht leven niet eenmaal het uitzicht opende op een beteren toestand aan de overzijde des grafs. Onder die ongelukkige schijnvromen stond de Buddha op en verkondigde gelijkheid van alle menschen, de ijdelheid van al het wereldsche en een reinen levenswandel. Dit alles herinnert u vaak levendig aan den stichter van den godsdienst, dien wij belijden. Maar lees verder, bid ik u; want er komen dingen, die u minder zullen bevallen. Uw Lexicon zal u verder aan 't verstand brengen, dat het Buddhisme bij slot van rekening is een volkomen atheïsme en — want dit is nog niet het ergste — dat de wereldverachting en zelfverloochening van dezen godsdienst uitloopt op een onpractisch, aan bespiegeling gewijd leven, eigenlijk gezegd, op vernietiging van het menschelijke in

den mensch, op een leven, dat niets anders is dan een altijddurend sterven, op zelfverzaking, die veeleer den naam moet dragen van zelfdooding, op toekomstige verwachtingen, die in niets anders bestaan dan in de hoop op vernietiging: nihilisme en pessimisme van de ergste soort.

Daar komt echter het Oera Linda Bok om ook weder op dit punt een spaak in 't wiel te steken aan onze historische traditie en beschouwingen. Het beweert, dat het Buddhisme oorspronkelijk deze sombere en geestdoodende richting niet heeft gehad, maar dat die er aan gegeven is door de valsche priesters en volgelingen van den Buddha. Hij zelf zou in zijne leer nooit gezondigd hebben tegen 't echt menschelijke en goddelijke in den mensch. Hij zelf zou — volkomen in tegenspraak met het gedrochtelijke, dat lateren aan zijn stelsel hebben opgedrongen — aan de menschen geleerd hebben, „dat zij noch rijken noch priesters moesten toelaten; dat zij zich moesten hoeden tegen de valsche schaamte, die allerwegen kwaad doet aan de liefde. De aarde, zeide hij, schenkt hare gaven naarmate men hare huid krabt; dat men daarin behoort te delven, te ploegen en te zaaien, zoo men daarvan maaien wil. Doch, zeide hij, niemand behoeft iets te doen voor een ander, zoo het niet met gemeenen wil of uit liefde geschiedt. Hij leerde, dat niemand in hare ingewanden mocht wroeten om goud of zilver of edelgesteenten, waar nijd aan kleeft en liefde van vliedt. Om uwe meisjes en vrouwen te sieren, zeide hij, geeft haar de rivier

water genoeg. Niemand, zeide hij, is machtig allen menschen rijkdom en gelijk geluk te geven; doch het is aller menschen plicht om de menschen alzoo tevens rijk te maken en zooveel genoegen te geven als te bereiken is. Geene wetenschap, zeide hij, mag men minachten, doch rechtvaardigheid is de grootste wetenschap, die de tijd ons leeren mag, daarom, dat zij ergernis van de aarde weert en de liefde voedt."

En nu komen wij tot de hoofdzaak: aan wien heeft de Buddha dergelijke door en door practische regelen ontleend, in welke niemand het Buddhisme, zooals het ons is overgeleverd, zal herkennen? — Van een Fries! — De oorspronkelijke, onverbasterde zedeleer van den Buddha is niets anders dan Frya's leer. „Al voortreizende ontmoette hij (de Buddha) een Fryas zeevaarder, die als slaaf diende; van dezen leerde hij onze zeden en gewoonten. Hij kocht hem vrij, en tot den dood toe zijn zij vrienden gebleven." En juist van pas herinnert dr. Ottema zich hierbij eene plaats van Strabo, die, in zijne beschrijving van Indië over de Brahmanen en Buddhisten handelend, de eersten Brahmanen en de laatsten *Germanen* noemt. De Buddhisten Germanen..... Wat kan dit anders beteekenen, meent de geleerde uitgever, dan dat de Buddha zijne leer aan de Geertmannen, aan de Fryaskinderen in Indië ontleend heeft? Zie hier dan de Fryaszonen middelijk als de verlossers, zedeleeraars en verlichters van het Findaras in zijn eigenlijke bakermat! Jammer, dat in de wijs, waarop de edele leer daar al aanstonds verbasterde, alweder de stel-

ling bewaarheid werd: „zij (het Findasvolk) spreken luide altijd van goede wetten, elk wil inzettingen maken om het kwaad te weren, maar zelf wil niemand daaraan gebonden wezen;" en „zij (Finda) schreef duizende wetten, doch zij volgde er niet ééne van op." Wie het hedendaagsche monsterachtige Buddhisme in China en Indië beschouwt, moet de waarheid van deze karakterschildering erkennen.

Bij ons gaat het natuurlijk beter dan bij die arme Findaskinderen; want wij zijn van Frya's bloed; niet waar, lieve lezer? Wij hebben de eer en 't genoegen van Christenen te heeten en zijn als echte Fryaskinderen wel zoo wijs geweest om de leer van den verheven stichter van onzen godsdienst in al haren eenvoud en echt practische strekking te bewaren Wij hebben haar niet verontreinigd door priestervereering, holle ceremoniën, angstige betrachting van zekere voorschriften, oud-Joodsche traditiën, stellingen van Grieksche philosofen, liefdelooze en voor een groot deel onbegrijpelijke dogma's van kerkvergaderingen en sektenstichters. 't Zou anders niet te verwonderen zijn, als het Christendom ongeveer 'tzelfde lot had gehad als het Buddhisme volgens de overlevering van 't Oera Linda Bok. Immers ook onze godsdienst is gesticht in de streken van Phoenicië, in 't echte Findaland; de voornaamste dragers en verspreiders er van zijn geweest de Romeinen, Findabloed uit het oude Troie; Golenpriesters hebben er zich van meester gemaakt en hebben 't naar hun zin gemodelleerd; maar in de dominees na de Hervorming zat volstrekt

geen Golen- of Magjarabloed, — dat blijkt zonneklaar uit al hunne handelingen en uit de liefdevolle, practische en volstrekt niet duistere dogmatieken der verschillende Protestantsche kerkgenootschappen. Wat zijn wij, vooroordeellooze, echt vrijzinnige Christenen uit Frya's ras, er toch veel beter aan toe dan de ongelukkige Findaskinderen, die de leer van den Buddha tot onherkenbaar wordens toe verknoeid hebben!

Doch staken wij ons theologisch gejubel om ijlings terug te keeren tot de kolonie der Geertmannen aan den Indus.

'tIs overigens niet de rijkdom van stof, die ons dwingt zoo'n verbazende haast te maken, want, zooals wij reeds zeiden, het Oera Linda Bok zwijgt over de lotgevallen dezer Fryaskinderen in den vreemde. Twaalf eeuwen is anders een heele tijd. In de uit een geographisch oogpunt misschien geheel foutieve onderstelling, dat de boorden van den Indus veel zullen hebben van die van den heiligen Ganges, vermoeden wij, dat de Fryas-zonen en dochteren, nu en dan „alle zeeën bevarende, die er te vinden waren," den overigen tijd daar evenals Heine en zijn liefje onder palmboomen zullen gevrijd en gedroomd hebben in gezelschap van lotosbloemen, viooltjes, rozen en gazellen, totdat.....

Ja, totdat in 327 het wapengekletter van Alexander de Groote's geharnaste Macedoniërs en de wanluidende oorlogskreten van zijn uit allerlei natiën en talen van Azië samengesteld leger hen uit den zaligen droom opschrikten.

Is het Oera Linda Bok meer dan karig met de mededeeling van 't geen in de twaalf eeuwen van der Friezen verblijf in Indië gebeurd is, des te uitvoeriger weidt het uit over hun terugkeer naar het Friesche vaderland, waarmede een tijdruimte van 24 jaren verliep (van 327 tot 303). Wij vergenoegen ons met dit verhaal slechts in de hoofdtrekken terug te geven. Wij vooronderstellen toch, dat onze lezers voldoende op de hoogte zijn van Alexanders tochten en gevoelen geen lust om evenals dr. Ottema met Arrianus in de hand de juistheid der berichten omtrent deze zaken te controleeren.

De Napoleon der oudheid was er de man niet naar om toe te laten, dat zulke kloeke zeerobben hunne krachten en talenten verdroomden. Goedschiks kwaadschiks moesten zij opbreken en zich voegen bij de vloot van Alexanders admiraal Nearchus.

Terwijl Alexander zijn rampvollen terugtocht door de woestijnstreken voortzette, stevende de vloot langs de kust naar den mond van den Euphraat en vervolgens de Roode Zee in. Aanvoerders dezer Friezen waren Wichhirte, zijn zoon Kauch en de schout-bij-nacht Luidgert. Toen de schepen aan de landengte van Suez gekomen waren, liet Alexander de stoute onderneming volvoeren om ze op 200 olifanten en 1000 kameelen over deze woestijnstreek heen in de Middellandsche Zee over te zetten. 't Plan gelukte; maar Alexander smaakte er de voorgestelde vruchten niet van. „Wr-alda liet zijne ziel los, daarom verdronk hij in den wijn en in zijn overmoed." Die

„overmoed" bestond hierin, dat hij „de droge straat wilde uitdiepen, Irtha (Aarde) ten spot." Eene kwade voorspelling voor Lesseps: 't bekome hem beter dan Alexander!

Bij den strijd der Diadochen hielden de Friezen zich bij Nearchus, uit vriendschap, „want wij kenden hem voor een basterdbloed door zijne blanke huid met blauwe oogen en wit haar." Nearchus werd met Antigonus en diens zoon Demetrius Poliorcetes de voorvechter voor de rechten van 't koninklijk geslacht tegen Ptolemaeus. De overwinning op dezen tegenstander behaald bij Salamis had Demetrius niet te danken aan zijne soldaten, maar hieraan, „dat wij hem geholpen hebben." Ook bij den oorlog op Rhodus waren de Friezen behulpzaam.

Toen gebeurde te Athene iets, ten gevolge waarvan onmiddellijk uitvoering werd gegeven aan het reeds vroeger door de Friesche zeevaarders uit Indië gekoesterde plan om naar het oude vaderland aan het Flymeer terug te keeren.

De vloot bestond toenmaals niet enkel meer uit de schepen der Friezen van den Indus. Deze waren slechts een onderdeel geworden van de groote zeemacht der Fryaskinderen aan de Middellandsche Zee, die te Tyrus, te Athene en elders na de verovering dier streken door de Golen zich liever hadden willen onderwerpen en hunne woonsteden behouden dan zich om der vrijheid wille naar elders te verplaatsen.

Van deze gezamenlijke Friesche vloot was Friso koning. Hij woonde te Athene. Daar had hij zijne

vrouw (1) met een zoon en eene dochter achtergelaten, twee jonge lieden „zoo bijster frisch alsof ze pas uit Frya's land gekomen waren en zoo wonderschoon als niemand heugen mocht." De dochter werd door Demetrius, die „vvl aend unsêdlik" was, geschaakt en de schoone jongeling niet veel beter behandeld. De moeder werd krankzinnig. Friso, te huis gekomen, veinsde in 't gebeurde te berusten, maar zond in 't geheim aan zijne kinderen 't bevel om door 't vergif, dat in zijn brief gesloten was, een einde aan hun leven te maken. Toen schoot hij het Friesche dorp te Athene in brand en dwong zoo zijne landgenooten de wraak van Demetrius te ontvlieden en met hem scheep te gaan. Wel vervolgde Demetrius de vluchtelingen, maar zijne oorlogsvloot werd door de kloeke Friezen onder 't wijs beleid van Friso verslagen. Toen zij, na aan dit gevaar ontkomen te zijn, twee dagen voortgevaren waren, kwam hun weder eene vloot van dertig schepen achterop. Reeds maakten zij zich tot wanhopigen tegenweer gereed. Doch

---

(1) *Eene noot, die de dames verzocht worden niet over te slaan:* 't Oera Linda Bok lascht hier de taalkundige aanmerking in, dat de schippersvrouwen hare mannen *joi*, dat is blijdschap, en de mannen hunne vrouwen *trâst* (troost) en *fro* of *frow*, dat is vreugde, en *frolik*, dat is: aan vreugde gelijk, plachten te noemen. — Ach, 't komt me voor, dat de gehuwde dames sedert dien tijd wel een weinig van gemoedsstemming veranderd zijn. — Van de nog niet gehuwde spreek ik natuurlijk niet; *die* zorgen wel, dat de oude benaming nog op haar past.

weldra bleek, dat zij in de vervolgers vrienden en bondgenooten mochten begroeten. 't Waren Ioniërs, lieden uit de oude kolonie van Jôhn of Jan, die, uit afkeer tegen Demetrius, besloten hadden zich bij de naar 't gemeenschappelijk vaderland terugstevenende stamverwanten aan te sluiten.

Zij kwamen eindelijk gelukkig in het Flymeer te Staveren aan, en zoo zijn dan ook wij na verschillende uitweidingen weer gelukkig aangeland op het punt, waarmede we dit hoofdstuk aanvingen. En dit was dan de aanleiding, dat op een mooien dag van 't jaar 303 koning Friso met Friezen uit Indië, Athene en Ionië te Staveren aan land stapte. Wat zou men met de gasten aanvangen? De oude landgenooten, die om gastvrijheid vroegen, die zeiden, dat zij uit de verre Krekalanden waren gekomen „om hunne zeden te bewaren", afwijzen — dat ging niet. En juist op die zeden was nog al 't een en ander aan te merken. Met die der Geertmannen uit Indië was 't nog het best gesteld. Maar van die uit Griekenland kwamen, hadden velen bruine oogen en haar. Zij waren nijdig en vrijpostig. Hunne taal was bedorven: „slechte taal hebben zij meer meegebracht dan goede zeden." Zij waren vol van allerlei bijgeloof, want zij geloofden, behalve aan afgoden, ook aan booze geesten, heksen, kollen, aardmannetjes en elfen, „alsof zij van de Finnen afstamden." En nog het ergst waren er aan toe de gezellen van de Ionische eilanden. Die waren zulke erge afgodendienaars, dat, toen hunne schepen zich bij Friso's vloot wilden

aansluiten, Wichhirte van meening was geweest, dat men hen om die reden niet moest opnemen. Maar Friso had in eigen boezem getast en naïef geantwoord: Afgoden aanroepen, — dat komt door den omgang met de echte Krekalanders. Dat heb ik vaak zelf gedaan, en toch ben ik zoo Frya's als de vroomste van u. — Zoo waren dan ook zij meegegaan.

't Was voor de pas van de Magjara verloste Friezen, die vol ijver waren om zich zelven van 't aangeleerde kwaad te zuiveren, een hard gelag om met de teruggekeerde broeders het zedenbederf weder het land in te halen.

Wat dus gedaan? Men raadpleegde de Moeder Gosa op Texland. Haar antwoord luidde: „Laat hen komen; zoo mogen zij ons land helpen behouden; maar laat hen niet op ééne plek blijven, opdat zij niet machtig worden over ons."

Deze raad werd opgevolgd met volkomen bijval van de gasten. Friso bleef met de zijnen te Staveren, dat zij weder tot eene zeestad maakten, zoo goed zij konden. Een deel der Ioniërs toog naar Alderga (bij Alkmaar); anderen naar Zeeland, al naar mate ieder meende te weten van oudsher uit een van deze streken af te stammen. Zoo bevolkten de nieuw aangekomenen de verlaten oorden en hielpen zij het land door dijken en kaden aan de zee ontwoekeren en de verwoestingen van den vloed herstellen.

Wichhirte vestigde zich met zijne Geertmannen te Emude, dat is Mond van de Eems, vanwaar de naam der stad Embden, terwijl het land aldaar naar hen

genoemd werd Gêrtmannja, Germania. Volgens dit bericht is derhalve Oost-Friesland de oorspronkelijke woonplaats der Germanen. Hoe het komt, dat de naam van dezen éénen volksstam der Friezen in lateren tijd is uitgestrekt over alle volken der Duitschers en de met hen door taal en afstamming verwante natiën, is moeilijk uit te maken. Zooveel is zeker, dat vóór Cæsar's tijd de naam Germanen bij de Romeinen niet in gebruik was. Zij noemden de volken over den Rijn toen nog Celten of Gallen. Kan het zijn, dat inderdaad de Germaansche stam tegen den tijd van Cæsar zoo oppermachtig was geworden, dat hij de stamverwante volken tot aan den Rijn aan zich had onderworpen, zoodat de beroemde Ariovistus, die met 15000 man over deze rivier in Gallië viel, een nakomeling van Wichhirte en inderdaad koning was der Gêrtmannen, die toen hunne heerschappij reeds zoover hadden uitgebreid? 't Oera Linda Bok geeft op dit punt geen licht, ja, het maakt de onzekerheid nog grooter door ons te vertellen, dat Cauch de zoon was van Wichhirte. Nu is het duidelijk, dat naar dezen Cauch de Cauchen hun naam dragen, die volgens Tacitus van de Noordzee tot aan de Lippe (dus in dezelfde streek als de Germanen) woonden en door hem het aanzienlijkste volk der Germanen genoemd worden. De eene quaestie stapelt zich hier op de andere.

Dat intusschen eene geheele nationaliteit den naam ontvangt van een enkelen, zelfs kleinen stam, is in de geschiedenis niets opvallends. Als we tegenwoor-

dig van Latijnsche volken spreken, geven we aan Franschen, Spanjaarden, Italianen enz. den naam, dien oorspronkelijk een kleine volksstam in Italië droeg, de bewoners van 't oude 't Latium. Als wij van Franschen spreken, geven wij aan eene verzameling van onderscheidene stammen den naam, dien oorspronkelijk één van deze, de Franken, droeg. 't Zelfde is 't geval met namen als Britannië, België, Hollanders voor Nederlanders in 't algemeen en met vele andere. Somtijds weet de geschiedenis de reden aan te geven, waarom de naam van een enkelen stam die van eene geheele nationaliteit is geworden; bij andere gelegenheden is zij niet in staat om dit na te gaan. Dit laatste is 't geval met den naam Germanen, die in de plaats is getreden van die volkengemeenschap, welke 't Oera Linda Bok pleegt aan te duiden als Fryaskinderen of Friezen.

XI.

FRISO EN ZIJNE OPVOLGERS.

Nu wij 't einde van 't Oera Linda Bok naderen, komen wij aan den tijd, waarop, volgens de opvatting der historie zooals wij haar bezitten, de geschiedenis van Friesland eerst begint. De uitdrukking, die ik daar gebruikte, is niet volkomen juist. Immers Koning Friso en zijne opvolgers worden niet eenmaal tot het gebied der eigenlijk gezegde geschiedenis gerekend. 't Is waar, oude kroniekschrijvers als Winsemius, Ocko Scharlensis, Furmerius, Frithemius hebben uit den mond des volks 't verhaal opgeteekend, dat zekere Friso, 't zij uit Indië 't zij uit Frankrijk naar deze landen verhuisd, de stichter zou zijn van Staveren en de stamvader der Friezen; maar we koesterden tot nu toe de heilige overtuiging, dat deze Friso, evenals zijne opvolgers, tot het rijk der sagen behoorde; dat hij niets anders zou zijn dan de heros eponymos van den Frieschen volksstam, dat wil zeggen, een gefingeerd persoon, dien de phantasie van 't volk verzint om toch iets te hebben, waaraan 't zijn ontstaan kan vastknoopen, en dien het een naam geeft, afgeleid van den naam zelven, dien 't volk of de plaats draagt. Om voor-

beelden van zulke ter wille van den naam eener plaats gefingeerde stamvaders te vinden, behoeven wij ons niet te wenden tot de volken der oude geschiedenis, — weten wij niet, dat bij ons te lande de Groningers fabelen van een mythischen stichter Gruno, de Deventenaren van een Davo? Als een collega van zulke helden wordt ook Friso beschouwd.

't Oera Linda Bok verplaatst ons echter zoo diep in de grijze oudheid der Friezen, dat wij, Friso ontmoetende, vergeten nog steeds in den voor-historischen tijd te zijn en als 't ware herademend uitroepen: hier staan we dan toch eindelijk op vasten bodem; hier reikt het Oera Linda Bok de hand aan de wezenlijke geschiedenis!

Met dien uitroep paart zich een gevoel van weemoed. We waren al zoo gewoon geraakt aan die jaartelling bij tientallen van eeuwen vóór Christus, dat we, zoo dicht tot de wereld der wezenlijkheid genaderd, er haast toe zouden komen om alle belangstelling in 't geen nu volgt te verliezen. We zijn door 't wonderbare en ongewone verwend, evenals kinderen, na vlijtig in Moeder de Gans en Robinsonades gestudeerd te hebben, zich niet meer tot de wezenlijke geschiedenis getrokken gevoelen.

We zijn zoolang door een tooverwereld overbluft, dat we, in 't Oera Linda Bok van Friso en zijne opvolgers lezende, heelemaal vergeten, dat we nog tot over de ooren in den sagentijd zitten.

Jammer, dat Willem van Haren niet kon vermoeden, welke schat daar te Enkhuizen in 't kabinet der

Over de Lindens bewaard werd, toen hij de onderneming op touw zette

„..... om van dien prins te spreken,
Die voor Agrammes woede uit Gangaris geweken
Veel volkeren doorkruiste en groote mannen zag,.....
Tot dat hij, verr' gedoold van 't vaderlijke strand,
Den Vlie-stroom ingezeild, in dit gebied geland,
Een onverwacht geluk ontmoette, en deze kusten
Met zijnen naam vercierde, en daar besloot te rusten."

'tOera Linda Bok vertelt ons echter, dat Friso op deze kusten genesteld alles gedaan heeft behalve „rusten." Daartoe was hij een veel te heerschzuchtige woelgeest. Zijn doel om de stammen der Fryaskinderen onder zijn scepter tot één groot volk te vereenigen vervolgde hij gedurende zijne veertigjarige regeering met het listigste beleid. Men kon zien, dat hij was groot gebracht onder de Atheners, toen ter tijd niet meer de onversaagde strijders van Marathon, die hun leven veil hadden gehad voor de vrijheid, maar òf de lage vleiers der Macedonische koningen òf schreeuwige republikeinen, die beter met advocatenstreken en sophistenkunsten dan met het zwaard wisten om te gaan. De eerlijke Friezen zeiden: „Friso doet gelijk de spinnen doen: des nachts spant hij zijne netten naar alle zijden en des daags verschalkt hij daarin zijne onergdenkende vrienden. Friso zegt, dat hij geene priesters of vreemde vorsten lijden mag; maar ik zeg, hij mag niemand lijden dan zich zelven. Van daag is Friso uw raadgever, maar

morgen wil hij uw koning worden, opdat hij over u allen rechten mag."

Friso begon met zich te laten verkiezen tot oppersten Grevetman van Staverens ommelanden. Zijn eerste werk was, dat hij zich het onontbeerlijkste werktuig tot de tyrannie verschafte: eene welgeoefende aan zijn persoon verknochte ridderschap. Hij richtte scholen op, waar de knapen „naar de wijze der Krekalanders" in de vechtkunst geoefend werden. Hij wilde zich omringd zien door mannen, die van den oorlog hun beroep maakten. Toen de Eeremoeder Gosa overleden was, zorgde hij, dat geene opvolgster verkozen werd: de eenheid der Friesche natie moest in zijn persoon vertegenwoordigd worden, niet in het hoofd der oude republikeinsche instellingen. Hierover ontstonden twee partijen, waarvan de eene, die eene nieuwe Eeremoeder wenschte en die de plannen van Friso doorzag, zich Moederszonen noemde, terwijl de andere, Friso's partij, den naam aannam van Vaderszonen. Hun zeggen was: „wij hebben langer geene Moeder meer, maar dat komt daarvandaan, dat wij meerderjarig zijn. Tegenwoordig past ons een koning, opdat wij onze landen terugwinnen, die de Moeders verloren hebben door hare onvoorzichtigheid." De partij, die zoo redeneerde, de partij, zouden wij zeggen, van „'t jonge Friesland", behaalde de overwinning. Zoo werd Friso, bijgestaan door de jonge onder de burgmaagden en door de jongelingschap, die meer behagen vond in het wapenbedrijf dan in de letteroefeningen der burgscholen, zoo al

niet in naam, dan toch in der daad koning der Friezen.

Ook buiten het eigenlijke Friesland wist hij zijn invloed te laten gelden en de alleenheerschappij voor te bereiden. Toen de Jutten in oneenigheden gewikkeld waren met de Deensche zeeroovers op de eilanden, vervoegden beide partijen zich tot Friso om raad en hulp. Beiden wist hij zoo te helpen, dat zij èn aan zijn persoon verbonden werden èn voortaan als onverzoenlijke vijanden gewapend tegenover elkander stonden. Aan de zeekampers leverde hij nieuwe oorlogschepen; voor de Jutten bouwde hij sterke burgen en gaf hun goede wapenen. Vervolgens bracht hij 't zoover, dat zijn zoon Witto met de waardigheid van Olderman of Graaf der Jutten bekleed werd.

Eindelijk wist hij de Saxen geheel aan zich te verbinden. Zijn eene zwager Hetto werd gezonden naar Kattaburcht (Kassel), dat diep in de Saxenmarken ligt, de andere naar Mannagarda Wrda (Munster). Door alle aanlokselen van rijkdom en weelde moesten zij bij die rein geblevene, eenvoudige Fryaskinderen eene Friso's-partij, een jong-Saxen in 't leven roepen, 't geen hun slechts al te goed gelukte.

„Toen Friso bij de veertig jaren te Staveren had huis gehouden, stierf hij. Door zijne bemoeiing had hij vele staten weder tot elkander gebracht, maar of wij daardoor beter werden, durf ik niet bevestigen. Van alle graven, die voor hem waren, was er niemand zoo befaamd als Friso geweest. Doch, zooals ik vroeger zeide, de jonge burgmaagden spraken zijn

lof, terwijl de oude alles deden om hem te laken en hatelijk te maken bij alle menschen. Daarmede nu konden de oude burgmaagden hem wel niet storen in zijne bemoeiingen, maar zij hadden met haar misbaar toch zooveel uitgewerkt, dat hij gestorven is zonder dat hij koning was."

In dit licht stelt Koenraad over de Linden den held van Willem van Harens heldendicht.

Friso werd als oppermachtig Grevetman of Graaf opgevolgd door zijn zoon Adel, bijgenaamd Atha-rik, d. i. Vriendenrijk. Als de vader „bij de veertig jaren te Staveren had huis gehouden", moet de regeering van den zoon begonnen zijn omstreeks 263 v. Chr. Over dit hoofd der Friezen spreekt het Oera Linda Bok met zeer grooten lof. Ofschoon Friso de oud-Friesche opvoeding der jeugd van ganscher harte haatte, had hij — natuurlijk met de heerschzuchtige bedoeling om ook zijne tegenstanders, de conservatieven, te winnen — Adel in den burg te Texland laten onderwijzen en hem daarna eerst naar zijne eigene militaire academie gezonden. Bij den goeden aanleg en de verstandige opleiding van Atharik kwam nog een groot geluk: hij huwde eene voortreffelijke vrouw, Ifkja, eene dochter van den Graaf der Saxmannen, van wie reeds meermalen gezegd is, dat zij zich het meest rein hadden gehouden van vreemde inmengsels. Ifkja was te Texland tot burgmaagd opgeleid en eene echte „Fryas" (Friezin). Het jeugdige echtpaar legde op eene reis bezoeken af bij de verschillende stammen der Friezen. Zij bezochten Denemarken,

Texel, West-Friesland, Walcheren, en voeren den Rijn op tot bij de Marsaten (de Meer- of Paaldorpbewoners) in Zwitserland. Uit alles, wat van deze echtgenooten gezegd wordt, blijkt duidelijk, dat hunne bemoeiingen niet met een heerschzuchtig doel geschiedden. Het welzijn der Fryaskinderen te bevorderen was hun eenig streven. Zij meenden dit doel niet beter te kunnen bereiken dan door al wat van de echte Fryaskinderen was overgebleven evenals van ouds in een bond te vereenigen en met alle krachten te wapenen tegen het binnensluipen van verderfelijke invloeden van buiten.

Gosa, de laatste Eeremoeder, die onder Friso's regeering was overleden, had bij haar uitersten wil een geschrift gevoegd, dat eerst na Friso's dood mocht geopend worden. Het bevatte de aanwijzing van het middel om de eenheid en zelfstandigheid eener natie te bewaren. Zij wist wel, dat deze raadgevingen geen gehoor zouden vinden bij den door zelfzuchtige bedoelingen verblinden Friso, en had hierom het geschrift als eene heilige nalatenschap bestemd voor den jongen Adel, van wien zij meende betere verwachtingen te mogen koesteren.

Dit „Geschrift met Gosa's raad" zou aan 't hoofd mogen dragen het motto:

„De taal is gansch het volk."

De taal is een geschenk der godheid, bestemd om te openbaren wat de mensch denkt, gevoelt en wil. Is de mensch inwendig rein, dan zal 't geen van zijnen mond uitgaat ook rein zijn: hij zal spreken

slecht en recht zooals hij denkt. Wat is echter het geval? Als 't gemoed van den mensch ontaardt, durft hij niet meer openbaren wat in hem omgaat. Hij spreekt anders dan hij denkt. Hij vormt zich eene taal, waardoor zijne onreinste gevoelens verbloemd kunnen worden, — eene taal, die er op berekend is om het slechte en menschonteerende met een blinkend vernis te bedekken. Oorspronkelijk is er slechts ééne taal geweest en moet er ook slechts ééne zijn, omdat zij een geschenk der godheid en als zoodanig volmaakt is. Dat er vele talen bestaan, dit is eene menschelijke vinding, en wel, zoo als wij zeiden, eene vinding met hoogst misdadig doel. Willen derhalve de Fryaskinderen niet door vreemde invloeden te gronde gaan, dan moeten zij Fryastaal als een heilig pand bewaren. Dan moeten scholen worden opgericht, waar de jeugd die taal in hare oorspronkelijke reinheid leert. Zulk een onderwijs zal haar leeren te spreken zooals men denkt en geene booze gedachten in 't hart te hebben, die men niet durft uitspreken. Ziehier, volgens Gosa's raad, het opvoedingsmiddel om het opgroeiend geslacht sterk en gelukkig te maken.

Adel en Ifkja volgden dezen raad. Zij stichtten alom scholen, bezochten die gedurig zelven en wijdden er nauwlettende zorg aan.

Behalve de eenheid der taal bedacht het edele echtpaar nog een ander middel om alle Fryaskinderen met een hechten band te omstrengelen. Zij begrepen, dat statenbonden tusschen de verschillende stammen

geringe waarborgen voor de toekomst leveren. Zulke banden zijn ver van duurzaam. Zij zijn niet bij machte om den haat, dien de leden van den eenen stam den anderen plegen toe te dragen — het ellendige provincialismus — te bezweren; naijver tusschen naburige stammen, eerzuchtige bedoelingen van hoofden maken, dat bij de geringste aanleiding het eeuwige vriendschapsverbond tusschen staten en stammen verandert in een eeuwigen oorlog. Niet de stammen als zoodanig, maar de *burgers zelven* der verschillende stammen moeten tot elkander worden gebracht en elkander als broeders liefhebben. Dan wordt door het bond tusschen menschen en menschen onderling vergeten, dat men door eigenaardigheden en belangen van elkander gescheiden is, dan wordt het eerzuchtige streven der stamhoofden van zijne kracht beroofd. Wat deden dus Atharik en Ifkja? „Vonden zij onder de inlanders of buitenlanders zoodanigen, die elkander vriendschap toedroegen, dan lieten zij beiden groote blijdschap blijken. Hadden sommige zoodanigen elkander vriendschap gezworen, dan lieten zij alle menschen bij elkander komen, en met groote staatsie lieten zij hunne namen dan in een boek schrijven, door hen het Boek der Vriendschap genoemd. Daarna werd feest gevierd. Al deze gebruiken werden onderhouden om de afzonderlijke takken van Frya's stam weder samen te snoeren."

't Schijnt, dat Atharik en Ifkja ook weder de onder Friso uitgestorven waardigheid van Eeremoeder hersteld hebben; onder de regeering van den derden

Adel wordt melding gemaakt van Prontlik als Moeder op Texland.

't Oera Linda Bok stelt ons niet in staat om na te gaan, welke de gevolgen van deze vaderlandslievende maatregelen waren, want hier laat het handschrift ons in den steek. Er moet een belangrijk stuk zijn uitgevallen, behelzende het overige deel van Adels of Athariks bestuur en dat van zijn opvolger, den tweeden Adel, die bij de kroniekschrijvers Ubbo genoemd wordt. Eerst met den derden Adel, bijgenaamd Zwarte Adel of Askar, gaat het verhaal weder voort. De kroniekschrijver Furmerius stelt de regeering van dezen laatstgenoemden Vorst van 70 vóór tot 11 na Christus. Klaarblijkelijk is deze rekening foutief: Friso moet gestorven zijn omstreeks 263 v. Chr. Begint nu de regeering van den derden Adel in 't jaar 70 v. Chr., dan zijn de twee daartusschen liggende Adels samen niet minder dan 193 jaren aan 't bestuur geweest, — ieder 96 jaren.... dat is onmogelijk. Ook de opgaaf, dat de derde Adel zou geregeerd hebben van 70 vóór tot 11 na Chr., dat is 81 jaren, grenst aan 't onmogelijke, tenzij de wijze instellingen van Atharik en Ifkja ten gevolge hebben gehad, dat de menschheid in Friesland terug is gekeerd tot den levensduur, die aan de Patriarchen in 't Oude Testament wordt toegeschreven. De regeeringen van vier koningen kunnen op zijn allermeest niet meer beslaan dan een tijdvak van anderhalve eeuw. Is Friso's bestuur begonnen in 303, dan moet derde Adel veel meer dan eene eeuw vóór Christus

overleden zijn en kan ons geschiedverhaal niet tot Cæsar, veel minder tot Christus' geboorte reiken. Of wel, moeten wij uit de uitdrukking (p. 234) „Swarte Adel wêre thene fjurde (*vierde*) kening aefter (*na*) Friso" besluiten, dat in 't ontbrekende deel van 't manuscript geschreven was niet over één, maar over *twee* koningen tusschen Atharik en Zwarten Adel, zoodat Friesland niet vier, maar *vijf* koningen zou gehad hebben van Friso tot Zwarten Adel (1)? — Hoe 't zij, hier schuilt een fout, waarvan echter 't Oera Linda Bok de schuld niet draagt: immers na Friso's dood laat het de tijdrekening varen en deelt het ons niets mede omtrent den duur der regeeringen van diens opvolgers.

't Schijnt, dat, niettegenstaande de pogingen tot hervorming van Atharik, de zeden en vrijheid er niet op gewonnen hebben. Het toenemend zedenbederf blijkt uit een brief van „de Oudmaagd Rika," die op de plaats der regeering van den tweeden Adel in 't handschrift is ingelascht. En wat den vrijheidszin betreft, ook in dit opzicht moet iets van bedenkelijken aard zijn voorgevallen. Immers, terwijl van Friso nog uitdrukkelijk vermeld werd, dat hij het niet tot de koninklijke waardigheid had kunnen brengen, en ook Atharik niet met dezen titel versierd wordt, heet het van Zwarten Adel ronduit „*Koning* Askar, *gelijk hij altijd genoemd werd.*" De Friezen zagen er dus in dien tijd volstrekt geen bezwaar meer

(1) Zie aanmerking II aan 't einde van dit werk.

in om te erkennen, dat zij door een koning geregeerd werden.

Deze Zwarte Adel, gewoonlijk genaamd Askar, wordt beschreven als „bij de zeven aardvoet lang, en zoo groot als zijne gestalte was, waren ook zijne krachten. Hij had een helder verstand, zoodat hij alles verstond, waarover gesproken werd, doch in zijn doen kon men geene wijsheid bespeuren. Bij een schoon gelaat had hij eene gladde tong; maar nog zwarter dan zijn haar is zijne ziel bevonden."

Hij trad geheel in de voetstappen van Friso en vervolgde diens streven om zich een staand leger en eene aan zijn persoon verknochte ridderschap te verwerven.

Zijn geheele leven is gewijd geweest aan den oorlog tegen de Golen. Deze drongen in dien tijd reeds over de Schelde en waren vooral sterk en machtig in Schotland. Hieruit blijkt, dat zij zich steeds meer noordwaarts uitbreidden, — of wel, om 't juiste woord te gebruiken: zij werden noordwaarts gedrongen. Zij waren namelijk genoodzaakt de kusten der Middellandsche zee prijs te geven aan de Romeinen, wier afstamming als een volbloed Findavolk uit Troie ter dezer plaatse in 't Oera Linda Bok vermeld wordt. De Punische oorlogen — een langdurige strijd om 't bezit der Middellandsche zee tusschen de Romeinsche Findaskinderen en het Findasbasterdras der Phoenicische of Karthaagsche Golen — hadden ten gevolge, dat de Phoenicische Golen uit Marseille en het zuiden van Frankrijk verdreven werden en steeds

meer noordelijk het verloren terrein trachtten te herwinnen, zoodat zij thans, zooals wij zeiden, Fryasland reeds over de Schelde bedreigden.

Askar begon zijne ondernemingen met een tocht naar Schotland onder het schoone voorwendsel van daar de stamverwante Fryaskinderen, die deels bestonden uit volgers van Kælta of Celten, deels uit noordwaarts geweken bannelingen der Friezen — men herinnert zich, dat Britannië van ouds 't ballingsoord der Friesche misdadigers was — van het juk der Golen te verlossen. De onderneming gelukte; de opperste der Golen, die te Kêrenaek (Uitverkoren Hoek), den vroegeren burg van Kælta, gevestigd was, werd gevangen genomen. Maar 't bleek, dat Askar met dezen tocht een nevendoel had gehad: hij bracht een lijfwacht van 600 Schotten met zich mede.

Hierop haalde hij de volken aan de Oostzee en in Duitschland tot zijne belangen over: de Jutten, de Denen, de Lithauwers, de Alemannen, de Franken. Doch al deze volken waren sterk vermengd met Magyaren-bloed, een basterdras, aan afgoderij en bijgeloof overgegeven. Hieraan echter stoorde Askar zich niet, die alleen naar de stem van zijne eerzucht luisterde. En toen hij aan deze verderfelijke verbonden de kroon opzette door Frêthogunsta, de dochter van den koning van Hals (Holstein), te huwen, begon de invloed der Findaspriesters zich weder als van ouds te doen gelden: de prinses bracht in haar gevolg eenen Magy mede en te Staveren verrees eene

heidensche kerk, voor wier afgodsbeelden men zeide, „dat Askar bij nacht en bij ontijde zich met Frêthogunsta nederboog.''

Nu eenmaal de slimme priesters der Magjara weder vasten voet in deze landen hadden, was hun verdere voortgang niet te stuiten. Askar trad meer en meer met de Magjara in een innig verbond en werd, zooals van zelf sprak, hun werktuig om de Fryas-instellingen allerwege uit te roeien. Onverwacht werd de burg op Texland door Holsteinsche schepen overvallen en in de asch gelegd. Aan den laatsten zich niet noemenden schrijver van 't boek, een telg der Over de Lindens, komt de eer toe van de Eeremoeder Prontlik en de maagd Reintja te hebben gered en op zijn vlied- of weerburg midden in het Krylwoud beoosten Liudwerd te hebben verborgen.

Ook in een ander opzicht bezondigde Askar zich zwaar tegen Fryas instellingen. Omdat hij van zijne landgenooten meer en meer een volk van krijgslieden en zeeroovers maakte, stond het werk op het veld stil en moesten er van elders handen komen om den arbeid, die bij de Friezen in minachting begon te geraken, te verrichten. Askar koos het in de oudheid gewone middel: hij bracht eene menigte door zeeroof bemachtigde Phoenicische slaven in het land, deels om te arbeiden voor Frya's zonen, die het eervol begonnen te vinden om hun beroep van den krijg te maken, deels om op de vloot als roeiers te dienen. Dit vergrijp tegen Frya's wet, waarbij de belager van eens anders vrijheid met den dood werd

bedreigd, bleef niet ongestraft. De vreemdelingen brachten eene besmettelijke ziekte in 't land, die zich heinde en ver verspreidde, zoodat men zeide, „dat Askar duizendmaal meer vrije menschen uit zijne staten geholpen had, dan hij er vuile slaven in bracht."

Eindelijk zou de beslissende tocht tegen de Golen in België en Frankrijk ondernomen worden. De afspraak was dat de Franken, Alemannen en Thiothiszonen (Duitschers?) met een machtig leger over den Rijn zouden zetten, terwijl Askar te gelijker tijd de Schelde zou oversteken. Askar had aan zijne bondgenooten zijn neef Alrik tot hertog (legeraanvoerder) gegeven. Doch op 't oogenblik der uitvoering wilde de koning der Franken niet onder de bevelen van den vreemdeling staan. Het plan werd verraden. Aan de Schelde werd Askar door eene groote overmacht van Golen ontvangen. De zijnen sloegen op de vlucht. Hij zelf viel in handen der vijanden, doch werd later weder uitgeleverd, omdat de Golen niet wisten, dat hun krijgsgevangene de koning der Friezen was.

Hier breekt het Oera Linda Bok plotseling en nu voor goed af. De laatste woorden, die het meedeelt, maken een treurigen indruk. Overal en steeds stouter liepen de Magjara over Frya's landen. Bij Egmuda (Egmond) lieten zij eene kerk bouwen „nog grooter en rijker dan Askar te Staveren gedaan had."

Zoo nemen wij dan afscheid van de Fryaskinderen, terwijl zij gedompeld zijn in den donkeren nacht van priesteroverheersching en afgoderij, — in eene ver-

drukking, nog zwaarder dan die vóór de groote overstrooming van 305.

Friezen, weet een uwer, nu 't Oera Linda Bok zwijgt, mij ook te vertellen, of er weder uitredding uit den nood is gekomen? Of moet gij blozend bekennen: Neen, Frya's instellingen zijn sedert niet meer herleefd. Wij hebben nog wel altijd den mond vol van vrijheid en echt Friesch bloed; maar de zelfzucht en vooroordeelen, die zwaarder drukken dan 't juk van Magjara en Golen te gader, hebben gemaakt, dat Frya van haar „waakgesternte" met diepen weemoed het oog van hare verbasterde kinderen moet afwenden.

XII.

DE SCHRIJVER NEEMT AFSCHEID VAN DEN LEZER, OP GEVAAR AF VAN RUSIE TE KRIJGEN MET DE HEEREN OVER DE LINDEN EN OTTEMA.

Wij hebben de taak, die we ons zelven oplegden, ten einde gebracht: wij hebben een overzicht gegeven van den inhoud van 't Oera Linda Bok, hier en daar aan ons verslag eenige opmerkingen vastknoopende. Wanneer de kennismaking met deze beschouwingen onzen lezers slechts een gering deel heeft verschaft van 't genoegen, waarmee wij ze schreven, achten wij de genomene moeite rijkelijk beloond. Welk het oordeel van den lezer over onzen arbeid ook moge zijn, de erkenning, dat wij onpartijdig zijn te werk gegaan, zal niemand ons kunnen weigeren: wij hebben, al voortvertellende, niet getracht u voor het Oera Linda Bok in te nemen of uw vooroordeel er tegen te versterken. We hebben nergens eene overtuiging omtrent de echtheid laten doorschemeren en ons in dit opzicht trouw gehouden aan 'tgeen wij in onze inleiding beloofden. 't Zij echter verre, dat we ons deze onthouding van critiek tot lof willen toegerekend hebben. 't Waren veeleer gevoel van onmacht en bewustzijn van eigen incompetentie, die ons tot deze onthouding noopten.

Al gevoelen wij ons niet gerechtigd om ons vóór of tegen de echtheid van 't boek te verklaren, dan kunnen wij er toch zaken in aangetroffen hebben, die onzen argwaan hebben opgewekt, al is het dan ook niet in die mate, dat zij aan onze overtuiging eene bepaalde richting hebben gegeven.

Wij willen onze lezers niet onkundig laten van éene bedenking, die van tijd tot tijd in ons oprees.

De historische stof van 't Oera Linda Bok laat zich gevoegelijk in twee afdeelingen scheiden. Of wij hebben te doen met feiten, die ons van elders nog niet bekend waren, òf met gebeurtenissen, die wij reeds uit andere traditiën kenden.

Wat de eerste kategorie betreft, daarin vallen de verhalen van 'tgeen in de Friesche landen plaats greep en vooral ook der Friezen verwikkelingen met hunne noordelijke en oostelijke buren, de Magyaren en Finnen. Is het werk door een vervalscher samengesteld, dan had de man in dit gedeelte volkomen vrij spel om te schrijven wat hem goed dacht. De toestanden en geschiedenis der menschheid hier in 't noorden vóór de komst der Romeinen in deze landen is een gesloten boek. 't Is eene wereld geweest, waarvan de oude schrijvers letterlijk niets konden vertellen. Alle gegevens om de waarheid van het daaromtrent in 't Oera Linda Bok verhaalde te controleeren ontbreken ten eenenmale. Wanneer van daag of morgen iemand de geschiedenis der bewoners van eene andere planeet wilde verdichten, zou hij zijne phantasie nauwelijks vrijer kunnen laten werken dan

de samensteller van 't Oera Linda Bok bij 't verhaal der gebeurtenissen hier in 't Noorden.

Dat geologische nasporingen tot nog toe geene bewijzen hebben geleverd voor de hooge beschaving, die aan de Fryaskinderen eeuwen vóór onze jaartelling wordt toegeschreven, is bevreemdend, maar levert geen punt tot aanklacht. Bij wetenschappelijke onderzoekingen der oudheid is geen nukkiger en trouweloozer getuige denkbaar dan de schoot der aarde. Nu eens levert hij een tijdlang vondsten, waardoor de geleerden meenen gerechtigd te zijn om een wetenschappelijk stelsel te bouwen en in grove trekken eene beschrijving te geven van de perioden, die plant- en dierwereld in een land heeft doorloopen, van den tijd, waarin ongeveer de oudste menschen hebben geleefd, van hunne omgeving, van hunne leefwijs, gereedschappen en wapenen. Maar dan doet men plotseling eene ontdekking, waardoor de resultaten zooal niet vernietigd, dan toch onzeker worden. Midden in de aardlagen der vuursteenperiode komt b. v. onverwacht een ijzeren wapen of ander kunstig bewerkt voorwerp aan 't licht, waarvan men moet vragen: waren de Ur-menschen van het steentijdvak, de tijdgenooten en gezellen van holhyena, holbeer, mammouth, in staat om zoo iets te maken, en hoe kwamen zij aan de grondstof, die uit ver afgelegen landen moest gehaald worden? Het bekende werk van John Lubbock, Prehistoric Times, is vol van zulke ontdekkingen, waarvan de palaeontologen niet weten wat te maken en die het aangenomen stelsel somtijds

dreigen overhoop te werpen. De voorwerpen van natuur of kunst, die uit de verschillende aardlagen aan 't licht worden gebracht, kunnen wel getuigenissen leveren *voor* bestaande traditiën of opgeworpen hypothesen; doch het ontbreken van zulke vondsten kan nimmer worden aangehaald als bewijs *tegen* eene traditie of stelsel. Toen b. v. in het drooggelegde Haarlemmermeer geene overblijfselen van menschelijke skeletten werden gevonden, mocht men hieruit niet het besluit trekken, dat de verhalen omtrent zeeslagen op die watervlakte geleverd, waarin velen sneuvelden, verdicht zouden zijn.

Dat derhalve de bodem van ons vaderland in geen van zijne lagen een tafereel vertoont van de werken der Fryaskinderen, die tweeduizend jaren vóór Christus het ijzer bearbeidden en inscriptiën op steenen vervaardigden, is op zijn hoogst bevreemdend, compromitteerend voor 't Oera Linda Bok is het niet.

In 't kort: voor zoover de geschiedenis dier overoude tijden in 't Noorden speelt, kan de waarheid er van aan niets getoetst worden. Een vervalscher kan ons wijsmaken wat hij wil, mits hij zorgt, dat het verhaal niet al te zeer tegen de physische mogelijkheid indruischt. Dit laatste nu is nergens 't geval.

Ook schijnbaar recente taalvormen en spraakwendingen leveren geen voldingend bewijs tot veroordeeling. De oudste gedenkstukken der Friesche taal dagteekenen uit de 15de eeuw na Chr. *Die* verschillen gewis zeer veel van de taalvormen van 't Oera Linda Bok. Doch wie waarborgt ons, dat in de 6de

eeuw *vóór* Christus niet eene taal werd gesproken en geschreven, die veel nader verwant was aan het tegenwoordige Nederlandsch dan òf de oud-Friesche wetten der 15de eeuw na Chr. òf het tegenwoordige Boerenfriesch? Als dit boek inderdaad een gedenkstuk is van de Fryas-taal, dat wil zeggen, van de taal, waarvan èn het latere Friesch, èn het Nederlandsch, èn het Hoogduitsch, èn het Deensch, èn gedeeltelijk het Engelsch, enz. afstammen, dan is de vraag, welke van deze dochters het meest aan de moeder is getrouw gebleven, en dan zien wij — ten spijt van alle stand-Friezen — geen reden, waarom de Friesche zuster in dit opzicht de voorkeur zou verdienen boven de Nederduitsche of eene andere.

De tweede afdeeling der historische stof van 't Oera Linda Bok bestaat uit die berichten, welke ons ook van elders, inzonderheid door Grieksche auteurs, worden meegedeeld. Hier is een einde aan de onbeperkte vrijheid tot fictie. Hier kunnen wij vergelijken en controleeren. Hier opent zich 't vooruitzicht om den samensteller in conflicten te brengen, die hem noodzaken zich gewonnen te geven.

Nu waren wij in den loop onzer beschouwingen reeds eenige malen in de gelegenheid om op te merken, dat wij in allen gevalle niet te doen hebben met eenen vervalscher, wien in 't oog loopende onkunde van de oude historie kan worden te last gelegd. 't Is mogelijk, dat een degelijk historisch criticus vergrijpen, die van vervalsching overtuigen, ontdekt; ons zijn ze niet in 't oog gevallen. 't Is waar, aan de

feiten der oude historie worden nu eens andere oorzaken ten grondslag gelegd dan die, welke onze Grieksche auteurs aangeven, de gebeurtenis krijgt eene andere wending, wat gerekend wordt tot de sage te behooren vinden wij als historische zekerheid verkondigd, zaken, die de critiek meent te kunnen verwerpen, worden weer als ontwijfelbaar aangenomen, alsof er nooit een Niebuhr en andere critici bestaan hadden, — dit alles is waar; doch de bewijzen, waarop men mag veroordeelen, blijven niettemin ontbreken: 't *kan* zijn, dat het Oera Linda Bok de waarheid meedeelt.

En toch is er in deze aanraking met de Grieksch-Romeinsche oudheid iets, dat onzen argwaan wekt:

Overal, waar het Oera Linda Bok de hand reikt aan de bekende traditie der oudheid, valt ons op zekere armoede aan stof. Aan de feiten der sage of geschiedenis wordt ja eene andere, dikwijls verrassende wending gegeven, maar iets *nieuws*, *nieuwe* feiten, *nieuwe* bijzonderheden, zaken, die we van elders nog niet wisten, zaken, waarvan men moet erkennen: *die* heeft de samensteller toch niet uit eene bestaande bron kunnen opdiepen of in een ander licht stellen, — zulke *nieuwe* mededeelingen op 't gebied der *bekende* sage en historie bevat het Oera Linda Bok òf *niet*, òf ten minste hoogst spaarzaam. De Grieksche traditie wordt wel verdraaid, maar *aangevuld* wordt zij niet, ten minste niet zoo, dat wij er veel wijzer door worden. Waarom, moeten wij vragen, wordt zoo oppervlakkig heengeloopen over Athene's, Kreta's,

Massilia's, Tyrus' oudste geschiedenis? Waarom wordt twaalf eeuwen lang gezwegen over de lotgevallen der Friezen aan den Indus? 't Was anders voor de t'huis gebleven Fryaskinderen wel aardig geweest van die koloniën iets naders te vernemen. Minos kan wel de tekst zijner wetten geven — die *niet* te controleeren is, omdat geen Griek haar overlevert — maar merkwaardige gebeurtenissen, die hij toch zeer vele moet hebben bijgewoond of vernomen, geeft hij niet. Op *dit* punt zou hij misschien van onjuistheden kunnen overtuigd worden! — Liudgert kan wel in zijn brief schrijven over natuurkundige bijzonderheden van Indië, *die ieder onzer even goed weet als hij*, maar een overzicht te geven van het twaalfhonderdjarig verblijf der zijnen in dat land, wat voor de in Friesland geblevenen al zoo belangrijk zou zijn geweest, daarvoor wacht hij zich. 't Is alsof men *vreest*, enkele kleinigheden uitgezonderd, meer te vertellen dan met de oude classici in de hand *kan* verdedigd worden. Waar *deze* bijzonderheden verhalen, geeft het Oera Linda Bok ze *ook*, b. v. den tocht van Nearchus, dien dr. Ottema met Arrianus op den voet volgt. De samensteller laadt dus den schijn op zich van zeer, zeer *voorzichtig* te zijn, iets, dat een vervalscher trouwens ook in de hoogste mate moet wezen. Aan *vindingrijkheid* om in allerlei bijzonderheden uit te weiden heeft het hem overigens niet ontbroken. In de partijen uit de noordsche oorlogen, die niet gecontroleerd kunnen worden, levert hij dikwijls uitvoerige schilderingen; in de zuidelijke geschiedenis,

die meestal wel kon worden vergeleken, is hij zeer spaarzaam, tenzij met kleinigheden, zooals nieuwe naamsafleidingen en het verfriezen van mythische personen, — bijzonderheden, *waarmee hij geen gevaar liep.*

Ziedaar een reden tot argwaan, die zich meermalen aan ons opdrong. De eerlijkheid en openhartigheid van de heeren Over de Linden en dr. Ottema zijn bij ons boven allen twijfel verheven. Is er eene vervalsching, *zij* hebben er niet de hand in gehad, — hiervan zijn wij in gemoede overtuigd. En wij houden den geleerden Ottema voor genoeg onbevooroordeeld, om, indien hij moet bekennen, dat onze reden tot verdenking gegrond is, haar met ons te deelen.

Wij koesteren verdenking; doch zij is, zooals we straks zeiden, niet zwaar genoeg om in gemoede daarom 't Oera Linda Bok te verwerpen.

Reeds het vermoeden van vervalsching is voldoende aanleiding om zich zelven telkens weder de vraag voor te leggen: welke reden kan iemand gehad hebben om zich zoo onbegrijpelijk veel moeite te geven? Wij deden deze vraag reeds in onze inleiding en gingen daarbij de verschillende drijfveeren na, eerzucht, winstbejag, de duivelsche zucht om de geleerde wereld eens bij den neus te hebben, de manie van een geleerde, de verveling van een knappen kloosterbroeder, — elk van deze beweegredenen is, de omstandigheden, waaronder 't Oera Linda Bok het licht zag, in aanmerking genomen, van dien aard, dat we ons zelven door er eene van aan te nemen weldra in

de grootste absurditeiten verwikkelen. De eenvoudige Over de Lindens en de genoeg bekende dr. Ottema zullen toch wel door niemand gehouden worden voor pendanten van handige geleerde Nieuw-Grieken en Duitschers, die zich een arbeid van lange jaren getroost hebben om met valsche manuscripten van *classici* schatten te verdienen. 't Handschrift van 't Oera Linda Bok is *te zeer in strijd met de historische traditie om ooit zulke vooruitzichten aan te bieden.* Mannen zooals de bekende Wagenfeldt, de vervalscher van Sanchoniathon, sloten zich juist zeer nauw aan bij de overgeleverde geschiedenis, om zoodoende 't minst verdenking op te wekken. En zoo handelt een ieder, wiens geweten niet zuiver is. 't Oera Linda Bok treedt, om 't zoo eens te zeggen, geheel ongeharnast in tegenspraak met de historie. Gij denkt aan den vervalscher der Rijmchronijk van Klaas Kolijn!... Dit geval heeft iets gemeen met het Oera Linda Bok. Maar hij, evenals alle andere samenstellers van ondergeschoven antiquariën, zijn betrapt, weerlegd, aan de kaak gesteld. Welnu, in Nederland zijn geleerden genoeg, die vaak over quaesties van vrij ondergeschikt belang zitten te suffen; commissiën voor zaken, waarin eigenlijk niemand belang stelt, worden bij elk wetenschappelijk conflict benoemd; prijsvragen worden uitgeschreven door genootschappen, die — te oordeelen naar 't gehalte dier thema's — wel verlegen schijnen met hun geld, — is het Oera Linda Bok dan zóó verachtelijk, is het zulk eene voor 't geheele publiek handtastelijke be-

driegerij, dat het voor geen van onze vaak beuzelende geleerde genootschappen de moeite waard zou zijn om zich er mee in te laten?

Ik ben geen lid van geleerde genootschappen, ofschoon ik misschien wel verdiende het van 't Friesche te zijn, doch een courant-schrijver mag er geen aanspraak op maken en — heeft ook de middelen niet om deze aalmoezen aan de wetenschap te betalen, — maar als ik lid was van zulk een genootschap, zou 't mij gaan evenals Cato, die aan 't slot van elk advies uitsprak het: Carthaginem esse delendam. Ja, men verdelge het Oera Linda Bok, maar men doe het niet met de wapenen van Magjara- en Golenpriesters, met dood-zwijgen en geveinsde minachting, — neen, met de wapenen der echt liberale en humane wetenschap worde het ontmaskerd en als hoogst vernuftige historische roman ten toon gesteld.

Nemen wij het boek voor 't oogenblik aan als eene vervalsching, en vragen wij nogmaals naar de drijfveer tot het plegen er van, dan wil ons slechts ééne oplossing te binnen schieten.

Wij hebben dan te doen met een geniaal en geleerd man. Dit blijkt uit elke bladzijde. Doch de man, die ons mystificeert, is niettemin geen *geleerde schurk*, niet iemand, die misleidt met een slecht doel. De geest, die uit het boek tot ons spreekt, getuigt welk geesteskind de schrijver moet zijn. En dan *kan* hij niet anders wezen dan iemand, wiens hart openstaat voor alles wat edel is, een verfoeier van alle huichelarij, een bespotter van schijn-vroomheid, een verachter van

ieder, die met listen en streken omgaat, iemand, die doordrongen is van een rein ideaal van godsdienst, die eene zuivere zedeleer huldigt, wien vrijheid, recht en menschenliefde boven alles heilig zijn. 't Is waar, velen weten de taal uitstekend te gebruiken om hunne ware denkwijs en gemoedsstemming te verbergen; maar zulke huichelarij bij 't schrijven van een geheel boek consequent vol te houden, zoodat nergens de duivel uit het engelen-omhulsel even te voorschijn komt, — dit houden wij voor psychologisch onmogelijk.

Wij nemen dus aan: de vervalscher was een echt godsdienstig, rein zedelijk, vrijzinnig man. Hij was bovendien een doorendoor *vaderlandslievend* man.

Op deze laatste eigenschap verzoeken wij den lezer thans in 't bijzonder de aandacht te vestigen. Immers, als het boek eene vervalsching moet zijn, houden wij 't er voor, *dat zij niet anders kan gepleegd zijn dan met een vaderlandslievend doel.*

Onze vaderlandsche geschiedenis biedt talrijke punten van overeenkomst aan met de lotgevallen der Fryaskinderen. Ziehier het land der republikeinsche instellingen, waar elke stedelijke gemeente naijverig was op hare autonomie, ja, slechts noode het gezag van de stadhouders als heermannen duldde. Hier is de bakermat der godsdienstvrijheid: verzet tegen 't Katholicisme, wel is waar vervangen door een tyrannieke staatskerk, maar die toch niet zoo machtig was, of telkens staken sekten 't hoofd op, die zich aan den kerkdwang onttrokken. Wie, die den strijd van dat vrijheidlievende volk, dat wèl den naam van

Fryasvolk verdient, aanschouwt tegen vorsten- en priestergezag, dat hem voortdurend èn aan de oostelijke èn aan de zuidelijke grenzen bedreigde, denkt niet onwillekeurig aan de wanhopige worsteling der Fryaskinderen met Golen en Magyaren? Philips van Spanje en vooral Lodewijk XIV waren echte Golenvorsten, de bondgenooten van bijgeloovige en dweepzieke priesters. Aan onze oostelijke grenzen overal eene bevolking, door eene drukkende regeering van talrijke adellijke heeren in onwetendheid en armoede gedompeld: echte Finnen, die „nul in 't cijfer" waren en door roofzieke „Magjara" werden uitgezogen en als vee behandeld. Denk aan die pogingen der Duitsche keizers om hunne rechten op onzen grond te laten gelden, aan Magy's, die hier hadden post gevat, zooals de bisschoppen van Utrecht, later aan aanrandingen, zooals tijdens 't benarde stadhouderschap van Willem III door de Magy's van Munster en van Osnabrug. Stel u verder voor die Hollandsche, Zeeuwsche en Friesche „zeekampers," die in 't verre Oosten koloniën stichtende onverschrokken varensgezellen. Hoe Nederland zijn waren bloei zocht in kunsten en wetenschappen en den oorlog alleen tot zelfverdediging voerde. Hoe, na den boozen tijd van den grootsten aller Magy's, Napoleon, koningen optraden uit het geslacht van Friso, die door de tijdsomstandigheden gedwongen werden de conscriptie te behouden en onze jongelingschap van nuttige beroepen tot den wapenhandel te roepen. Hoe wij nog beleefd hebben, dat in de bisschoppelijke hiërarchie de Katho-

lieke priesterschap zich vaster dan ooit in ons land vestigde..... Wij willen niet verder uitwerken. Trouwens, *dit mag men bij allegoriën ook niet doen.* In de allegorie moet plaats blijven voor het vrije spel der verbeelding. Als de *hoofdzaken* der allegorie, de punten van vergelijking, waarop het eigenlijk aankomt, goed op de werkelijkheid slaan, mogen de *nevenomstandigheden* van dien aard zijn, dat ze *geene* toepassing in de werkelijkheid vinden: men verwarre de decoratiën niet met de stof, waarvan zij slechts de dragers zijn.

Zoo wordt het doel van den schepper der allegorie ons duidelijk: vijand van Roomsche priesterschap, vijand van vorsten, die hun troon bevestigen door den steun van adel en geestelijken, vijand van gedwongen wapenhandel, niet al te gunstig gezind jegens ons tegenwoordig koningschap, vurig voorstander van autonomie der gemeenten, dwepend met de herinneringen onzer republiek uit den tijd van haren grootsten bloei, toen onze vlag op alle zeeën gevreesd werd en een druk handelsverkeer onze zonen noopte zich in Oost en West te vestigen, is de schrijver doorendoor een reactionair. Doch een reactionair in den besten zin, dien men aan dit woord kan hechten, een eerlijk en welmeenend laudator temporis acti. Zijn werk is ten volle een Tendenzroman in hoogst origineelen vorm. Hij wil zijnen landgenooten te binnen brengen, door welke invloeden van buiten en door welke zonden van binnen zij van hunne voormalige grootheid zijn vervallen. Hij wil hen door-

dringen van 't bewustzijn, dat we moeten verlaten het pad van weelde, zedenbederf, verzaking van goede trouw, bekrompen eigenbelang, dat we thans bewandelen; dat we zouden moeten terugkeeren tot „Frya's tex", tot onze oude eerlijkheid, noeste vlijt, liefde tot vrijheid, warsheid van partijkampen; hij wil vóór alles op 't hart drukken, dat we onze taal zuiver moeten handhaven en ons tot eene krachtige nationaliteit moeten aaneensluiten. Ja, we hebben zwaar tegen Frya's Tex gezondigd, niet alleen binnen onze grenzen, maar ook in 't verre Oosten en Westen, en de vergelding is niet uitgebleven. Denken wij eens aan eene van Frya's wetten: „Tast nooit aan het volk van Lyda noch van Finda, omdat Wr-alda hen zoude helpen, zoodat al het geweld, dat van u uitging, op uw eigen hoofd zoude terugkeeren." Heeren der Oost- en Westindische Compagniën, zaliger gedachtenis, keert gij u niet om in uw graf? —

De mensch is van nature een denkend en oordeelend wezen. Hij maakt gaarn toepassingen op zich zelven en nog liever op zijne naasten. Deze onoverwinnelijke neiging in aanmerking genomen, zullen de voorstanders van 't Oera Linda Bok het ons niet ten kwade duiden, dat wij al lezende bij ons zelven deze toepassingen maakten en dat wij ze thans aan onze lezers meedeelen. Te meer werden wij er toe genoopt, omdat we met een boek te doen hebben, waarop in allen gevalle eene zeer zware verdenking rust. Twijfel is de moeder van nadenken, van het opperen van vermoedens en hypothesen.

Zie zoo; ik heb gezegd wat mij op 't hart lag. En, al moet ik gulweg bekennen, dat mijn eigen argument tegen de echtheid mij zelven niet overtuigt en dat mijne hypothese omtrent het doel der vervalsching mij slecht bevredigt, reken ik toch, dat de plicht mij voorschrijft 't geen bij mij opkwam niet te verzwijgen.

Ik heb het mijne bijgebracht om 't Oera Linda Bok *verdacht te maken.* Verdachtmaking is in zulke gevallen goed, plichtmatig. Eén verdachtmaker is beter dan honderd lofredenaars. Terwijl de laatste dikwijls veel schade aan de goede zaak berokkenen, spoort de eerste aan tot een nauwgezet onderzoek.

Welnu, dit worde weldra ondernomen door meer bevoegde handen dan de mijne!

Ofschoon ik het boek van harte heb lief gekregen, zie ik de resultaten van een wetenschappelijk onderzoek toch zonder eenige ongerustheid te gemoet. Want, al wordt de historische trouw ook op de meest voldingende wijs te niet gedaan, dan zal het boek toch als allegorie, als verdichting eene hooge zedelijke waarde blijven behouden. Om u van dit bewustzijn te doordringen en tevens om bij u een aangenamen indruk van 't Oera Linda Bok en van mijn geschrijf achter te laten, schenk ik u als albumblaadje nog de volgende heerlijke passage:

„Oorlog was voorbijgegaan, maar nood was in zijne plaats gekomen. Nu waren er drie menschen, die elk een zak koren stalen van verschillende eigenaren. Doch zij werden alle betrapt. Nu ging de

eerste (eigenaar) heen en bracht den dief bij den schout. De Maagden zeiden daarvan allerwege, dat hij gehandeld had naar het recht. De andere nam den dief het koren af en liet hem verder met vrede. De Maagden zeiden: hij heeft wèl gedaan. Maar de derde eigenaar ging naar den dief in zijn huis. Toen hij nu zag, hoe de nood daar zijn zetel had opgesteld, ging hij terug en keerde weder met een wagen vol nooddruftigheden, waarmede hij den nood van den haard verdreef. Frya's Maagden hadden bij hem rondgewaard en zijne daad in het eeuwige boek geschreven, terwijl zij al zijne zonden hadden uitgewischt. Het werd gezegd aan de Eeremoeder, en deze liet het verkondigen over het geheele land."

AANMERKING I. (blz. 37).

Het slot van het vierde hoofdstuk luidt: „Vanwaar echter de man, die in 't jaar 1256 *na* Christus kopiëerde, deze nauwkeurige tijdsbepaling (t. w. het jaar 2193 vóór Christus als dat van 't verzinken van Atlantis) gehaald heeft, komen wij niet te weten."

Aangaande deze jaartelling van 't Oera Linda Bok vereert dr. Ottema ons met de volgende belangrijke mededeeling:

„Voor die vraag heb ik ook lang gestaan. Nu zeer onlangs ben ik er achter gekomen door de ontdekking, dat die tijdrekening of jaartelling bestaan heeft, is blijven voortbestaan en nog steeds voortbestaat. De eerste christenpredikers en Karel de Groote vonden hier eene bestaande jaartelling, naast welke zij hunne christelijke jaartelling hebben ingevoerd, zoodat er twee tellingen nevens elkander liepen.

„Hiddo schijnt bij het kopiëeren van Liko's brief het jaar van Atland vergeten of overgeslagen te hebben. Daar heeft zeker gestaan:

„Nêi (nadat) âtland svnken is thæt twia thûsond njugon hvndred sex ænd njugontigoste jêr, acht hvndred ænd thrju jêr nei kersten bigrip. (Thans staan er alleen de laatste 8 woorden).

„Dus 2996 n. Atl. = 803 n. C.

„Als gij nu een almanak inziet, dan vindt gij, b. v. in dien van 1850:

„Tijdperken.

„Het jaar na de geb. v. Chr.	1850.
Grieksche jaartelling	7358.
Wereldschepping	5799.
Jaar der Joden	5611.
Sedert den Zondvloed	4043.

„Dit laatste jaartal heeft tot aanvangspunt 4043—1850 = 2193 vóór Christus, *d. i. het jaar, waarin Atland verzonken is.* Doch dat is *niet* de Noachische vloed, die volgens de rekening van Dion. Petavius komt op 2329 v. C. en volgens anderen nog vroeger. Daaruit leeren wij, dat *zondvloed*, verbasterd uit sinvloed (naar men wil), oorspronkelijk geweest is *sinkflod*, zinkvloed, toen Atland verzonken is."

Zoo komt dr. Ottema tot het belangrijke resultaat, dat het jaar, 't welk onze almanak aangeeft als dat van den bijbelschen zondvloed, inderdaad is het jaar van 't verzinken van Atlantis. De jaartelling van 't Oera Linda Bok zou dus, hoewel onwillekeurig, tot den dag van heden zijn bijgehouden.

Terwijl wij dr. Ottema onzen dank betuigen voor deze mededeeling, nemen wij de vrijheid Z.W.E.Z.G. te verwijzen naar onze artikels over de Sintvloedsagen, waarvan het eerste gedeelte voorkomt in No. 26 van ons blad. Uit die kritiek van prof. Diestel blijkt, dat wij niet aan *één* algemeenen vloed mogen denken. Verschillende volken hebben hunne eigene vloedsagen, herinneringen aan geweldige overstroomingen van geheel localen aard, *die dus ook op verschillende tijden moeten hebben plaats gehad.* De hypothese ligt voor de hand, dat het verzinken van Atland is geweest *de eigendommelijke Sintvloedsage der Friezen, die niets te maken heeft met en ook niet op denzelfden tijd is voorgevallen als de vloed van Noach.*

Voor de afleiding van Sint- of Sinvloed van *Sinkvloed* stellen wij dr. Ottema zelven verantwoordelijk. Ons komt het uitvallen van de „k" eenigszins verdacht voor. 't Schijnt dat sin of sint beteekende „groot." Zoo: sinweldi = groot woud; sintwâc = zeer groote golf.

AANMERKING II. (blz. 128).

Wij hebben in het elfde hoofdstuk van onze beschouwingen over het Oera Linda Bok aangetoond, dat de lengte van het tijdvak der koninklijke regeering in Friesland in geene verhouding staat tot het getal der koningen. Omtrent deze quaestie ontvangen wij van dr. Ottema de volgende mededeeling:

Ik vermoed, dat op bl. 234 moet gelezen worden: Swarte Adel wêre thene fjurde kêning ***fon thius nôme*** æfter Friso, (de vierde van dezen naam). Dan zijn er vier koningen geweest met den naam Adel. En daar het oud gebruik wil, dat het kind naar zijn grootvader genoemd wordt, is elke Adel de ***grootvader*** van den volgenden Adel.

Maar dan hebben ook de vaders van die Adels telkens Friso geheeten.

De volgorde wordt dan:

Friso.
Adel.
Friso II.
Adel II.
Friso III.
Adel III.
Friso IV.
Adel IV. = Swarte Adel.

Dat geeft 8 koningen in 300 jaren.

De lacune, die aan het verloren gaan van een deel van het Hs. te wijten is, zie bl. 226, is veel grooter geweest dan 25 blz. misschien wel een ***sextern*** meer, of 44 bladzijden, en daarmede zijn ***vijf*** koningen in Lethe's poel verzonken.

Aan den anderen kant heeft de gelijkheid van namen eene verwarring veroorzaakt, waardoor Ocko Scarlensis van al die Friso's één Friso en van de drie Adels één Adel gemaakt heeft.

